1 EYLÜL 1991/ YIL:5 / SAYI: 27 / 6000 TL.

2000 İKİBİN'E DOĞRU

SOL NE DİYOR?

Sovyetler Birliği sosyalist mi?

TARTIŞMA BİTTİ

AÇIK OTURUM:

Sadun AREN, Doğu PERİNÇEK, Yalçın KÜÇÜK

ALK OZANLARININ
GÜNÜMÜZDEKİ ÖNDERİ,
HALKININ AYRILMAZ PARÇASI
AŞIK ALİ
NURŞANİ'nin
EN YENİ YAPITI
"SEN SEBEB OLDUN"
ESERLER
A Zamanmı hızlandı .1
Bu senede bu diyara .2
Eğdirme başını bakmam .3
Kalemin vicdana gelip .4
Bir daha bekleme .5
Seninle yolumuz ayrıldı .6
B Sen sebeb oldun .7
Belki bugün belki yarın
Taramış zülfünü .9
Benim sana sensizliğim .1
Ben de bilem düşmanımı, dostumu .1
Ne güzelsin güzelliğin .1
KASETÇİNİZDE
N SES T
NET SES ve ELEKTRONİK SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İMÇ 6. BLOK NO: 6418 UNKAPANI / İSTANBUL TEL: 527 10 58

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

2000'e DOĞRU

1 EYLÜL1991

YIL: 5 / SAYI: 27 / 6000 TL.

Guney Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. Adına
Sahibi: Mehmet Sabuncu
Genel Yayın Yonetmeni: Ferit Ilsever
Yazıişleri Yonetmeni: Serhan Bolluk
Sorumlu Mudur: Hale Soysu
Ankara Temsilcisi: Hikmet Çiçek
Haber Muduru: Adnan Akfırat
İşçi-Sendika: Ruhsar Şenoğlu
Toplum ve Kultür Sanat: Şule Perinçek
Ekonomi: Ertan Gunçiner
Arşiv-Araştırma: Orhan Ust
Teknik Sekreter: Rıza Edin

BURŌLAR
İstanbul: Ahmet Akkaya, Gulden Aydın, Halil Beytaş, Rozerin Doğan, Funda Oz, Ayla Onder, Fethi Özalp, Oğuz Sakallı, Dilek Uğuz, Fikret Ulusoydan
Ankara: Soner Yalçın (Şef), Nail Bulut, K. Deniz Oğut, Fenni Özalp
Diyarbakır: Necati Bozkurt, Mehmet Şenol

YURTDIŞI
Almanya: Frankfurt Burosu: Ali Mercan, Tel: 069/7391292 Fax:7306823 **Hamburg:** Işık Soner 810927 **Kuzey-Ren Westfalya:** Metin Gur 0202/471422
Fransa: Ali Rıza Taşdelen 50340683 Fax: 50340849 **Hollanda:** Ali Develioğlu (Rotterdam) 0104140487 **İsveç:** Erol Sever (0753) 72729
Yunanistan: Andonis Zikas (Atina) 3251143 (Adres: P.O.B. 3738/10210)
Danimarka: Şevki Nart (Kopenhag) 869402
İngiltere: Murat Metin (Londra) 2544815
İstanbul İlan: Alev Ust (1) 5139677
Ankara İlan: Guner Tokgoz (4) 2298380
Bilgi İşlem: Fikri Kumbasar
Teknik Hizmetler: SİSTEM OFSET 5206627 Fax: 5113432
Montaj: Metin Kuş
Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık A.Ş. İSTANBUL
Dağıtım: HÜR BAS DAĞITIM A.Ş.

ADRES ve TELEFONLAR
Yönetim Yeri: Nuruosmaniye Cad. 19/2 Cağaloğlu /İSTANBUL
Tel: (1) 5138352-5138353 Fax: 5139676
Ankara: Necatibey Cad 94/15 Kızılay/ANKARA Tel: (4) 2294280 Fax: 2298380
Diyarbakır: Ekinciler Cad. Kışla Sk. Çalışkanlar 2 Ap. Daire:9 Ofis/DİYARBAKIR
Tel:(831) 45715 Fax: 45715
Frankfurt: Mainzer Landstr. 147, 6000 FRANKFURT 1
Tel: (069) 7391292 Fax: 7306823

2000'e Doğru Basın Meslek İlkelerine uymayı taahhüt eder.

ABONE KOŞULLARI

YURT İÇİ:
6 Aylık 110.000 TL 1 Yıllık 200.00 TL
Abone bedellerinin Mehmet Sabuncu, Türkiye İş Bankası Cağaloğlu Şubesi 346 497 nolu hesabına yatırılması rica olunur.

YURT DIŞI:

Avrupa ve Ortadoğu	6 Aylık: 110 DM
	1 Yıllık: 200 DM
Amerika ve Avustralya	6 Aylık: 80 $
	1 Yıllık: 150 $
Amerika uçak ile	6 Aylık: 110 $
	1 Yıllık: 200 $
Avustralya uçak ile	6 Aylık: 130 $
	1 Yıllık: 220 $

Yurtdışı abone bedellerinin Dilber Turuncubaşı, Postgirokonto 554730-609 Postgiroamt: Frankfurt am Main Bankleitzahl: 500 100 60 hesabına transferlerini rica ederiz.
Almanya 5 DM, İsviçre 5 F, İngiltere 2 £, İsveç 25 Kr, Danimarka 28 Kr, Norveç 28 Kr, Hollanda 6 Fl, Avusturya 40 Ş, Belçika 100 F, Fransa 20 F.

KAPAK

● **Tartışma bitti.** Sovyetler Birliği sosyalist mi? Aren, Perinçek, Küçük, SB'nin geçmişini, bugününü, yarınını tartıştı. SB'nin kapitalizme geri dönüşü, bu sürecin düğüm noktaları. Amerikan maskarası Yeltsin, Mao'yu doğruladı. Türkiye solu SB için 80 öncesi ne demişti, şimdi ne diyor? Sovyetler'de işçi sınıfı artık çıplak kapitalizmle hesaplaşacak. 8

POLİTİKA

● **Solda, seçim için ittifak arayışı.** Amaç ilkeli birlik. SP, sosyalist gruplara ve HEP'e "seçim ittifakı" önerdi. Sadun Aren: "ANAP'tan DYP'ye kadar tüm partilerle..." 22
● Diyarbakır'a nükleer santral. Bir bu eksikti. "Arjantin, Türkiye'yi özel olarak seçti." 26
● CIA, Moskova yanlılarına şantaj yapacak. KGB arşivi ellerinde. Moskova yanlısı çok kimse panik içinde. 28
● Savunma sanayisinde trilyonluk vurgunlar. "Bay Yüzde 10." Ordu-Özal kavgasının bir diğer nedeni. Aydın Corp.-Özal ilişkisi. 30

İŞÇİ-SENDİKA

● **Konfeksiyon işkolunda grev.** Sagura ve Sastaş'ta şalter indi. 34
● Vardiya 35
● Trakya ve Kırklareli Cam'da neden başarılamadı? Taban örgütsüzlüğü. 36
● Grevde 91 patlaması. "Petrol-İş Yıllığı"nın çarpıcı sonuçları. 37
● Rüzgârgülü 38

DÜNYA

● **Filipinler'de devrim değerlendirmesi.** "Halk savaşında kararlıyız." Moskova ile yakınlaşmanın bedeli ödendi. Gerillaya katılım büyük. 40
● İran halkı yine sokaklarda. Gösteriler, çatışmalar, sabotajlar yaygınlaşıyor. Devlet binaları kundaklanıyor. İdamlar arttı. 44

TOPLUM

● **Turan Dursun yeniden aramızda.** Kur'an'ın dili. 4 Eylül, ölümünün birinci yıldönümü. "Turan Dursun Araştırması" ödül yönetmeliği. 46

KÜLTÜR-SANAT

● **"Cumhurbaşkanı'nın dili güldürüyor."** "Anadil eğitiminin kötülüğüne kimse inanmıyor. Televizyon ve yazılı basındaki dil yanlışları dikkate alınmalı." 50
● Ünlü gitarist Cardoso Türkiye'deydi. Söz çıkınca geriya müzik kalır. 52
● Kitap 54
● Sinema. Filipinler ve İrlanda üzerine iki film. *Özgürlük Savaşçıları* ve *Cal.* 56
● Spor. Lig başında Fenerbahçe. 58
● Her Telden 60
● TV 62
● Bulmaca 66
● Semih Balcıoğlu: Karikatür 6

YAZAR VE ÇİZERLER

● Ferit İlsever: Seçimde mihrak olmak 7

Operasyonun zeminini basın hazırladı

5 Ağustos 1991'den itibaren, Ankara başta olmak üzere birçok kentte "PKK Operasyonu" adı altında, yurtsever-demokrat kişi ve kuruluşlara yönelik sindirme harekatı gerçekleştirildi. Fiyasko ile biten Güney Operasyonu ile birlikte, metropollerde yoğun gözaltı ve tutuklamalara girişildi. Yüzlerce yurtsever gözaltına alınıp yoğun işkence, baskı, şantaj ve tehditlerle sindirilmeye, itirafa ve ajanlığa zorlandı.

Bizler de Ağustos'tan itibaren gözaltına alınmaya başladık. 21 Ağustos'a kadar Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün DAL bölümünde işkence tezgahlarından geçirildik. Süleyman-Sinan kod adlı, Muş Varto doğumlu olduğunu öğrendiğimiz Remzi Dursun adlı bir unsurun verdiği ifadelerle suçlandık. Şu anda itirafçı olan bu şahıs, Emniyet'teki işkencelerde, yalana dayalı senaryolarla bütün arkadaşları suçladı. İnsanlıktan nasibini almamış bu hainle tanışan, ilişkiye giren bütün insanları uyarmayı bir görev kabul ediyoruz.

Operasyonun nasıl tezgahlandığı açık bir biçimde ortaya çıkıyor. Önce burjuva basını sinyal verdi. Yaklaşık iki ay önce "Osman Öcalan Ankara'da", "Eylem timi sızdı", "Aydınlıkevler Karakolu basılacak", "PKK uzun menzilli silahlarla Abidinpaşa'da bir banka şubesine saldıracak" gibi yayınlarla operasyona gereken zemini hazırladılar.

Bizler çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörde çalışmakta veya yüksek öğrenim görmekteyiz. Aramızda sağlıkçı, avukat, mühendis, memur, hemşire, işçi, öğrenci gibi her meslek ve kesimden insanlarvardır. İkametlerimiz sabittir. Buna rağmen evlerimize gaz bombaları atılarak, kapılar kurşunlanarak ve kırılarak gözaltına alındık. Emniyet'in senaryolarını reddetmemize rağmen DGM biz 19 arkadaşı tutukladı, 20 kişi serbest bırakıldı.

ANKARA MERKEZ KAPALI CEZAEVİNDEN 19 PKK TUTUKLUSU/ M. BÜLENT YALÇIN, İLHAN ERGÜNER, FATOŞ DEMİREL, HAYDAR DEMİREL, MEHMET CANOK, ARAP DOĞU, SADETTİN KILLIKOYUN, HATİCE TEMEL, HASAN KORTİÇ, RAİF YAMAN, AHMET İNCİ, OĞUZ GÜNDÜZ, FİKRET TOPAL, SELÇUK AYAŞLI, CENGİZ TÜRKER, İLHAN ÖZDEMİR, SULTAN DAĞ VE İKİ KİŞİ

VİETNAM DEVRİMİNİN ÖNDERİ HO Şİ MİNH (19 MAYIS 1890- 3 EYLÜL 1969). Yoksul bir köylü ailesinin çocuğu olarak doğdu. Asıl adı Nguyen Tat Thanh'tır. Vietnam halkının Fransız ve Amerikan emperyalizmine karşı mücadelesini örgütledi. Vietnam Ho Şi Minh'in ölümünden 6 yıl sonra özgürlüğüne kavuştu.

Binlerce öğretmen "yetersiz" bulundu

Almanca öğretmenliği için başvuran 1367 arkadaşımdan sadece 10 kişi "yeterli" bulundu. 1357 arkadaşa ise bir Ankara gezisi yapmış olmak kâr kaldı. Diğer bölümlerle birlikte Ankara'ya taşınanların sayısı 40 bindir.

En az 17 yılını okumakla geçirmiş, bilmem kaç bin imtihana girip başarıyla çıkmış, derken üniversitede öğretmenlikle ilgili bir bölümü bitirmiş ve diploma almış ben ve 1356 arkadaşım şimdi ne yapacağız?

"Sen öğretmen değilsin" diyorsunuz. Öyleyse bana neden öğretmen diploması verdiniz? Ve sorarım size, açacağınız 32 üniversiteden mezun olacaklara nasıl bir gelecek vaat ediyorsunuz? Birkaç aşamalı yeterlilik imtihanı ve buna ilaveten mülakat, beden imtihanları zannederim onlara "yetersiz" olduklarını anlatmak için kafi gelir.

Yine de ümitvarız, belki yarın sabah uyandığınızda beni ve benim konumumdakileri öğretmen ediverirsiniz. Milli Eğitim nasıl olsa yapboz tahtası.

"Ben ne olayım?" sorusuna cevap vermenizi bekliyorum.

ALMANCA ÖĞRETMENİ NURİ EKİNCİ / İSTANBUL

Umutlarını ABD'ye bağlamışlar

Bilindiği üzere Kuruçeşme'de yapılan bir toplantı ile benim de içerisinde yer aldığım "Kürt Hak ve Özgürlükler Girişim Komitesi" seçilmişti. Gelinen aşamada komitede çalışmanın anlamsızlaştı ve ayrılmaya karar verdim.

Komitede yer alan ve kendilerine "Burjuva demokratları" diyen bir grup çağrı metninde yazılı ilkeleri kabul ettiklerini söyledikleri halde, bu ilkeye uygun davranmaktan kaçındılar. Kürt halkının iradesini kıran, özgürlüklerini gaspeden emperyalist ve sömürgecilere karşı demokratik tepkilerin gösterilmesine bile yanaşmadılar. Onlara göre "Devleti protesto etmek yanlıştır", "Devletle uzlaşmak gereklidir". Yine kendileri, "Emperyalizme, devlete karşı olma diye bir sorunları olmadığını" açıklamışlardır.

"Burjuva demokratlarının" komitenin ilkeleriyle ve özellikle Kendi Kaderini Tayin Hakkı ilkesi ile çelişen diğer bir tutumu da emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki eylemlerine sıcak bakmalarıdır. Onlar umutlarını Batı'ya, ABD'ye bağlamışlardır, bir çeşit mandacılık ruhu onları sarmıştır.

AHMET AYDIN

Parkı içkili gazino yapıyorlar

Söke'nin SHP'li Belediye Başkanı Mehmet Semerci tek park olan Atatürk Parkı'nın çocuk oyunları ve dinlenme bölümünü yeniden düzenleyip yerlerine zenginlerin gideceği kafeterya ve içkili gazino yaptırma kararı aldı.

Sayın Semerci'ye sesleniyoruz. Seçimlerden önce gecekondu halkına, Kürtlerin oturduğu mahallelere vaat ettiklerinizi milletvekili seçildikten sonra mı yerine getireceksiniz? Söke'de neden insanlar ve mahalleler arasında ayrım yapıyorsunuz?

MEDENİ ÇARBOĞA / AYDIN SP İL BAŞKANI

Davam reddedildi

Bir insanın yaşayabilmesi için tartışılmaz hakları vardır. Bunlardan biri engellendiği takdirde kişinin hayatına kastedilmiş demektir ki bu durumda meşru müdafa hakkı doğar. Yaşayabilmek için her türlü çareye başvurabilir. İşte bu maksatla Danıştay Başkanlığı'na müracaatla dava açtım. Davam ilk inceleme aşamasında reddedildi. 12 Ağustos1991 günü temyiz ettim.

Haklının suçlanması tarihte sık sık oynanan bir oyundur. Haklarımı arayabilmeyi, insan hakları ve hukuka bağdaşmayan davranışların ortadan kalkmasını istiyorum.

ŞABAN SELMANOĞULLARI / Em. Hv. Kd. Bçvş. İZMİR

KAMUOYUNA

15 Ağustos atılımının sekizinci yıldönümünde, Haki'lerle başlayan, Mazlum'larla - Kemal'lerle - Hayri'lerle süren; Mahsun'larla - Berivan'larla ve daha yüzlerce şehidimizin ölümsüzleştiği özgürlük hareketi, halkımızın serhıldanlarıyla bütünleşerek özgürlüğe ilerlemektedir. Her biri bir parça özgür vatan toprağı olan direniş şehitlerimizi anarken, özgürlük savaşçılarının ve halkımızın isyan gününü coşkuyla kutlarız.

YÜCEL HALİS
Merkez Kapalı Cezaevi
4. Koğuş Ankara

İKİBİNDEN

Turan Dursun Yarışması

Turan Dursun yeniden aramızda. Aydınlanma savaşçısının "Din Bilgisi" köşesi Ortaçağ karanlıklarına karşı ışık saçmaya devam edecek. Dursun'un "Kur'an araştırmaları"nı dergimizin Toplum ve Kültür-Sanat sayfalarında bulacaksınız.

2000'e Doğru, bir de "Turan Dursun Yarışması" düzenliyor. Yönetmeliğini yine aynı sayfalarda okuyacağınız yarışmanın konusu dinlerin kaynakları ve tarihleri. Laiklik ve tanrıtanımazlık üzerine felsefe, sosyoloji, tarih, siyaset ve fen bilimleri alanlarında yapılacak araştırma ve incelemeler de yarışma kapsamında.

Bu araştırmalar, İslamiyet, Hıristiyanlık, Musevilik gibi dinlerin veya başka dinlerin birini, birkaçını ya da tümünü konu alabilir. Araştırmalar kapsamlı konuları ele alabilir, sınırlı bir alanı inceleyebilir.

* * *

Dergimizde geçen hafta yayınlanan "Zeynep Kâmil Hastanesi'nde döner sermaye primleri" haberinden sonra, Hastane'de "Ortalık birbirine girmiş". Haber hazırlanırken Başhekim Vahit Gedikoğlu ile görüşmek mümkün olmamıştı. "Tatilde" olduğu söylenen Başhekim yayınımız üzerine 27 Ağustos günü Hastane'ye döndü. Gedikoğlu, geçen hafta sayfalarımıza personele yaptığı baskılarla konuk olmuştu. Zeynep Kâmil'de haklarını arayan hemşire ve doktorlar, sık sık sürgün tehdidiyle karşılaşıyorlar. *2000'e Doğru* da bunun için var zaten. Her türlü baskı ve haksızlığın takipçisiyiz.

* * *

Geçtiğimiz Pazartesi Kievli iki bayan öğrenci ziyaretimize geldiler. Biri Türk asıllı, diğeri de Ukraynalı. Onları dinlerken aklımıza bir gazetenin birinci sayfasında büyük fotoğrafıyla arz-ı endam eden "Rus kızı Marina" geldi. Marina, gazetedeki habere göre, "Bizi Yeltsin kurtarır" diyordu. Peki evli iki öğrencinin gözüyle neydi durum. Türk asıllı olan üç yıldır orada. Sovyet insanındaki değişmeyi şöyle anlatıyor: "İlk gittiğimde çok canayakın, yardımsever bir toplumla karşılaşmıştım. Şimdi ise sinirli, çekilmez insanlar oldular. Çok bunalımlılar." Bu değişimin ekonomik sıkıntılardan mı kaynaklandığı sorumuza ise "Hayır" yanıtını verdi bayan öğrenci. İnandıkları fikirlere yönelik saldırılar, sosyalist değerlerin yerine Gorbaçov'un koyduğu kapitalizmin vahşi ilkeleri bunalımı yaratan. Öğrenciler, Sovyet toplumunda yaşlı ve orta yaşlı kuşakta komünistlerin oranının çok yüksek olduğunu belirtiyorlar. Ama gençler için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Okudukları üniversitede hiç komünist tanımıyorlarmış.

Sohbetimizin sonuna doğru Ukraynalıya Stalin'i soruyoruz. Yanıt hiç gecikmeden geliyor. "O olmasa savaşı kaybetmiştik."

SERHAN BOLLUK

SEMİH BALCIOĞLU

Seçimde mihrak olmak

20 Ekim seçimleriyle halkın önüne büyük bir fırsat gelmiştir. Kitle hareketini yeni ve geri dönülmez bir aşamaya yükseltmek halkın ve devrimcilerin elinde.

Türkiye'yi erken seçime götüren başlıca neden düzenin krizidir. Krizdeki en temel etken ise, halk hareketidir. İşçi sınıfı ve Kürt halkı, 12 Eylül diktatörlüğüne ve rejime karşı tepkilerini sayısız eylemlerle ortaya koydu. İşçi hareketi ve Kürt İntifadası düzenin ve düzen partilerinin ipliğini pazara çıkartmıştır. Türkiye erken seçime, Zonguldak'tan, Paşabahçe'den geçerek, Cizre'yi, Botan'ı yaşayarak geldi. En temel gerçek budur. Ülkemizdeki devrimi ve onun karar mekanizmalarını birinci dereceden etkilediğini görmeden bunu anlamak mümkün değildir. Dolayısıyla erken seçimde halkın eline geçen fırsatı anlamak da mümkün değildir.

Şüphesiz hakim sınıfların bu seçimden beklentisi, iktidarlarını yenileyerek çıkmaktır. Yıpranmış iktidarlarının orasını, burasını onararak, anti-terör yasalarıyla ve IMF reçeteleriyle kaplı yeni bir döneme açılmak. Amerika'nın "Yeni düzeni"ne doğru at koşturmak. Seçimde 12 Eylül yasalarına dayanmalarının sebebi budur. 12 Eylül paşaları bu yasaları zaten böyle durumlar için yapmıştı. Bugün de öncelikli amaçları, seçimi ve seçim sonrasını, Amerika'nın ve işbirlikçilerinin çıkarları doğrultusunda şekillendirmektir.

Bu, onların amacı. Fakat her zaman papaz pilav yemez. Halkın bu planı bozacak aklı ve gücü vardır. Seçimi kendi mücadelesi lehine kullanması için koşullar elverişlidir. Yani Bush'ların, Özal'ların ve düzen partilerinin dalaveraları boşa çıkabilir. Sandık kafalarına geçirilebilir.

Bunun ön koşulu, seçimi sınıf mücadelesinin bir parçası ve halk hareketinin ürünü olarak görmektir. Seçim, işçi ve Kürt için mücadeleyle elde edilmiş bir haktır. Ve halk, ne kadar dışında tutulmak istenirse istensin, mevziler elde ederek çıkabilir. Burada da, oyunu kendi kuralına göre oynayan Zonguldaklı madencinin eylem çizgisini öneriyoruz. Eylemiyle kendi yasasını yapan Paşabahçe işçisini, Cizreli Kürt köylüsünü örnek alıyoruz.

Bu seçimde Türk ve Kürt solu birleşip düzen dışı bir seçeneği ortaya çıkarırlarsa, çok önemli bir çekim merkezi oluşturabilirler. Soldaki böyle bir mihrak, düzenden yakınan geniş kesimleri çekebilir. Bugün seçimden başarıyla çıkmak, işçi hareketinin ve Kürt halk hareketinin geleceği bakımından tayin edici önemdedir. Olay, "Parlamentoda bizim de odamız olsun"dan ibaret değildir. Seçim meydanında birleştirilecek ve oya dönüştürülecek güçler, halk hareketini yeni bir aşamaya yükseltecektir. İyi bir sonuç, önümüzdeki dönemde Amerika'dan ve hakim sınıflardan gelecek saldırıları frenler, veya bu saldırılar karşısında halkı güçlü kılar. Bugün Türk ve Kürt halklarının birliğiyle yaratılacak birikim, bağımsızlık ve demokrasinin biricik güvencesidir. Düzen dışı seçeneğin kazanacağı seçim başarısı, Sovyetler Birliği'ndeki Yeltsin darbesiyle yeniden yükseltilen "Sosyalizm öldü" yaygaralarına da Kavimler Kapısı'ndan verilen bir yanıt olacaktır. Halk hareketinin parlamentoda da mevzilenmesi ise, diğer önemli bir kazançtır. Seçimde ANAP iktidarına şamar indiren halk, bu kazançlarıyla başarısını taçlandırabilir. Sınıf mücadelesinde yeni ve güçlü bir barikat oluşturmak! İşte 91 Ekimi'nde halkın önüne gelen fırsat budur.

Sosyalist Parti'nin, sosyalist gruplara ve HEP'e seçim ittifakı çağrısından sonra bu fırsat avuçlarımızdadır. Seçime giren düzen dışı tek parti SP'dir. Ve SP, tüm devrimci ve demokratların kabul edeceği bir ittifak zemini önermiştir. Böyle bir zeminde ittifak, şu veya bu parti seçime giremediği için değil, yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı gereklidir. SP, kendini halkın sınıf mücadelesinde ve ulusal mücadelede gireceği bir mevzi olarak ortaya koydu. Gerçekten bu seçimlerde işçi sınıfının ve intifadanın kitlelerinin, mücadelelerini ve taleplerini savunacakları başka bir mevzi yoktur. İşte halk için yaratıcı çözüm buradadır. SP'nin ittifak çağrısına katılan Türk ve Kürt solu, seçimi hakim sınıfların kapalı av alanı olmaktan çıkartır, halk hareketinin hizmetine sokar. Bu Zonguldak çözümüdür, Botan çözümüdür. Daha da önemlisi "Botan-Zonguldak El Ele" çözümüdür. Görmek gerekir, sınıf mücadelesinde ve ulusal mücüdelede barikat burada oluşuyor.

Seçim, işçi ve Kürt için mücadeleyle elde edilmiş bir haktır. Ve halk, ne kadar dışında tutulmak istenirse istensin, yaratıcı çözümlerle, bu seçimden iktidar mücadelesinde yeni mevziler elde ederek çıkabilir. Türk ve Kürt solu birleşip düzen dışı bir seçeneği ortaya çıkarıp çok önemli bir çekim merkezi oluşturabilir. HEP, SP ve sosyalist grupların ittifaklarıyla oluşturulacak birlikle her birinin tek tek sahip oldukları güçlerin aritmetik toplamından daha iyi sonuç alınır. Boykot, bağımsız aday çıkarma, düzen partileriyle yapılan liste pazarlıkları gibi ara çözümlerin tümü, bu seçimde yaratabileceğimiz güçlü bir devrimci seçeneği ve fırsatı heba etmekten başka sonuç vermez.

Seçim dışı kalan çevrelerde zaman zaman duyulan boykot, veya bağımsız aday gibi çözümlerin halk hareketine yararı yoktur. Bu çözümler halkın en politikleştiği ve önemli bir fırsatın ortaya çıktığı şu koşullarda, onu politika dışında tutmak veya politikayı dar alanlara hapsetmekten başka sonuç vermez. Türkiye çapında ve bir parti olarak seçime katılmanın etkisiyle küçük bölgelerde kişi olarak çaba göstermenin etkisi karşılaştırılamaz bile. Kaldı ki, HEP, SP ve sosyalist grupların ittifaklarıyla oluşturulacak birlikle, her birinin tek tek sahip oldukları güçlerin aritmetik toplamından daha iyi sonuç alınır, barajı da zorlayabilir. Düzen partileriyle yapılan liste pazarlıkları ise, milletvekili seçilme amacının ötesini görmüyor. Bu ara çözümlerin tümü, bu seçimde yaratabileceğimiz güçlü bir devrimci seçeneği heba etmekten ve büyük bir fırsatı tepmekten başka bir sonuç vermiyor.

Dar parlamenter çıkarları konumuz dışında bırakırsak, gün, tüm devrimci ve demokratlar için, uzak görüşlülük, cesaret ve atılganlık günü. Birbirine bakarak, "Önce o yapsın da, sonra ben de katılayım" tavrının değil, öne atılarak mevziye girmenin ve herkese örnek olmanın günü. İşte tarihi fırsat, işte tarihi sorumluluk.

SOVYETLER BİRLİĞİ SOSYALİST Mİ?

Tartışma bitti

Sadun Aren, Doğu Perinçek, Yalçın Küçük. Sovyetler Birliği'nin geçmişini, bugününü, yarınını tartıştılar... Türkiye solunda 30 yıldır süregelen tartışma noktalanıyor... Sovyetler Birliği'nin kapitalizme geri dönüşü, bu sürecin düğüm noktaları... Batı uygarlığına, demokrasiye iltihak edenler, emperyalizme iltihak edenler... Sovyetler'de işçi sınıfı artık çıplak kapitalizmle hesaplaşacak... Mao'nun teoriye büyük katkısı: Proletarya diktatörlüğü altında devrimi sürdürmek... Amerikan maskarası Yeltsin, Mao'yu doğruladı...

Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkanı Sadun Aren, Sosyalist Parti Genel Başkanı Doğu Perinçek ve öğretim üyesi-yazar Yalçın küçük, *2000'e Doğru* Ankara Bürosu'nun konuğu oldular. İlk emekçi devriminin ülkesi Sovyetler Birliği'nin hangi süreçlerden geçerek bugünlere geldiğini bu sürecin nirengi noktalarını tartıştılar. Uluslararası komünist hareket içinde 30 yıldır süren bu tartışmanın diğer kutbunu oluşturan Mao Zedung'u değerlendirdiler.

Paylaşmadıkları düşünceleri çoktu ama önemli noktalarda ortak fikirler ortaya çıktı. Yalçın Küçük'ün deyişiyle "Kapitalizmin utanmaz savunucusu", Doğu Perinçek'in deyişiyle "Amerika'nın maskarası", Sadun Aren'in deyişiyle de "Suratını bile sevmediği" Yeltsin'e karşı aynı duyguları taşıyorlardı. Çağımız emperyalizm çağıydı ve üçünün de bulundukları yer emperyalizme karşı tavırda birleşmekti.

Tartışmaya *2000'e Doğru* adına Ankara temsilcisi Hikmet Çiçek ve Ertan Günçiner katıldı.

HİKMET ÇİÇEK: *Söyleşimizin konusu Sovyetler Birliği'ndeki son gelişmeler, darbe ve bugün varılan nokta. Sovyetler Birliği'ni nasıl değerlendiriyorsunuz? Sosyalist bir ülke mi? Değilse nasıl oldu geri dönüş? Ne zaman oldu? Hangi sınıf iktidarda? Sayın Yalçın Küçük sizden başlayalım.*

YALÇIN KÜÇÜK: Ben ve arkadaşlarım, Mihail Gorbaçov'u görevden uzaklaştırmaya yönelik müdahaleyi çok sevinçle karşıladık. Darbe demiyorum. Bu müdahale, ne Brejnev dönemi sosyalizmine dönüş, ne de daha ileri bir sosyalizm için yapılmış değil. Son müdahale, Rusya'nın değerlerine sahip çıkmak isteyen, Rusya'nın büyük bir imparatorluk olduğunu düşünen, Ekim Devrimi'nin bazı kazanımlarına sahip çıkmak isteyen, Stalin'i bir büyük Rus sayan ve onun eşitlikçiliğini ortaya çıkaran bir müdahale idi. Anti-Amerikan bir müdahale idi. Sosyalizme yönelerek daha ileri gider miydi onu bilemiyorum.

KAPİTALİZMİN UTANMAZ SAVUNUCULARI

Gorbaçov'un iktidara gelmesinden sonra değil ama 1987'nin 2 Kasım'ında Rusya Federasyonu'nda yaptığı konuşmadan sonra, Gorbaçov'la bağlarımı kopartum. Bana göre 1987 yılından itibaren Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyon başlamıştır. Kapitalizme hızlı bir şekilde gidiyor. Şu anda Rusya'da kapitalizmi utanmaz bir şekilde savunanlar hakimdir. Amerikancı bir yönetime doğru gitmektedir.

HİKMET ÇİÇEK: *Sovyetler Birliği'nde 1987'ye kadar, işçi sınıfı iktidarından söz edebilir miyiz?*

YALÇIN KÜÇÜK: Tabi, tabii.

HİKMET ÇİÇEK: *Neden 1987'de başlıyor restorasyon?*

YALÇIN KÜÇÜK: Kesin bir tarih kestirmek mümkün değil, sosyal olaylar bir süreçtir. Ama o zamana kadar yönetim kuşkusuz bir işçi sınıfı yönetimiydi. Kapitalizmin restorasyonuna karşı işçi sınıfı, SBKP içinde sonuna kadar mücadele etti. Şunu da kabul etmek lazım, işçi sınıfı da belirli bir atalet içinde.

1987'nin benim için önemi, Gorbaçov'un bu tarihte emperyalizmi saldırgan olmaktan çıkarmış olmasıdır.

HİKMET ÇİÇEK: *Bu Yeltsin nereden çıktı? Gökten zembille mi indi? SBKP Politbürosu'nun bir üyesiydi.*

YALÇIN KÜÇÜK: Sovyetler Birliği'nde bu tür insanlar yetişmiştir. Şu anda kapitalist yolcular egemen olmuşlardır. Bunun kaynağını, ne bürokraside görüyorum, ne de işçi sınıfında. Yepyeni küçük burjuvalar türemiştir ve giderek onlar iktidar olmuştur. Yeltsin gibi, Şevardnadze gibi adamlar. Bu sistem yalnızca Yeltsin ve benzerlerini yetiştirmemiş, Polonya'da Walesa'yı yetiştirmiş, Çekoslovakya'da Havel'i getirmiştir. Sosyalizm belli bir noktada durup daha ileri götürülemediği için olmuştur bunlar.

BÜROKRASİNİN DENETİMİNDE KALMIŞLAR

HİKMET ÇİÇEK: *Sayın Aren, Sovyetler Birliği'ni siz nasıl görüyorsunuz?*

SADUN AREN: Benim Sovyetler Birliği hakkında detaylı bilgim yok. Bu soru, sosyalizmi tanımlamayı da gerektiriyor. Bu tanımlardan biri, üretim araçlarının kamulaştırıldığı, işçi sınıfının iktidarda olduğu veya işçi sınıfı adına bazı insanların iktidarda olduğu bir toplum. Bir diğer tanım ise, eşitlikçi, sınıfsız, sömürüsüz, herkesin özgür olduğu bir dünya diye yapılabilir. Birinci tanımı alırsak Sovyetler Birliği, sanırım hâlâ büyük ölçüde sosyalist.

Eskiden üretim araçlarının devlet mülkiyetinde olması meseleyi çözer diye düşünüyordum. Oysa Sovyetler'de, devlet mülkiyetine geçmiş, partinin denetimine geçmiş ama hal-

kın denetimine geçmemiş. Bir bürokrasinin denetiminde kalmış. Sovyetler'in eskiden beri olan sıkıntısı buymuş.

Ben, Gorbaçov bunu aşmak için bir atılım yaptı diye düşünüyordum. Fakat başlatılan bir hareketi kolay kolay durduramıyorsunuz, denetleyemiyorsunuz da. Sovyetler, neredeyse coğrafik olarak da parçalanmaya giden bir sürece girdi.

Sosyalizmin bir darbe ile ya da işçi sınıfının bir ayaklanmasıyla olmayacağını düşünüyorum şimdi. Eskiden böyle düşünmezdim. İşçi sınıfı ya da onun partisinin iktidara gelmesi yeter derdim. Bu düşünce tarzı yaşama uymuyor şimdi.

Darbeye, bir siyasi iktidar yolu olarak karşıyım. Sosyalizm adına yapılan eski uygulamalara da karşıyım. Ayrıca, soğuk savaşı yeniden canlandıracağından da korktum.

SOSYALİZMİ BU DÜZENDE KURMAK!

Soğuk savaşın hem dünyaya, hem de Türkiye'ye büyük zararı olduğu kanısındayım. Türk halkına biraz özgürlük tanındıysa, 141-142 kalktıysa, mücadelenin de büyük rolü olmakla beraber, soğuk savaşın sona ermesinin de etkili olduğunu düşünüyorum.

Sosyalizm, derin bir demokratikleşme mücadelesi olarak yürütülebilir. Demokrasiye gerçekten sahip çıkma koşuluyla. Aslında bu içinde yaşadığımız kapitalist toplumun içinde uç veren bir süreç. Sosyalizmin yapı taşları, içinde yaşadığımız düzende yerleştirilmelidir. Onun için barışçı bir mücadele olmalıdır. Türkiye için konuşuyorum. Türkiye'de barışçı bir mücadele yapılabilir, Afrika'nın bilmem neresinde yapılmaz. Onlar için konuşmuyorum.

Devletçi sosyalizmi Sovyetler yaptı. Bu tarihe karışmıştır gibi geliyor bana. Batı toplumlarında, ben kendimizi de onlara katıyorum, bunu demokratikleşme mücadelesi şeklinde yürütmek lazım. Sosyalizm olacaktır ama böyle olacaktır.

"YELTSİN'DEN HOŞLANMIYORUM"

HİKMET ÇİÇEK: *Darbeye karşısınız, peki bu Yeltsin kim oluyor hocam? İşçilerin, emekçilerin temsilcisi mi?*

SADUN AREN: Valla, ben Yeltsin'den hoşlanmıyorum. Suratını da pek sevmiyorum. Yeltsin'in sosyalist bir adam olduğu kanısında da değilim. Yaptığı şeyler pek demokratlık gibi gelmiyor. Mütehakkim bir adam. Mesela partiyi kapatıyor. Bunun, demokratlıkla falan ilgisi yok. Daha şimdiden, toprak talebi gibi saçma sapan şeyleri de var.

HİKMET ÇİÇEK: *Ama fiilen iktidarda olan bu adam. Çarlığın bayrağına sahip çıkması, dizginsiz bir piyasa savunuculuğu, Amerika'ya yakınlığı...*

SADUN AREN: Bunları söyleyecek kadar Sovyetleri bilmiyorum. Kitabi olarak başka, ben fiilen pek iyi bilmiyorum diyorum. Macaristan, Çekoslavakya vs. dönebilirler ama Sovyetlerin döneceğini sanmıyorum. Yeltsin döndürmeye uğraşıyor, başkaları da döndürmeye uğraşıyor, ama bu kolay birşey değildir. Din değiştiren insanların çok bağnaz olmaları gibi, ne kadar çok kapitalist olunursa o kadar çok ilerici olunur gibi bir fikre sahipler! Ama kapitalizmi bir sınıf yapar, lafla olmaz.

HİKMET ÇİÇEK: *Sözünü ettiğiniz, üretim araçlarını denetleyen bürokrasi kimi temsil ediyor?*

SADUN AREN: Kendisini. Gorbaçov bunlarla mücadele etti, ama öyle anlaşılıyor ki başa çıkamadı. Geçen yıl 1 Mayıs'ta Sovyetler Birliği'nde idim. Her türlü adam geçti törende. Milliyetçiler, anarkosendikalistler... Bir bayanın elinde Stalin'in resmi vardı. İlgimizi çekti. Kadın bize doğru çevirdi resmi.

DOĞU PERİNÇEK: Sizi, Stalinci sanmıştır!

SADUN AREN: Diyeceğim, müthiş bir demokrasi, işte bundan ötürü kapitalizm zordur diyorum.

"SOVYETLERİN RENGİ KRUŞÇEV'LE DEĞİŞTİ"

HİKMET ÇİÇEK: *Sayın Perinçek, aynı soruyu size yöneltelim.*

DOĞU PERİNÇEK: Bence, Sovyetler Birliği tekelci devlet kapitalizmi ya da onun bir türü diyebileceğimiz bir toplumsal sistemdir. İktidarda, devlet burjuvazisi, emekçilerin ödenmemiş

DOĞU PERİNÇEK, SADUN AREN, YALÇIN KÜÇÜK, *2000'E DOĞRU*'DAN ERTAN GÜNÇİNER VE HİKMET ÇİÇEK. Her üç konuşmacı da emperyalizme karşı tavrın önemini vurguladılar.

emeğine el koyan azınlık bir sınıf var. Sovyetler, 50'lerin sonlarında, 60'ların başlarında Kruşçev'le birlikte rengini değiştirdi.

Bu tartışmalar neden oluyor? Şundan. Sosyalizm, kapitalizmden komünizme giden tarihsel bir süreç. Sosyalizm döneminde, kapitalizmin de, sınıfsız toplumun da unsurları var. Belirleyici olan, sisteme hangisinin damgasını vurduğu. Kapitalizmin bölüşüm ilişkileri hâlâ geçerli. Tipik unsur, sanıyorum iktidar! "İktidarda kim var?" sorusuna verilecek cevap.

Bir kere sosyalizm dönemi boyunca sınıflar ortadan kalkmıyor. Sınıflar var, demin Yalçın arkadaş da belirtti. Kapitalist yolcular da var. Kapitalizmle, komünizm arasındaki tercih hâlâ toplumun gündeminde. Yani bir geri dönüş sorunu var, tehlikesi var.

Eskiden, tarih hep ilerler gibi bir anlayış vardı. Bunun yanlışlığını Sovyet deneyi, Doğu Avrupa deneyleri çok çarpıcı bir biçimde ortaya koydu. Kanımca 50'lerin sonundan sonra emekçilerin ödenmemiş emeğine el koyan bir sınıf doğdu. Bunlar iktidarlarını, özel mülkiyetten değil makam ve mevkilerden alıyor.

KAPİTALİST YOLCULAR PARTİDEN ÇIKTI

Burada çok kritik bir nokta var. Yalçın arkadaşın belirttiği gibi kapitalist yolcular bizzat parti ve devletin içinden çıkıyor. Gorbaçovlar, Yeltsinler... Eski sömürücü sınıflar mezarlarından kalkıp iktidarı elde edemiyorlar. Bunların toplumsal temeli kalmadı.

Bence bu noktada Mao, çok esaslı ve aydınlatıcı bir belirleme yaptı. Kruşçev, Brejnev, Gorbaçov, Yeltsin aynı zincirin halkaları, aynı sınıfın adamları. Şöyle bir fark var: Kaynakları makam rantı olarak mı, yoksa piyasada mı paylaşalım. Makamlara göre paylaşmak rasyonel değil. Ekonominin çuvallamasına, tıkanmasına yol açıyor. Piyasaya göre paylaşma, aynı zamanda ekonomiye bir canlılık da veriyor, bir tıkanmayı da açabiliyor.

Sovyet sürecinde A diyen, B'yi de demek zorunda. Sınıf sömürüsüne, azınlığın tahakkümüne geçtiğin zaman kapitalizme gitmek zorundasın. Sovyetler Birliği son 30 yıldır bu süreci yaşadı. Brejnevlerle, Gorbaçovlar arasındaki çelişme buradan kaynaklanıyor. Netice olarak, "Özel çıkara, kâra göre paylaşılsın" noktasına geldi, başka türlü de olamazdı.

YALÇIN KÜÇÜK. Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyon 1987'den itibaren başladı.

HİKMET ÇİÇEK: *Soruna bir de, son darbeden sonra, dünya çapında ezen-ezilen ilişkisi açısından yaklaşırsanız.*

DOĞU PERİNÇEK: Bence bir tarafta Batı demokrasisi denen emperyalizm var. Batı demokrasisi denen, emperyalizmden ve Amerika'dan başka bir şey değil. Sovyetler Birliği'nde bunun temsilcileri, artık Rus gururuna da çok ters düşen, emperyalizm maskaraları olan Yeltsin'lerdir. Diğer tarafta büyük insanlık var, ezilenler var. Gorbaçov'ların, Yeltsin'lerin yönetimi ezilen insanlık açısından en kötü çözümdür.

Sadun Aren hocamdan çok temelden ayrılıyorum. Öbürleri soğuk savaşı, bunlar barışı temsil ediyor falan... Ezilen insanlar açısından Yeltsin'ler, en büyük şiddeti ifade ediyor. Amerika'ya "Git" diyor, "İstediğin kadar ez. Basra Körfezi'ne çık. Bütün üçüncü dünyayı sana bırakıyorum."

REKABET ESAS

Onun için tek süper devlettense, iki süper devlet ezenlerin daha yararına. Sovyetler bugün hâlâ iki büyük devletten biri. Muazzam potansiyeli var, askeri güç olarak ikinci kuvvet. Bunlar bir soluk alma dönemi aradılar. Amerika ile bir anlaşma yaptılar. Soluk alma döneminden sonra, kendilerini yeniden toplayıp rekabete gireceklerdir. Eninde sonunda olacaktır. Yalçın arkadaşın belirttiği gibi darbeciler, büyük bir devletin yöneticileri olduklarını hatırladılar. Bu Amerika'nın marke edilmesi anlamına gelir.

O nedenle ben, darbecilere sınıfsal özellikleri bakımından bir sempati beslememekle beraber, sosyalizme tamamen yabancı, kapitalist ezenler sınıfının temsilcileri olarak görmekle beraber, bugünkü dünya konjonktüründe, güçler dengesinde, bu darbeden fukaraların sevindiklerini tespit ediyorum. Filistinliler, Araplar...

YALÇIN KÜÇÜK: Bu senin fukara tabirine bir de ben giriyorum!

DOĞU PERİNÇEK: Sen de kaderini fukaralarla birleştirmişsin de ondan. Senden ayrıldığım ve tartışılmasını gerekli bulduğum nokta, ikisi de tahakküm sistemi. Yeltsin'ler daha ağır bir sömürü sistemini temsil ediyorlar. Bürokrat kesimin, sosyalizmden kalan eşitlikçi ilişkilerle daha fazla bağlantıları var. Onların çıkmazları da, emekçileri ezen bir diktatörlükten vazgeçmemeleridir.

Aren hocamız, demokrasiyi, sınıflar arası ilişkilerin ötesinde bir şey gibi anlamlandırıyor, gibi geldi bana. Demokrasi, yine de bir iktidar: Krato. İktidar olduğu sürece sınıf tahakkümü olacak. Ya proletaryanın, yani büyük çoğunluğun tahakkümü olacak ya da burjuvazinin. Ben şahsen proletaryanın tahakkümünden yanayım. Emekçilerin tahakkümü altındaki bir demokrasiyi tercih ederim.

"KIZIL YILDIZI YERDEN PROLETARYA KALDIRACAK"

HİKMET ÇİÇEK: *Şimdiden sonra ne olacak?*

DOĞU PERİNÇEK: Bir kere bunlar işsizliği artırmak zorundalar. Aganbegyanlar bunu açıkça söylüyorlar. Özal'ın çözümünü uygulamak zorundalar. Bütün bunlar, sınıfsal çelişmeleri çok keskinleştirecek. Demiryolcusu, madencisi bugünlerde ayağa kalkmaya başlıyor. Ama korkunç bir bilinç bulanıklığı var. Kendisine eskiden sosyalistim diyen adamlara karşı ayağa kalkıyorlar. Sosyalizmin tanrıları emekçiler, sosyalizmin sembollerine karşı ayağa kalkıyordu. Şimdi hiç olmazsa bu bilinç bulanıklığı ortadan kalkacak. Kime karşı isyan edecekleri ortada. Bu adamlar Lenin'leri de devirdiler, bayrakları da attılar. O büyük Rus bayrağını da koysunlar, kızıl yıldızı da yerlere atsınlar. Onu yerden kaldıracak bir proletarya var

orada.

Ulusal ruhu, ulusal kültürü kazıyıp atmak o kadar kolay değil. Bütün milletler dünyada bir şeyle övünür. Türkler asker olmakla, Hollandalılar denizci olmakla. Ruslar ilk sosyalizmi yapan millet olmakla övünürler. Rus halkının en büyük gururu sosyalizm oldu bütün dünyada. Bu biraz ulusal kültürle çakıştı, bir parçası haline geldi.

Sovyetlerin geleceğine, son derece iyimser bakıyorum. Orada tarihin gündemine çıplak olarak kapitalist-işçi çelişmesi giriyor. Ve Sovyet emekçileri gene insanlığın önünü açacak büyük rollere aday.

YALÇIN KÜÇÜK: Türkiye'de Sovyetler Birliği tartışmalarında benim ve arkadaşlarımın temsil ettiği hariç iki kanal var. Bir tanesi Sadun Bey ve arkadaşlarının temsil ettiği. Şöyle özetlersem: Stalin'den sonraki her gelişme daha iyiye doğru olmuştur. İşin özü bu. Öbürü 1968-69'dan sonra Doğu Perinçek ve arkadaşlarının temsil ettiği kanal. Bunlar da, Sovyetler Birliği'nde Stalin'den sonra her gelişmeyi daha kötüye gidiyor diye niteleyenler. Olaya yaklaşımları bu.

Doğu arkadaşımın, müdahaleyi özünde mahkûm edip, uluslararası politika açısından biraz ödün vermesi bana ikna edici gelmiyor. İlkesel değil. Çünkü Kürtlerle bir politika, Filistinlilerle bir politika tutmaya çalışıyor. Müdahale Kürt devrimcilerinin de, Filistinlilerin de lehineydi. Zaten dünyada bir Saddam, bir Kaddafi, bir Filistin destekledi. Müdahale sosyalizme de kapalı olmayan bir müdahaleydi.

"DEVLET BURJUVAZİSİ OLMAZ"

HİKMET ÇİÇEK: *Perinçek'in, Sovyetler'e ilişkin tahliline ne diyorsunuz?*

YALÇIN KÜÇÜK: Doğu arkadaşımın sınıf tahliline katılmıyorum. Devlet burjuvazisi olmaz. Burjuvazi özel mülkiyetle ilgili bir şeydir. Lenin, çok açık söylemiş. Restorasyonda küçük burjuvazi önemlidir. Küçük burjuvaziyi, kapitalizmin bir batağı olarak değerlendirmiştir.

Bürokraside hiçbir sorun yok. Bugünkü dönüşüme karşı çıkan SBKP ile bürokrasi olmuştur. Onların da öyle bir rant aldıklarını sanmıyorum. Bir çokları öldü. İntihar edenlerle onur duyuyorum. Bana heyecan veriyor, Sovyet halkına da verecektir. "Bu kapitalizm batağında artık yaşamayacağım" diyor. Öyle zavallı insanlar ki, dünyada gidebilecekleri hiçbir yer yok.

Sovyetler'de çok kısa zamanda büyük zenginler çıkacaktır. Hazır fabrikaları alacaklardır, gidiş o yoldadır. Bürokrasinin bir felaket olarak gösterilmesi Amerikan sosyolojisinin bir bulgusudur. Biraz da Troçkistlerden kaynaklanır.

Kapitalizme geçiş özel mülkiyet sorunudur. Kruşçev-Brejnev, Gorbaçov ve Yeltsin'i aynı zincirde görmek yanlıştır. Bizi kısırlaştırır, bir yere varamayız. Aralarında önemli yöneliş farkları var.

"KAFİRLİK DÖNEMİ"

Demokrasi, sınıflı toplumu kabul etmek demektir. Yakın zaman içinde Sovyet işçi sınıfının, Leninist ilkelere sahip çıkarak iktidarı alabileceğini tahmin etmiyorum. Ancak Lenin'e ve eserlerine karşı büyük bir kafirlik döneminin başlamış olmasının, Sovyet halkının derinliklerinde iz bırakacağına, radikal bir sosyalizm arayışını başlatacağına inanıyorum.

Amerikan emperyalizmine karşı oluşan, oluşabilecek her odak iyidir. Örnek, bugün Hüsnü Mübarek'i deviren anti-Amerikan bir cunta olsa, Filistin halkına sahip çıkan, biraz halkçı, ben onu desteklerim. Çok açık söyleyeyim, Rusya'da bu müdahaleyi yapan Soyuz Grubu, Rusyacılar, Tolstoy'un, Çaykovski'nin çocukları, orada kalan komünistlerle birleşirler ve bir daha denerler. Bunu temenni ediyorum.

SADUN AREN. "Yeltsin mütehakkim bir adam. Mesela partiyi kapatıyor."

"MAO BOZULMALARI GÖRDÜ"

HİKMET ÇİÇEK: *Sovyetler tartışmasının bir kutbunda Mao Zedung var. Sosyalizm döneminde, sınıf mücadelesinin süreceğine işaret etti. Eski teoriyle hesaplaştı ve proletarya diktatörlüğü altında devrimi sürdürme diye nitelenen bir teori oluşturdu. Bu konuda ne diyorsunuz?*

YALÇIN KÜÇÜK: Ben bütün hayatımda Ekim Devrimi'ni çok önemsedim. Sovyetler Birliği'ni çok önemsedim. Ayrılmada da, Başkan Mao'yu önemsemekle, saygıyla karşılamakla birlikte hep Sovyet çizgisinden yana oldum. Başkan Mao, çok büyük bir fırsatı kaçırmıştır. Sovyet sosyalizmindeki bozulmaları görmüştür ama çözümünü bulamamıştır.

Sovyetler'deki bu olumsuz gelişmelerden sonra kimin nereye gideceğini tahmin etmek de zordur. Amerikan basını, Çin'le Gorbaçov'un yaptıklarını aynı gösteriyor.

Nihai olan tabii ki sınıfsızlık, tabii ki egemeni olmayan bir toplum. Burada Sadun Hocamla anlaşıyorum. Ama bu, Marks'ın ve Lenin'in yazdığı gibi bir diktatoryadan geçiyor. Batı komünist partileri, SBKP bunu programlarından çıkardılar diye Türkiye'deki komünistlerin de çıkarması için bir neden göremiyorum.

Müdahalenin başarısızlığını duyunca, benim sevgili sanatçı arkadaşım Bilgesu Erenus'un tepkisi şu oldu: "Anlaşılan hiçbir şey bizim işimizi kolaylaştırmayacak!" Bundan sonra komünistler, Lenin'in ülkesinde gizli hareket edecek, gizli örgütlenecektir.

SINIF MÜCADELESİ SÜRÜYOR

SADUN AREN: Sovyetlerdeki darbe girişimi, Türkiye'de sosyalistlerin arasını açtı ama, yaklaştırıyor da. Eskiden bu kadar karşıt insan bir araya gelemezdik. Daha demokrat olduk. Öyle ufak virgül hatası yapılsa, resmi çizgi neyse partiden atılır, neler yapılırdı. Ben demokrasi savaşımı ile sınıf savaşımı arasında yakın ilişki görüyorum. Doğu arkadaşım, yalnız demokrasiye ağırlık vermeyi kabul etmiyor. Tabii, yalnız ona ağırlık verilirse ben de kabul etmem.

Çağımızda sınıf savaşımı el-

bette devam ediyor. Buna önem veriyorum. Ama bu artık taşlı, sopalı olmuyor. Sosyalizmi, bir anlamda çok ileriye gitmiş, ileriye götürülmüş bir demokrasi olarak tanımlıyorum.

"DÜNYA DEĞİŞTİ"

Yalçın arkadaşım, güzel bir dünya ve gelecek için bir diktatoryadan geçileceğini söylüyor. Ben diyorum ki oradan geçtik. Sovyetler Birliği o fonksiyonunu yaptı. Nasıl ki, Fransız İhtilali Fransa'da olduktan sonra, dünyanın burjuva devrimlerine ihtilalsiz geçmesi gibi. Diktatörlük, hakikaten yapılması gerekirdi ve oldu. O işi fedakar Sovyet halkı yaptı, katlandı ve götürdü.

Ben eskiden bizlerin yaptıklarını, parti anlayışımızı, sosyalizm anlayışımızı, mücadelemizi yanlış görmüyorum. O zaman doğruydu diye düşünüyorum.

Ama şimdi dünyanın parametreleri değişti. O zamanlar, Sovyetler'e bağlılık sosyalizme bağlılık olarak görülürdü, yanlış da değildi. Şimdi böyle bir şey yok. Aynı şey Mao için de, Mao çizgisine bağlı olmak da doğruydu. Artık Sovyet Partisi'nin ağzına bakmak da kalmadı, Çin'inkine de.

Bugün aynısını yaparsan yanlış olur. Bunun ne kadarı bir özeleştiridir, ne kadarı bir gerçekliktir takdirlerinize bırakıyorum. Ama bir gerçeklik var zannediyorum, yalnızca özeleştiri değil.

O kadar fedakarlık yapan insanlarımız, boşu boşuna yapmadılar. O zaman doğru şeyler yaptılar.

Bugün Sovyetler Birliği'nde olan, dünya sosyalizminde olan şeyleri düşünüyorum. Tabii ki bunlar birtakım hainler tarafından başlatılmadı. Böyle bir şeyi kimse düşünmüyor. Olayların gelişimi sonunda bir tıkanma oldu, bir çözüm arandı. Tıkanmanın nedenleri üzerinde durmuyorum, tabii bunda emperyalizmin de rolü vardır, iç nedenlerin de. Bu değişiklikler, bir andan sonra hakikaten Marksizm'e uygun bir şekilde sıçramalı olarak bilincimize geldi.

DİSİPLİNSİZ, EMİRSİZ PARTİ!

Mesela bir örnek vereyim. Doğu, sizin partinizi bilmiyorum ama, bizim partide kimseye tahakkum etmek, emir vermek gibi bir şey yok artık. Merkeze danışmıyorlar, biz de bundan memnun oluyoruz. Bu nereye gider, kimsenin bildiği yok

DOĞU PERİNÇEK. "Lenin geri dönüşün temelini küçük burjuvazide aradı. Mao sosyalizm deneyini yaşadı ve bu yanlışı düzeltti. Gerçek tehdidin devlet ve parti içindeki kapitalist yolculardan geldiğini saptadı."

tabii. Belki bir yerden sonra disiplini almak gerekecek, belki de böyle gidecek. Bence derin bir Marksist bilginin önemi artıyor. Eskiden sosyalistlerin derin bir Marksist bilgiye ihtiyacı yoktu. Düşman belli, dost belli. Amerika var, Sovyetler var...

DOĞU PERİNÇEK: Şimdi de düşmanlar var hocam!

SADUN AREN: Şimdi karışık iş. Biz burjuvaziyi batacak diye biliyorduk. Batmadılar. Batmamak ne demek? Yararlı bir şeyler yapabilmek demek. Üretim güçlerini genişletebiliyor. Hastane yapıyor, yol yapıyor, tabii kendilerine daha fazla yontarak ama insanlığa da bazı hizmetler yapıyor. Bununla mücadele edeceksin ve iktidarı elinden alacaksın. Bu tabii zor bir şey.

Eskiden bütünüyle sosyalizmi kuracağımızı düşündüğümüz için, bunları tam düşman olarak görürdük. O zamanki mücadele usulüne göre bu doğruydu. Fakat bugünkü mücadele usulüne göre, bu toplumda bu insanlarla beraber yaşayacaksın ama gene de mücadele edeceksin, bu daha yüksek bilinç istiyor.

HİKMET ÇİÇEK: *"Mücadele usulünü" değiştirmeye niçin gerek var hocam? Ne değişti dünyada, sınıfsal ilişkilerde değişen ne?*

SADUN AREN: Sovyetler Birliği gitti. Dünyadaki sınıfsal ilişkiler yumuşadı. Eskisi gibi ezilmiyor halk. Yeni usuller bulmak lazım.

"Sizin Sovyetler Birliği'nde ne olduğunu görüyoruz" diyorlar, adam teslim oldu. Fakat bilinciyle, özgürlükçü filan bir sosyalizm düşünenler, özgürlüğü, sömürünün ortadan kalkmasıyla birleştirerek bir sosyalizm düşünenler sükutu hayale uğramıyorlar.

İşte burada da görüyorum. Doğu, "Ben istikbale güveniyorum" dedi. Yalçın da aynı şeyleri söyledi. Çünkü sosyalizme güveniyorlar, bu mücadele var diyorlar.

Mücadele usulleri değişebilir ama bu mücadele yapılmalıdır. Benim söylediğim, bu mücadelenin Sosyalist Birlik Partisi tarafından yürütülme biçimidir. Sosyalizme giden taşları örmeyi bu düzen içinde de mümkün olarak görüyoruz. Ama laçka mücadele biçimleri de olur, ona da hiçbir diyeceğim yok.

"EMPERYALİZM TABİİ SÜRÜYOR"

Emperyalizm konusunda da bir şey söylemek istiyorum. Emperyalizm tabii var. Soğuk savaş nasıl varsa o da var. Emperyalizm yok demek olamaz. Silahlı gücünü gördük. Allah ona maruz kalmayı göstermesin. Saddam'a karşı yığılan gücü gördük. Ve müthiş bir şekilde işbirliği halinde olan devletleri gördük. İçlerinde ileri kapitalist ülke olmayan devlet yoktu, biz hariç!

Korkunç gücü var emperyalizmin, askeri gücü de, ekonomik gücü de. Mesele burada değil. Mesele buna karşı ne yapacağız? Nasıl kafa tutacağız? Lafta kafa tutmak değil, bunu senelerce hep beraber dedik. Buna karşı ne yapacağız? Ben ne yapacağımızı söyleyecek değilim, sakın bunu beklemeyin benden. Ama mesele burada. Evvela Türkiye'yi, sonra da dünyadaki ezilen diğer halkları düşünelim. Sırf düşman olsa kolay. Emperyalizm bir şeyler de veriyor, bir sürü de iyilik yapıyor. Geliyor hastane kuruyor, yol yapıyor...

DOĞU PERİNÇEK: Hocam, feodaller de öyleydi. Aşevleri açıyor, kervansaraylar yapıyordu. Zor, başka türlü yürümez ki!

SADUN AREN: Bir de güçlü. Saddam ne halt eder, biz ne halt edebiliriz?

DOĞU PERİNÇEK: Hocam s...

Saddamcısın! Meseleyi Saddamcı perspektifle koyuyorsun!

SADUN AREN: Valla bilmiyorum, Saddam'dan hiç hoşlanmıyorum.

DOĞU PERİNÇEK: O başka, ama perspektifin onunla aynı yerde.

SADUN AREN: Halkını ezdirdi bir kere. Ahmaklığına kızıyorum.

DOĞU PERİNÇEK: Hocam, bana sordukları zaman, gazetelerden şöyle bir izlenim edindim. Sadun Hoca, darbe konusunda karmaşık bir ruh hali içinde. Sevineyim mi, sevinmeyeyim mi diye darbeye. Şimdi siz konuştuktan sonra kafam daha berraklaştı. Sanki siz darbeye sevindiniz gibi geliyor!

Arkadaşça bir şey söyleyeyim. Emperyalizme karşı tavır alıyorsun. Sosyalizm umut ve davasını bırakmayacağın açık. Bütün ömrünü verdin. Bu tutamağı bırakmazsın, çok açık bir şey.

"EMPERYALİZME KARŞI AYNI SAFTA"

Seninle paylaştığımız şeyler var. Fakat benim Haydar Kutlu'yla paylaştığım hiçbir şey yok. Gıyabında söylüyorum ama iğrenme noktasına geldi duygularım. Sabırla, ama bu noktaya geldi.

Sizinle böyle değil, olmadığını da biliyorum. Bütün ömrünüzü bu davaya vermişsiniz. "Emperyalizmin nasıl hakkından geleceğiz?" diyorsun. Meseleyi böyle koydun mu, bitiyor zaten, birleşiyoruz. Ondan

SADUN AREN. "Merkeze danışmıyorlar, biz de bundan memnun oluyoruz. Bu nereye gider, kimsenin bildiği yok tabii."

sonra iş, bunun yöntemini, yordamını tartışmaya kalıyor.

Ama bir de meseleye, Batı demokrasisine iltihak edip oradan bakanlar var. O artık düşman safına katılıyor. Bence hocam sizin sorununuz, onunla bulunduğunuz safı kesin ayırmak. Arkadaş olarak konuşuyoruz. Konuşmanızın birçok yerine, demokrasiydi, kalkınmaydı... katılmıyorum. Ama şunu görüyorum, bulunduğun yer, beraber bulunduğumuz yer. Emperyalizmi karşıya alıyoruz, sosyalizm davasını taşıyoruz. Ve bu arada, Saddam gibi adamlar da, ne kadar beğenmesek, ne kadar bizden ayrı olsalar da bizim safımıza düşüyorlar. Aynı saftayız ama farklıyız. Bunu da hissettim konuşmanda.

SADUN AREN: Evet ama, emperyalizme böyle silahlarla, bilmem neyle karşı çıkmamız imkânsız.

DOĞU PERİNÇEK: Ama hocam, lideri olduğunuz için söylüyorum. Sosyalist Birlik Partisi'nde siz kalktınız, emperyalist safta bulunanlarla bir koalisyon, ittifak götürüyorsunuz. Olmaz böyle şey. Olmadığı görülecek.

SADUN AREN: Olmadığı zaman ayrılınır. Bizim partideki hoşgörünün de birçok şeyi barındırdığını kabul etmek lazım.

DOĞU PERİNÇEK: nlara hoşgörü olmaz hocam.

SADUN AREN: Herkese hoşgörü olur.

DOĞU PERİNÇEK: Onlar yerlerini bulsun hocam. Onlar ANAP'lı! ANAP'lıyla niye ayrım yapıyoruz.

SADUN AREN: Belki bulurlar. İlk kurulduğunda böyle değildi. Süreç içinde böyle şeyler gelişti onlarda. Biraz daha fazlalaştı.

YALÇIN KÜÇÜK: Doğu, sana şu gıyabında meselesinde bir ipucu vereyim, Aziz Bey'in yanında yetiştiğim için ben. Aziz Bey, birisinin aleyhine konuştuğu zaman "Ben zaten bunu yazacağım" derdi. TKP'de iyi insanlar olduğunu kabul etmek lazım.

DOĞU PERİNÇEK: TKP diye koymuyorum meseleyi. Program olarak koyuyorum. Şöyle izah edeyim, Batı uygarlığına iltihak programından, ki bu emperyalizme iltihak programıdır. Bundan iğreniyorum. Bundan iğrenmeden de yaşayamayız. Varlık nedenimiz kalmaz.

Bir kere şunda berraklaşalım. Yeltsin demokrasinin, özgürlüğün değil, en azılı zorbalığın, en koyu faşizmin, dünya halklarına karşı da en koyu düşmanlığın temsilcisidir.

YALÇIN KÜÇÜK: Okurları berraklaştırmak açısından sözünü keseyim. Yeltsin ile ilgili bu değerlendirmeyi, anladığım kadarıyla siz yapıyorsunuz, ben yapıyorum, Fransız Komünist Partisi ve Şili Komünist Partisi yapıyor. Başka var mı?

DOĞU PERİNÇEK: Çinliler de yapıyor, Küba da, Kore de yapıyor.

YALÇIN KÜÇÜK: Fransız Komünist Partisi tarihinde olmayan bir sertlikle bunları kınadı. Bu adamlar faşisttir dedi. Aşağılık Amerikan uşağı olarak niteledi.

Demek ki, çok fazla olmasa da, belli insanların azılı zorba, faşist, Amerikan uşağı dediği bir yönetim bugün Rusya Federasyonu'nun başında ve Sovyetler'e egemen. Bunun Türkiye solunda da çok büyük ayrılıklara yol açacağına inanıyorum.

GERİYE DÖNÜŞÜN KAYNAĞI

DOĞU PERİNÇEK: Yalçın Küçük arkadaşın eski Sovyet toplumunda özel mülkiyet yoktu, teşhisini paylaşmıyorum. O da bir özel mülkiyetti. Devlet aracılığıyla özel mülkiyetti. Stalin döneminden farklıdır. Stalin döneminde halkın kolektif mülkiyeti vardı.

Kapitalizmi kim geri getirdi Sovyetler Birliği'nde? Yalçın arkadaşla şurada anlaşıyoruz: Bir restorasyon var. Bence bu anlaşma çok önemli. Bunun tarihçesi ayrı bir meseledir. Kim geri getirdi? Yalçın'ın deyişiyle kapitalist yolcular. Hadi Kruşçev'i, Brejnev'i unutalım. Tartışmayı orada bırakalım. Ama en azından Yalçın'la anlaştığımız nokta Gorbaçov'lar, Yeltsin'ler kapitalist restorasyonun temsilcileri. Bunlar küçük burjuva değiller. Komünist Partisi'nin genel sekreterleri, politbüro üyeleri. Demek ki, Sovyetler Birliği'nde kapitalizmi iktidara onlar getirdi ve bunlar küçük burjuva değillerdi.

Lenin'in yanılgısı neydi? Lenin bunu yaşamamıştı ve aklı fikri hâlâ devirdikleri kapitalistlerin küçük burjuvaziden türeyerek büyüyüp iktidarı ele geçireceği şeklindeydi. Marks da, Lenin de feodaller ile burjuvazi arasındaki tarihe baktı. Paris Komünü deneyi kafalara takıldı. Daha doğrusu teori bu deneyin içine hapsoldu kanımca.

Mülkiyet sorunu çözüldükten sonra, yani esas olarak özel mülkiyet kolektif mülkiyete dönüştürüldükten sonra, tehdit devlet ve parti içinden çıkan kapitalist yolculardan gelir. Bunu da Mao söyledi. Stalin'in teorisi eski. Marks ve Lenin'den kalan, tehdit burjuvaziden gelecek teorisi.

Ama pratiği eski değil. Devamlı onlara vuruyor. Vururken de ne diyor: Bunlar haindirler. sabotördürler, emperyalizmin ajanıdırlar diyor. Yanılgı burada. Bunlar basit sabotör değil. Olayı Mao yerine oturttu. Bence Yeltsin, Mao'nun teorisini en haklı çıkaran adamdır. Tersten bakarsak, en Maocu adamdır Yeltsin!

Yalçın arkadaşın bunları tekrar düşünmesi gerektiği kanısındayım. Soyuz grubuna umut bağlamakla, işçi sınıfına umut bağlamak gibi bir fark çıktı aramızda. Doğru, bu safta yer alıyor, ama umut bağladığı kuvvetler bizim sosyalizmimizi geri getirecek kuvvetler değil. Ki, Yalçın bunu kabul ediyor. "Ben bu darbecilerden zaten sosyalizmi ilerletmelerini beklemiyordum" diyor.

YUMUŞAMA: KORKUNÇ YANILSAMA

Türkiye soluna geçelim. Türkiye solunda bir saflaşma var. Bence saflaşma, emperyalizme, özellikle Amerikan emperyalizmine tavır almaktan geçiyor. Türkiye solunun bir kısmı, Sovyetler Birliği, Gorbaçov ve Yeltsin'le birlikte emperyalizme iltihak ettiler. Şimdi bu kapitalizme, emperyalizme iltihak edenler öbür tarafa geçtiler, düşman safına. Bunlardan gerçekten çok iğreniyorum ve bunlara yukarıdan bakıyorum.

Sadun Hoca, sınıf ilişkilerinin yumuşadığını söylüyor. Emperyalizm ve dünya halkları arasındaki ilişkilerin de... Bu korkunç bir yanılsama. Bunu bize Batı böyle takdim ediyor. Dünyadaki sınıf ilişkileri, 1960'lara göre çok keskinleşti. Sosyalizm ve Stalin korkusundan Avrupa'nın kendi proletaryasına verdiği ödünler birer birer gidiyor.

• EMPERYALİSTLER REFORMCU OLDU

İkincisi, ezilen-ezen millet çelişmesi daha keskinleşti. Afrika'nın bazı halklarını açlık derecesine düşürdü.

Sadun Aren arkadaş, bu imalatın etkisine düşüyor ve o kadar da düşman değiller, diyor. Kalkınma ile bu işleri yapalım, diyor. Ama bu çizgiye, kalkınmacı çizgiye girdikten sonra, ne emperyalizme, ne de kapitalizme karşı mücadele edebilirsin.

Ve çok önemli bir nokta: Tam da Türkiye'de rejimin battığı gün bu teoriler gelişiyor. Türkiye'de rejim iflas etti. Burjuva Cumhuriyeti, Kemalist Cumhuriyet iflas etti, hiçbir sorunu çözemez hale geldi. Burjuvazi Fırat'ın öte tarafını kaybetti.

İkincisi, piyasa Türkiye'nin canına okumuştur. Emekçinin halini görüyoruz. 80'lerin sonunda Türkiye, derin bir krize ve devrimci sürece girmiştir. Rejimin battığı belli, emperyalistler reformcu oldu!

Proletarya diktatörlüğüne geleyim. İktidar olduğu sürece tahakküm kaçınılmazdır. Ya burjuvazi emekçileri ezecek, ya da emekçiler sınıfsız topluma gitmek için eski toplumun kalıntılarını tasfiye edecek. Bu tasfiye, bizim iyi niyetimizle, Sadun Hoca'nın iyi kalpliliğiyle çözülmüyor.

YALÇIN KÜÇÜK. "Yeltsin ise tümüyle Amerika'yı temsil ediyor. Köksüzdür. Bu topraklarda, bu bölgede Amerika olamaz. Geçicidir."

Öncü partiye geçeyim. Emir, disiplin vs.ye ihtiyaç kalmadı, diyor Sadun Hoca. Halbuki, zor, sınıf mücadelesi, emperyalist tahakküm, ezen-ezilen çelişmesinin keskinleşmesi öncü partiyi ve disiplini getirip dayatıyor. Öncü parti bir icat değil. İşçi sınıfı da Hazreti Musa'nın asasının dokunmasıyla birdenbire uyanmıyor. Uyananlar örgütleniyor, işte o örgütlenen öncü parti oluyor. Ve onun bir de arkada kitlesi var. Yani öncü parti bir hakikat. Sadun Hoca'nın bir özelliği vardır: hep pratikten bakar, maddi bakar, teoriden hareket etmez. Burada ise gerçeği kaybediyor. Gorbaçov'ların uzattığı teoriden hareket ediyor.

Bence Marksizm eskisinden daha canlıdır, daha fazla ihtiyaçtır. Dünya halkları, emperyalizme karşı savaşta Marksizmi daha fazla bulacaklardır. Bu iyimserliği bizim Türkiye zemini besliyor. Türkiye devrime gidiyor.

YELTSİN KÖKSÜZ, AMERİKA GEÇİCİ

YALÇIN KÜÇÜK: Doğu Perinçek arkadaşımın söylediği, anlaşamadığımız teorik kısımları bir kenara bırakıyorum.

Müdahaleyi yapanlar bir şekilde Gorbaçov yönetimine bulaşık insanlar. Bunların arkasında Soyuz grubu vardır. Soyuz grubu, bu müdahaleyi düzenleyenler, hem Ekim Devrimi'nin zaferlerine hem de daha önceki Rusya'nın büyüklüğüne dayanarak hareket ediyorlardı.

Yeltsin ise tümüyle Amerika'yı temsil ediyor. Köksüzdür. Bu topraklarda, bu bölgede Amerika olamaz. Geçicidir. Şu anda Amerika için en önemli kontrol noktası Çankaya'dır. Amerika birkaç yıl önce Özal'ın Çankaya'ya çıkması üzerine Bedrettin Dalan'ın ANAP'ın ve Deniz Baykal'ın da SHP'nin başına geçmesini düşünüyordu. Şimdi ABD, hem ANAP'ta liderlikte kısmen kaybetti, hem de SHP'de kaybetti.

Ben artık giderek şuna inanıyorum: Devrimci yolda devamlı pedal çevirmen lazım. Çevirmezsen kaybediyorsun. Yani Sovyet işçi sınıfı da partidir, bilmem nedir ama işte tek ülkede olsa, başka nedenlerle taa ikinci -savaştan sonra bir stabilizasyona gitmiştir.

DOĞU PERİNÇEK: Mao'nun söylediği de bu.

YALÇIN KÜÇÜK: Güzel kardeşim, ben bir yerde konuşurum, sen Troçki gibi dersin. Hiç itirazım yok. Mao gibi... Hiçbir itirazım yok. Ortak değerler... Bana göre Mao büyük devrimcidir.

Bir de Sadun Bey'in söyledikleri var. Sizden farklı olarak, Sadun Bey benim sadece sosyalist harekette değil, üniversitede de hocamdır. Bana ders vermiş. Gerçi ben bir iki defa çok üzüldüğüm nedenlerle ağıı yazılar yazdım. Ama sosyalizm konusundaki görüşleri bir yana, Sadun Bey çok sevdiğim bir hocamdır.

Şimdi devrim yolunda ilerleyecekseniz, karşınızdakinin zayıf olduğuna inanacaksınız. Şu Mao'nun "Kağıttan kaplan" meselesi. Doğrudur. Emperyalizmin gücünü abarttığınız müddetçe bu yola çıkamazsınız. Yani devrimci bir yerde bilimseldir, ama bir yerde de romantiktir. Romantik de gücünü abartan insandır.

DOĞU PERİNÇEK: Bu "Kağıttan kaplan" benzetmesinin bilimsel bir temeli de var.

YALÇIN KÜÇÜK: Ben öyle olmasa da doğrudur, diyorum. ■

NE DEMİŞLERDİ?

Türkiye solunun, Gorbaçov öncesi Sovyetler Birliği değerlendirmesi neydi? 2000'e Doğru, sosyalist grupların 1980 öncesi çıkardığı yayın organlarını taradı. Toplam 21 grubun görüşlerini yayımlıyoruz. Ayrıca bazı sosyalist önderlerin 1971 öncesi Sovyetler Birliği'ne karşı tavırlarını da o dönemdeki yazı ve konuşmalarından aktarıyoruz.

MİHRİ BELLİ

"Bilimsel sosyalizmde burjuva teriminin anlamı açıktır: Burjuvazi, üretim araçlarının özel mülkiyetine ya da sermayenin başka şekillerine sahip olan, ücretli emek istihdam eden ve onu sömüren, ya da dolaylı olarak sömürüden pay alan ve böylelikle işçinin yarattığı artı-değeri gasp eden kapitalistler sınıfına denir. Bugün Sovyetler Birliği'nde böyle bir sınıf yoktur. Sosyalist devrim, bu sınıfı çoktan mülkten tecrit etmiştir. Sovyetler Birliği sosyalist bir ülkedir. Orada üretim araçları toplumun mülkiyetindedir... Bir Sovyet burjuvalar sınıfından ve bu sınıfın sosyalist devrimini elli yıl önce başarmış olan bir ülkede kapitalizmi hortlatmasından söz edilemez."

(Mihri Belli, *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Eylül 1970, sayı:23 s:363)

DOĞU PERİNÇEK

"Stalin'den sonra proletarya iktidarının sonucu bugün Sovyetler Birliği de tekelci devlet kapitalizminin hakim olduğu bir ülke haline gelmiştir ve bu yolda mesafe almaya devam etmektedir. Bu gelişme iddia edildiği gibi, bir revizyonist grubun kaşla göz arasında başa geçmesiyle hemen olmuş değildir. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasındaki eksiklerin yarattığı zeminde güçlenen bürokratlar, Stalin'in ölümünden sonra iktidarı ele geçirerek proletarya diktatörlüğünü tasfiye etmişlerdir."

("Marksizm-Leninizm-Mao Zedung düşüncesi bütün insanlığın malıdır", *Proleter Devrimci Aydınlık*, Ekim 1970, sayı: 10-24)

DENİZ GEZMİŞ

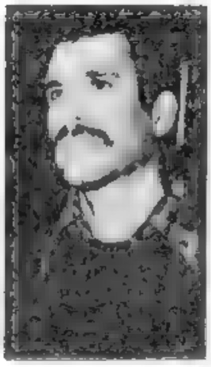

"Cumhuriyet'te çıkan bir seri röportaj var. Bilmem okuyor musun? Bir işgal sonrası diye. Doğu Avrupa'yı anlatıyor. Anladığım kadarıyla revizyonizm bütün haşmetiyle gelmiş oturmuş. Doğu Avrupa'da bu revizyonist gidişin kaynağını, yani nedenini bir türlü bulamadım."

(Deniz Gezmiş'in Doğu Perinçek'e mektubundan. 1969 başı. *Halkın Sesi*, 13 Mayıs 1975)

MAHİR ÇAYAN

"Mao Zedung düşüncesinin Sovyetler Birliği'nde kapitalizme dönüşle ilgili tahlilleri ciddiye alınamaz."

"Rusya'da rekabetçi piyasa ekonomisi mi var ki, kapitalizmden söz ediliyor?"

(SBF Toplantısında-9 Eylül 1970- Mahir Çayan'ın sorularından)

"Sovyetler Birliği'nde henüz burjuvazinin iktidarı yoktur ve Sovyetler Birliği, Amerika gibi emperyalist bir ülke değildir. Yalnız, Sovyetler Birliği Komünist Partisi yöneticileri Leninizmin 'barış içinde bir arada yaşama' ilkesini tahrif etmişler, geri bıraktırılmış ülke halklarının emperyalizme karşı verdikleri halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamaz hale gelmişler, büyük devlet politikası izlemeye başlamışlar ve bu tavırlarıyla emperyalist güçlerin şımarmasına, daha saldırgan hale gelmesine hizmet etmişlerdir. Bu çizgileri yanlıştır, modern revizyonizmin çizgisidir."

(Mahir Çayan, "1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve DEV-GENÇ")

TKP

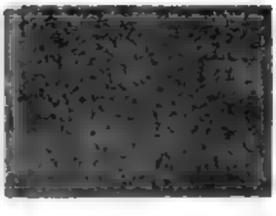

"Sovyetler Birliği, barış politikasını komünizm kuruculuğuyla yanyana yürütüyor. Sovyet halkı tarihte eşi görülmemiş bir atılımı, sosyalizmin kuruculuğunu, geliştirilmesini bir insan ömründen kısa bir zamanda, özgür emeğin gür yaratıcılığıyla başardı. Sovyetler Birliği'nde emekçiler için yeryüzünün en özgür, en geniş, insan haklarının gerçekleştiği bir toplum var."

(Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin 60.Yıldönümü Dolayısıyla TKP Merkez Komitesi nin SBKP Merkez Komitesi'ne Yolladığı Kutlama Mesajından. 7 Kasım 1977)

TİP

yurt ve dünya

"Yeni Sovyet Anayasası Sovyetler Birliği'nin toplumsal ve politik yaşamında gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasıyla ortaya çıkan yeni özellikleri vurgulamakta, proletarya diktatörlüğünün bütün halkın devletine dönüşmesi olgusunun altını çizmekte, Sovyetler Birliği'nde sınıf ayrımlarının silinmesi ve çeşitli milliyetlerin kaynaşması ve tek bir Sovyet halkının oluşması sürecini belirlemektedir."

(TİP Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosunca hazırlanan 1977 Dünya Raporu'ndan. *Yurt ve Dünya*, sayı 7, Ocak 1978)

"Sosyalist bir toplumda, yeterli ve eşit bir refah dağılımının henüz sağlanamadığı koşullarda bazı insanlar toplum zararına para kazanmak, daha iyi yaşamak istemezler mi? Bu nedenle birtakım yolsuzluklara başvurmazlar mı? Kuşkusuz ki bütün bunlar olabilir. Ancak bunlar artık kapitalist bir toplum olmanın değil, kapitalist-emperyalist dünya ile bir arada yaşanan ve mücadele edilen tarihsel sorunların ortaya çıkardığı sorunlar ile sosyalizmin ileri evrelerinin öncesindeki bir toplum olmanın sorunları durumundadırlar."

(Naim Yalın, "Maoizmin Üç Dünya Serüveni", TİP yayın organı *Yurt ve Dünya* dergisi, Mart 1978, sayı:8)

TSİP

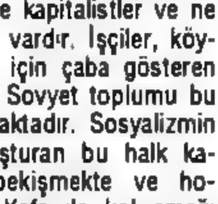

"Sovyetler Birliği'nde de uzun tarihsel çabalar sonucu varılan bu aşamada sömürücü sınıflar tasfiye edilmiş ve ortaya sosyalist kuruluşun halk kategorisi çıkmıştır. Artık ne kapitalistler ve ne de toprak sahipleri vardır. İşçiler, köylüler ve sosyalizm için çaba gösteren aydınlar vardır. Ve Sovyet toplumu bu unsurlardan oluşmaktadır. Sosyalizmin insan temelini oluşturan bu halk kategorisi gittikçe pekişmekte ve homojenleşmektedir. Kafa ile kol emeği arasındaki ayırım azalmıştır ve daha da azaldıkça bu halk köşeli olarak şekillenecek ve yeni bir tarihsel olgu olarak bundan sonraki gelişmelere damgasını vuracaktır... Sovyet halkının yüksek düzeyde örgütlenmiş bir halk olduğu ve sosyalist kazanımların engin bir güvenceye kavuştuğu gerçeği yeni Sovyet Anayasasına yansımıştır."

("Yeni SSCB Anayasası ve Halkın Devleti Üzerine", TSİP'in yayın organı *İlke* dergisi. Ağustos-Eylül,1977 sayı:44-45)

ÖZGÜRLÜK YOLU

"Çok kısa bir tarih süreci içinde Sovyet Halkı sosyalizmi kurmuş ve çağının gereği olan gıda, mesken, giyim, sağlık, eğitim, kültür, sanayi, bilim ve spor ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılamıştır. Ve şimdi de komünist toplumu kurma hazırlıklarına başlamıştır."

("Sovyetler Birliği'nde Yaşam", H. Cemil, *Özgürlük Yolu*, Nisan 1978, sayı:35)

EMEĞİN BİRLİĞİ

"Sovyetler Birliği'nde eski toplumun temsilcisi sınıflar iktidardan devrilmekle kalmamış sınıf olarak da yokedilmişlerdir. Aynı şekilde kapitalist düzenin bütün iktisadi ve sosyal kurumları yerle bir edilmiş ve sosyalist toplumun kuruluşu kesin zafere ulaşmıştır. Bu nedenle artık Sovyet toplumu için diyalektik olarak, kapitalizme geri dönüş değil, komünist topluma geçiş söz konusudur. Sovyetler Birliği'nde izlenen yanlış ekonomik ve politik uygulamalar da 'kapitalizmin restorasyonu'na yol açmaz. Ancak, komünist topluma geçiş sürecini bir süre engelleyebilir ve engellemektedir."

("Sovyet Sosyal Emperyalizmi Tezi Sosyal Şovenlerin Savunduğu Bir Tezdir-7", *Emeğin Birliği* Haziran 1977, sayı:7)

KURTULUŞ

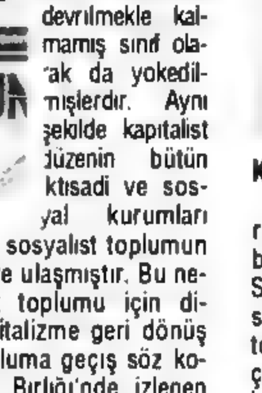

"Sovyetler Birliği'nde kapitalizme geri dönüş yolu tıkanmıştır, ülkede sosyalizmin güçleri alabıldığine gelişmiş, buna karşılık kapitalizmin güçleri (ekonomik temelli) yok denecek kadar azalmıştır. Sovyetler Birliği'nde artık karşı-devrimle iktidarı eline geçirebilecek güçte bir burjuvaziden de bahsedilemez."

("Yeni PDA'cılar Üzerine" *Kurtuluş Sosyalist Dergi*, Mayıs 1977, sayı:12)

TEP

"Sovyetler Birliği'nde, düzeni sosyalizmden kapitalizme döndüren bir karşı devrimin, emekçi yığınlardan herhangi bir direnme ile karşılaşılmadan gerçekleştirilebildiğini iddia etmek, her şeyden önce, Ekim Devrimi'ni yapmış olan işçi sınıfına, ilk sosyalist ülkenin kurucusunun kendisine inanmamaktır. Nasıl bir devrimmiş ki bu, eseri bu kadar kolaylıkla yok edilebiliyor. Nasıl bir sosyalist devlet kurucusu imiş ki o kişi, onun kurduğu toplum ortadan kaldırılıyor ve o kadar güvendiği, inandığı işçi sınıfından ne bir ses ne bir nefes duyulmuyor."

(*Emekçi* dergisi, Ekim1975, sayı 12)

KIVILCIMLICILAR

"Sovyetler Birliği'nde bir sosyal devrim olmuş, üretici güçlerin önündeki bütün engeller ortadan kaldırılmıştır. Sömürücü toprak ağaları ve kapitalist sınıf ortadan kaldırılmıştır. Sosyalist toplumun kuruluşu tam anlamıyla gerçekleşmiştir. Artık varılacak yeni aşama komünizmdir. İşte böyle bir anda Mao Zedung, kalkıyor geriye dönüşten, kapitalist sistemin restorasyonundan bahsediyor. Bu iddianın tarihsel maddecilik anlayışıyla ilgisi bulunabilir mi... Nerede burjuva? Hani kim satıyor işgücünü, işgücünü satın alan artı-değere el koyan kapitalist nerede? Yok. Çoktan ortadan kaldırıldı. Objektif gerçeklik bu... Doğada küçücük bir dereciğin bile akışını geriye döndürmek mümkün değil. Hiç toplumu daha ileri üretim biçiminden, daha geri üretim biçimine döndürmek mümkün olabilir mi? Tarihin akışı geriye döner mi?"

("İki Süper Oportünizm-2" *Devrimci Derleniş* dergisi, 6 Ağustos 1977 sayı:2)

DEV-SOL

Dev-Sol'a göre Sovyetler Birliği'nde iktidarda revizyonizm etkili olmasına rağmen iktidarın esas niteliği proletarya diktatörlüğüdür ve SB sosyalist bir ülkedir.

ACİLCİLER (THKP-C/HDÖ)

Sovyetler Birliği'ni sosyalist olarak değerlendiren Acilciler "mücadelenin ileri evrelerinde" Sovyetler'in aktif desteğini kazanacaklarını belirtiyorlar

MLSPB

"Sovyetler Birliği'nin ve dev sosyalist blokun yardımı olmadan hiçbir mücadele başarıya ulaşamaz."

("Kızıldere Son Değil" adlı broşürden)

PKK

"Revizyonist yönetici kliklerden kaynaklanan bu olumsuzluklara rağmen, bu ülke erin emperyalizm karşısındaki konumları, bir bütün ve objektif olarak devrimden yanadır ve ulusal kurtuluş hareketlerinin başarıya ulaşmasında belirleyici dış etkendir. Sosyalist ülkelerin varlığı, emperyalizme karşı duran güçlü bir kuvvettir. Dünyanın üçte birinde geliştirilmeye çalışılan sosyalist toplum, dünya sosyalist devriminin temel güçlerindendir."

(PKK "Kürdistan Devriminin Yolu-Manifesto", 1978)

DEV-YOL

"Bugün Sovyetler Birliği'nde revizyonist iktidar sosyalizmi yolundan saptırmıştır. Revizyonist diktatörlük sosyalizmi uygulamamak suretiyle kapitalizmin canlanmasına yol açmaktadır... Biz bugün Sovyetler Birliği'nde geriye doğru bir sürecin, sosyalizmden kapitalizme geçiş sürecinin yaşanmakta olduğunu söylüyoruz. Revizyonist diktatörlük burjuva diktatörlüğüne geçiş için bir basamak oluşturmaktadır. Bu sürecin kapitalizme geçişle sonuçlanması teorik düzeyde mümkündür."

(*Devrimci Gençlik* dergisi, sayı:8 17 Mayıs 1976)

DEVRİMCİ PROLETARYA

"Stalin'in ölümünden sonra Ekim Devrimi'nin anayurdu, revizyonist karşı-devrim yoluyla Kruşçev-Brejnev revizyonist dönekler çetesi tarafından Çarlık rejiminden daha korkunç bir zındana, sosyal-faşist, sosyal-emperyalist bir sisteme çevrildi."

(*Devrimci Proletarya*, Kasım 1978 sayı:1)

PARTİNİN YOLU-HALKIN BİRLİĞİ

"Sovyetler Birliği, Stalin'in ölümünden sonra Bolşevik partisini gasp eden Kruşçev revizyonizmi ile kapitalizmin adım adım restoresi sonucu sosyal-emperyalist bir ülke haline geldi."

(*Partinin Yolu*, Ocak 1979, sayı:3)

HALKIN KURTULUŞU

"Stalin'in ölümünden sonra, burjuva revizyonist Kruşçev ve yardakçılarının Parti yönetimini ele geçirmesiyle be-

raber, sınıf mücadelesinin gelişimini tayın eden maddi ve manevi şartlara bağlı olarak, burjuvazi ülkenin ve Partinin yönetimine damgasını vurmaya başladı... Sovyet işçi sınıfı ve bütün halk üzerinde sosyal-faşist bir diktatörlük kuran bu yeni tipteki burjuvazi, proletaryanın o ana kadar inşa ettiği güçlü sosyalist ekonomiyi de, dünyanın başına musallat olan tekelci bir devlet kapitalizmine dönüştürmekte gecikmedi."

("Emperyalizm ve Sosyalizm", *Halkı Kurtuluşu* dergisi, 8 Mart 1976, sayı:6)

PARTİZAN

"Stalin döneminde başını kaldırma imkânı bulamayan yeni burjuvazi, Stalın'ın ölümünden sonra 1956'da, SBKP 20. Kongresi'nde, sınıflararası barışı Marksizm-Leninizmin bir ilkesi gibi göstererek modern revizyonist tezleri hakim kıldı ve parti yönetimini parti ve devlet iktidarını tümüyle ele geçirerek Sovyet toplumunun iktisadi altyapısında da sistemli bir tahribata girişti, sosyalist ekonomiyi adım adım tekelci devlet kapitalizmine dönüştürdü."

("Çekoslovakya İşgalinin Onuncu Yılında", *Partizan*, Eylül 1978, sayı:2)

HALKIN YOLU

"Başını önce Kruşçev'in sonra da Brejnev'in çektiği hainler kliği, var güçleriyle revizyonist bir çizgi uyguladılar. Proletarya diktatörlüğünü, büyük burjuvazinin diktatörlüğüne, sosyal-faşist bir diktatörlüğe dönüştürdüler. Devlet iktidarının sınıf karakterinin değişmesiyle devlet mülkiyetinin tabiatı da değişti. Sosyalist devlet mülkiyeti, devlet iktıdarını elinde tutan bir avuç azınlığın, bürokrat tekelci burjuvazinin mülkiyetine, dev sosyalist işletmeler, devlet tekellerine ve Sovyetler Birliği'nin sosyalist ekonomisi de tekelci devlet kapitalizmi ekonomisine dönüştü."

("Sosyal-Emperyalizm de Gericilik, Şiddet ve Tahakküm Demektir", *Halkın Yolu*, 17 Ocak 1977, sayı:3)

AYDINLIK

"Kruşçev revizyonistleri, Sovyetler Birliği'nde yüce Lenin ve Stalin'ın önderlik ettiği proletarya diktatörlüğünü yıkarak, 1956'dan itibaren tekelci bürokrat burjuvazının diktatörlüğünü kurdular. Revizyonist tekelci burjuvazi, sosyalist ekonomiyi tasfiye ederek, tekelci devlet kapitalizmini getirdi. Sovyet revizyonistleri, Lenin'in deyişiyle, 'lafta sosyalist, fiiliyatta emperyalist, yani sosyal-emperyalist' bir karakter kazandılar."

(Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi Davası Savunma, 1974, Aydınlık Yayınları)

NE DİYORLAR

2000'e Doğru, Türkiye soluna Sovyetler Birliği'yle ilgili bugünkü değerlendirmelerini sordu. Sosyalist dergi ve şahsiyetlere şu üç soru yöneltildi:

1) Sovyetler Birliği sosyalist bir ülke midir?
2) Değilse, değişim-dönüş ne zaman gerçekleşmiştir?
3) Boris Yeltsin, sosyalist bir lider midir?

Yanıtları yayımlıyoruz. Değerlendirmelerin bir bölümü dergilerdeki yazılardan alınmıştır.

EMEK

Her şeyden önce "Sovyetler Birliği sosyalist midir?" sorusu tarih bilincine hitap etmeyen, bugun Sovyetler Birliği'ndeki olumsuz gelişmeler ve bu gelişmelerle güçlenen anti-komünist propagandanın darlaştırdığı, yüzeyselleştirdiği bir bakış açısına hitap eden bir sorudur.

Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere bir süreç olarak bakmalıyız. Çünkü Sovyetler Birliği'nde bir toplumsal formasyon tanımlamasının kendi içinde taşıması gereken alt-yapı / üst-yapı bütünlüğü yoktur. Bu bütünlük bozulmuştur. Bugün söylenebilecek olan, sosyalizmin çözülüşünün açık olarak göründüğü ve son darbe girişimiyle de bunun hızlandığıdır. Sovyetler Birliği'nde üretim araçlarının özel mülkiyeti, sermaye ve dolayısıyla burjuvazi diye bir sınıf mevcut değil. Ekonomik, politik yöneliş ise bilindiği gibi, "serbest piyasa ekonomisi", kapitalizmin restorasyonudur. Bu çelişkili bir durumdur ve sürece damgasını vuran da budur. Son darbe girişimi, girişimin başarısızlığı, bu başarısızlıkla öne fırlayan Yeltsin ve onu destekleyen toplumsal kesimin bileşimi istikrarsızlığın boyutlarını ortaya koyması bakımından yeterli göstergelerdir. İşçilerin "genel grev" çağrısına uymaması, ancak başka bir aktif tavır da ortaya koymamış olması, bir işçi toplumu denilebilecek Sovyetler Birliği'nde oldukça anlamlıdır. Kapitalizmin restorasyonu bir ekonomik-politik yöneliş olmaktan çıkıp fiili uygulamaya dönüştükçe, işçilerin tavrı ne olacaktır? Komünistler bu süreçte toparlanıp nasıl bir etkinlik sağlayabilecekler, öncülük görevlerini yerine getirebilecekler mi? Görünen olumsuz yönde.

Yeltsin, esas olarak sırtını emperyalist-kapitalist sisteme dayamış, küçük burjuva ara kesimlerden destek alan, proletaryanın duyarsızlığından yararlanarak, ideolojik yanılsamayı körükleyerek, kapitalizmi savunan bir dönektir.

KEMAL BURKAY

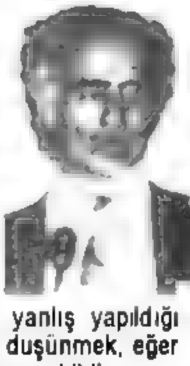

Gerek Sovyetler Birliği'nin, gerekse Doğu Avrupa ülkelerinin, söz konusu "reform" süreci sonunda, ya da sürecin daha başlangıcında, içine düştükleri bu durumu olumlu saymak mümkün değil. Neyin yanlış yapıldığı üzerinde ciddi biçimde düşünmek, eğer iş işten geçmediyse çok gereklidir.

Biz, açıklığı doğru ve gerekli bulduk. Yeniden yapılanmayı, sosyalist çerçevede kalma ve sosyalizme hizmet etme koşuluyla destekledik; önce Sovyetler'de başlayan kimi uygulamalar konusunda ise kuşkularımızı dile getirdik. Daha sonra Polonya ve Macaristan'daki kapitalizme yönelik gelişmeler için açık tavır aldık. Ama, her şeye rağmen re-

ÖRGÜT	1980 ÖNCESİ	BUGÜN
TKP	Sosyalizmın kalesı. Komünizme gıdıyor	Sosyalıst
TİP	Sosyalizmin kalesi. Komünizme gıdıyor	
TSİP	Sosyalizmin kalesi. Komünizme gidiyor	?
Özgürlük Yolu	Sosyalizmin kalesi. Komünizme gidiyor	Sosyalıst (Eleştırıleri var, "endişeli")
Emeğin Bırliği	Sosyalist	Kapıtalizmin restorasyonu
Kurtuluş	Sosyalist	Kapıtalizme gidiş
TEP	Sosyalıst	Sosyalıst değıl, kapıtalızmın restorasyonu
Kıvılcımcılar	Sosyalist	Sosyalist değil, kapıtalızmın restorasyonu
Dev-Sol	Sosyalist	Kapitalist yöntemler öne çıktı
PKK	Sosyalist, üst yapıda revizyonist eğilimler	Tekelci devlet kapıtalizmı
Dev-Yol	Altyapı sosyalist. Üst yapı revizyonist diktatörlük	Revizyonist, bürokratik diktatörlük
TİKB	Tekelci devlet kapıtalizmi, sosyal emperyalist	"Açık kapitalist"
Halkın Bırliği	Tekelci devlet kapıtalızmı, sosyal emperyalist	Tekelcı devlet kapıtalizmı, sosyal emperyalist
Halkın Kurtuluşu	Tekelci devlet kapıtalizmı, sosyal emperyalist	Tekelcı devlet kapıtalizmi, sosyal emperyalist
TKP-ML/TİKKO	Tekelcı devlet kapıtalizmi, sosyal emperyalist	Tekelcı devlet kapıtalizmi, sosyal emperyalist
Halkın Yolu	Tekelcı devlet kapıtalizmı, sosyal emperyalist	Tekelci devlet kapitalizmi, sosyal emperyalist
Aydınlık	Tekelci devlet kapitalizmi, sosyal emperyalist	Tekelci devlet kapıtalizmi, sosyal emperyalist

Sol örgütlerin Sovyetler Birliği için dünkü ve bugünkü değerlendirmeleri.

form sürecinin geneli ile ilgili olarak iyimserliğimizi koruduk ve "Bu sosyalizmin kendisini yenilemesidir, bundan daha güçlenerek çıkacaktır" dedik. Şimdi ise tehlikenin çok daha büyük olduğunu görüyoruz ve bu bizi sosyalizmin ve bir bütün olarak uluslararası devrimci hareketin geleceğine yönelik olarak ciddi biçimde endişelendiriyor.

Elbet birikmiş sorunlar açıklık sürecinin bir ürünü değil. Olsa olsa açıklık sürecinin söz konusu sorunlar üzerindeki perdeyi kaldırdığından söz edilebilir ve bu sosyalizm bakımından da, kuşku yok ki yararlı bir iştir. Ne var ki yeniden yapılanma sürecinin bu haliyle işleri daha iyiye götürmediği de ortada.

(*Deng* dergisi, Mart 1990)

HEDEF

Beş sene önce tüm dünya devrimcilerinde sevinç ve umut yaratarak başlayan ve Sovyet toplumunda devrimci bir dinamizmin fitilini ateşleyen yeniden yapılanma süreci, bugün ekonomide ciddi bir tıkanıklık, siyasi planda ise sosyalist değerlerin hızla yıpratıldığı bir istikrarsızlık ortamına kendini bırakmış durumdadır. Gerçekte ise olan şudur: Mevcut siyasi yapıyı sorgulamaksızın, o yapı çerçevesinde kalarak gerçekleştirilen ve başlangıçtaki canlılığın kaynağı olan reformlar, dönüştürme ve çözme olanaklarını bugün yitirmiş durumdadır. 1930'larda kurulan siyasal yapılanma bugün bir kriz içindedir ve bu yapının kalbinde yer alan SBKP önderliği, bu kriz karşısında bir devrimci gibi değil, bir reformcu gibi davranmaktadır... Yeni düşünce tam da bu noktada, bu tıkanıklığın ve çaresizliğin teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Emperyalizme karşı beyaz bayrak sallayan bir politikayı mazur göstermek için, teorik planda burjuva ideolojisine beyaz bayrak sallamak zorunlu hale gelmektedir... Gerçek şudur ki, SBKP'nın başa koyması ve tüm toplumsal dönüşümleri kendisine tabi kılması gereken komünizm projesi, 1930'lardan itibaren fiilen terk edilmiştir.

(*Hedef* dergisi, Aralık 1990)

MÜCADELE

1960'larda geri dönüşün tamamlandığı tezleri asıl olarak ÇKP'ye aittir. Ancak bu sık sık vurgulamak zorunda kaldığımız üzere, altı sonradan doldurulmaya çalışılan bir tezdir... Kruşçev revizyonizminin tezleri bu arada tüm yönleriyle uygulanamadığı gibi, daha sonraki dönemlerde uygulanması da (Brejnev vb.) kapitalist restorasyonun değil, sosyalist inşada bir duraklamanın işareti olmuştur... Gorbaçov dönemi ise revizyonist politikaların yarattığı durgunluk ve sorunların aşılmasında kapitalist yöntemlerin öne çıkarıldığı, ekonomik ve siyasi-ideolojik planda kapitalizmden alınan çözüm yollarının gündeme sokulduğu bir dönem olmuştur. Bugün Gorbaçov öncülüğündeki SBKP politikasını revizyonizmle açıklamak yaşananları tam ifade edemez. SBKP sosyaldemokratlaşmış bir parti görünümü vermektedir... Dün ve bugün ileri sürülen sosyal emperyalizm temelli kapitalist restorasyon tezlerinin altında sosyalizmi, sosyalist toplumu kavrayamamak yatar... Bu her şeyden önce sosyalizmin bir geçiş dönemi olduğunu inkâr etmektir.

Kimse bizi, on yıllar öncesinden neden kehanette bulunmadınız diye suçlayamaz herhalde. Yıllarca revizyonizmin iflas edeceğini söyledik ancak gerek bu ülkelerdeki güçler dengesini ve süren mücadeleyi, gerekse de uluslararası devrimci mücadelenin rolünü bir kenara atıp, o günden revizyonizm iflas etti, kapitalizm geldi diyemezdik.

(*Mücadele* dergisi, 31 Temmuz 1990)

SOSYALİZM GAZETESİ

1) SSCB hiçbir zaman sosyalizmin inşasının tamamlandığı bir ülke olmamıştır. SSCB'de hiçbir zaman sosyalizm kurulmamıştır. 1917 Büyük Ekim sosyalist devrimi ile birlikte bu ülkede kapitalizm yıkılmış ve kapitalist toplumdan sosyalist topluma bir köprü oluşturacak olan bir proletarya diktatörlüğü veya işçi devleti kurulmuştur. Bu, Marks'ın, Lenin'in ve Troçki'nin tanımlarıyla bir "geçiş evresi" veya "geçiş toplumu"dur. Bu geçiş döneminde sosyalizmin inşasına başlanabilir, fakat bu inşanın tamamlanması ancak dünya ölçeğinde gerçekleşebilir. Ama bütün bunlara rağmen SSCB hâlâ bir işçi devletidir.

2)Ama nasıl bir işçi devleti ya da nasıl bir proletarya diktatörlüğü? SSCB de 1930'lu yıllarda bürokratik bir karşı devrim yaşanmıştır. Stalinist bürokrasi bu tarihlerden itibaren Sovyet işçi devletini hızlı bir yozlaşma süreci içine sokmuş, her türlü baskı yöntemiyle depolitize kıldığı Sovyet proletaryası üzerinde bir diktatörlük oluşturmuştur. Yozlaşmanın başlangıcı ne

Kruşçev ne Gorbaçov'dur. Onlar Stalinist yozlaşmanın mantıki sonuçlarıdır. Bugün SSCB yozlaşmasının son aşamasına varmış bir işçi devletidir.

3) Yeltsin yozlaşmış SBKP bürokrasisinin palazlandırdığı bir kapitalist restorasyoncu ve bir karşı devrimcidir. Ama ne Yeltsin ne Gorbaçov hâlâ millileştirilmiş üretim araçları ve merkezi planlamanın yerine kapitalist serbest pi yasayı kurabilmiş değiller. Bugün ka pitalist restorasyona her zamankinden daha yakın olan SSCB'de burjuva karş devrimi engellemenin tek yolu artık çü rümüşlüğü ortada olan Stalinizmi ka deriyle başbaşa bırakmaya niyetli tür dürüst komünistlerin lekesiz bir bayrak altında devrimci Marksistlerle bir Bolşevik-Leninist parti inşa etmeleridir.

HAZİRAN

1) Sosyalizm, üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini ve bu temeldeki toplumsal ilişkiyi sürdürmek için gerekli devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğünü koşul koyan bir tarih ve toplum aşamasıdır. Günümüz SSCB'sinde bu iki temel özellik de görülmediğine ve yasalarca kaldırıldığına göre, bu ülkede sosyalizmin varlığından kurumsal düzlemde söz edemeyiz. Ancak SSCB, bugün sosyalizmden kapitalizme doğru bir geçiş süreci yaşadığından, her geçiş biçiminde olduğu gibi eskiye ait nesnel ve öznel olguların sürmekte olan varlıkları elbette söz konusudur.

2) "Dönüş" ne zaman başlamıştır sorusuna verilecek her yanıt, 1917'yi kapsamına almak zorundadır. Çünkü 1917 devrimi içeriği itibariyle tamamlanmış ve olgunlaşmış bir üretim ilişkisinin ve toplum biçiminin inkârı şeklinde Marksist devrim kuramamış, Kautsky'den beri yüklenilen ve Batılı olan yorumuna uygun olarak değil; göçebelikten feodalizme ve kendisinin ilkel aşamalarına kadar henüz tamamlanmamış tarihsel ve toplumsal süreçleri içeren bir kapitalizmde gerçekleşmiştir. Modern ve antika tarzların her birine zıt karakterlerini egemen olanın lehinde bir uyum içinde birbirlerine eklemleyebilmek dış-politik etkiyi koşul koyar. Bu koşul, Hikmet Kıvılcımlı'nın "devlet sınıfları" dediği olguyu yaratır.

Bu bilinç tıkanıklığı kendiliğinden sosyalizme koşan geri ülke devrimlerinin kavranamamasını ve ikinci savaş sonrasında dünya pazarlarının bütünleşmesiyle devrim ve karşı devrimin uluslararası ölçekte bir kopuşmaya girdiği dönemde detant politikalarına yönelinmesini getirmiştir. Sovyetler'deki tarih ve toplum uyumsuzluğunu giderecek politik erkin güçsüzleşme süreci böyle başlamıştır. Ve bu bırıkış, diğer tarihsel aşamaları kontrol altında tutacak güçten yoksunluğa geldiğinde, geriye dönüşün politik momenti gelip çatmıştır.

Bu genel açıklama içinde Boris Yeltsin, Türkiye kapitalizminin devlet sınıfları vesayetinden çıkma misyonunu yerine getiren Celal Bayar'a benzetilebilir.

KURTULUŞ

TERÖRLE MÜCADELE YASASINA HAYIR!..

KURTULUŞ DERGISI

Bu gibi sorularla 70'li yıllarda çok uğraşıldı ve başta "sosyal-emperyalizm" teorileri olmak üzere verilen yanıtların kimin işine yaradığını artık biliyoruz. Uluslararası komünist ve işçi hareketinin içine sürüklendiği krizden devrimci bir çıkış yolu, SSCB veya bir başka ülkenin sosyalist olup olmadığına ilişkin sorular değil, daha farklı, daha temelli soruların sorulmasından geçiyor.

Yaratıcılarının zihninde Ekim Devrimi dünya devriminin, kapitalizmin uluslararası egemenliğine son vermenin bir başlangıcı, bir "kıvılcımı" idi. Ancak tarihin bu beklentilere yanıtı istenilen ve umulan doğrultuda olmadı. Rusya'da başarıya ulaşan sosyalist devrim diğer ülkelerde yenildi ve tecrit oldu. Devrim, ülke içinde de devasa sorunlarla karşılaştı. Lenin'in ölümünden ve NEP döneminin ardından köylülükle ittifak, Stalin'in ikna ve özendirmeye değil, baskı ve şiddete dayanan politikaları sonucunda çöktü. Böylece "kıvılcım" bürokratik bir deformasyona uğrayarak dünya işçi sınıfı ve ezilen halklar için bir örnek olmaktan giderek uzaklaştı. Süreç içinde burjuva demokratik rejimler "proletarya diktatörlüğü" olduğunu iddia eden rejimlerden daha demokratik bir görünüm elde etmeyi başardılar.

Bu bağlamda şekillenen ve çeşitli ülkelerde tekrarlanan "Sovyet Modeli" temelde Marksizmin ekonomist ve dogmatik bir yorumuna, çarpıtılmasına dayanan bir dizi sosyalist pratiği 70 yıl kadar sürdürdükten sonra artık bugün çökme noktasına geldi. SSCB de dahil olmak üzere bu çöküş hızlı bir biçimde kapitalizme doğru gidişi de ifade etmektedir.

Dünyanın üçte birine yayılan bu sosyalist pratiklerin ve deneylerin tıkanması ve çökmesi üzerinden yeni bir atılım uç verecektir. Kapitalizme devrimci bir alternatif sosyalist demokratik bir muhtevada yeniden ortaya çıkacaktır. Şu andakı kargaşa ve krizi "geriye dönüldü- dönülmedi", "zaten sosyalist değildi" gibi kestirme ve sığ tanımlamalar içinde değil, dünya tarihsel ölçeğindeki özgünlüğünü görmeye çalışarak kavramak gerekır.

ORAK-ÇEKİÇ

Sovyetler Birliği Revizyonist Komünist Partisi'nin 28. Kongre Platformu'nda alınan, Halk Temsilciler Kongresi'nde ardı ardına onaylanan kararlar, özel mülkiyetçi kapitalizme ve ona uygun bir siyasal yapılanmaya geçişin manifestosu niteliğindedir. Alt ve üst yapının tümüyle, bilinen açık kapitalist temellerde örgütlendirilmesidir. Sistem altyapıda ve üstyapıda da tüm çarpıklıklarından, kapitalist gelişmeyi frenleyen tüm bağlardan kurtarılarak örgütlendirilmektedir.

(Mart 1990, Sayı 68)

ÖZGÜR HALK

Stalin'in ölümünden sonra başa geçen revizyonist klikler bu kültür devrimini doğru bakış açıları ve Marksizmin eğitimi ile tamamlamadılar. Hatta kendi sağcı-reformist, teslimiyetçi düşüncelerini uzun yıllar kendi insanlarına, "doğrusu budur" diye empoze ettiler. Böyle bir eğitimle yetişen toplumun üyeleri ve kuşaklar, hepten revizyonist olmasalar da, aldıkları kültür ve eğitimin olumsuz etkileriyle bugünlere geldiler. Ve bugün, 73 yıl sonra Şatalin'lerin, Ribakov'ların, Yevtuşenko'ların, Şevardnaze'lerin, Yeltsin'lerin çıkması bundandır.

(15 Kasım 1990, Sayı 1)

Bunları nasıl değerlendireceğiz? Karşıdevrim olarak değerlendirilmesi gerekenler nelerdir bu gelişmeler içerisinde?... Bu gelişmeler kapitalizme savrulma aşamasında ortaya çıkmıştır. ...Devlet kapitalizmi, sosyalizm değildir. Sovyetler'de çok güçlü denenmiştır. Sovyetler'deki devlet tekelciliği, sosyalizm değildir. Tekelci devlet kapitalizmidir.

(*Özgür Halk* dergisi, 15 Nisan 1991-Ali Fırat)

MİHRİ BELLİ

1) Sovyetler Birliği bugün sosyalist bir ülke değildir. Belli başlı üretim araçlarının devletleştirilmiş olması toplumu sosyalist yapmaya yetmiyor. Toplumda işçiler, genel olarak emekçilerin egemen güç olmaları gerek. Sovyetler Birliği tek parti sistemi ile yönetilegeldi. Bu parti, şanlı tarihine karşın, zamanla sınıfsal açıdan bileşim değişikliğine uğramış, işçi sınıfından, genel olarak emekçi halktan kopuk, ayrıcalıklı bürokratlar kulübüne dönüşmüştü. Toplumun ilerlemesine engel ayakbağı durumundaydı. Sovyetler Birliği'nin ABD ile boy ölçüşebilecek güçte bir süper devlet iken bugünkü durumlara düşmesinin başlıca nedeni budur.

2) Dönüşün başlangıç tarihini kesin olarak saptamak güç. Her kurumda olduğu gibi SBKP içinde de başından beri bir ileri geri çatışması süregelmiştir. Stalin'in "Sınıf düşmanını uzaklarda aramayalım; partinin içindedir" sözünü hatırlayalım. Sovyetler Birliği başlangıçta bir tarım ülkesiydi. Sosyalist kuruluş uzun sürdü. Bu bürokrat teknokrat zümrenin ayrıcalıklı bir yeni sınıf durumuna gelmesi sonucunu verdi. Ekonomideki belirleyici durumundan yararlanan bu yeni sınıf zamanla parti ve hükümet içinde de belirleyici rol oynamaya başladı. Brejnev dönemine varıldığında, bürokrasi egemenliğini iyice perçinlemişti. Sovyet toplumunun yerinde saymaya başlaması bu dönemdedir. Gorbaçov döneminde kötüye gidiş daha da hızlandı ve sonunda bugünlere vardık.

3) Boris Yeltsin bugün Sovyetler Birliği'ni bütün kurumlarıyla yıkma ve kapitalizmi restore etmeye soyunmuştur. Gorbaçov'u da yedeğine almıştır. Ekim Devrimi yıllarında Çarın generalleri Kornilovlar, Vrangel ya da Kolçaklar, Bolşevikleri alt edip Moskova ve Leningrad'a girselerdi bugün Yeltsin'lerin yaptığını yaparlardı. Yeltsin daha dün SBKP'nin Politbüro sundaydı, bağnaz komünist geçiniyordu. Bugün komünizm düşmanı olduğunu resmen ilân ediyor. Gorbaçov ise hâlâ Komünist Partisi'nin lideridir. Bu, Yeltsin'in arabasına binmesine engel değil. Bu kadarı bile SBKP'nin ne menem bir komünist partisi olduğunu kanıtlamaya yeter.

Asıl üzücü olan Sovyetler'de çıplak yüzüyle ortaya çıkan karşı devrimin karşısına devrimci bir muhalefetin henüz çıkmamış olmasıdır. Son darbe girişimini bir halk muhalefeti sayamayız. Darbeciler de Yeltsinleri üreten tezgâhtan çıkmadır. Toplumu sosyalizm doğrultusunda ileri götürmek değil, statükoyu korumaktı amaçları. Bununla birlikte Batı'yı bu denli telaşlandırmış olmaları lehlerine bir şey sayılabilir. Ama çıkışları pek pısırıkça oldu. Pervasız davranan Yeltsin'dir. Sovyet işçi sınıfı bu post kavgasında taraf değildi. Yeltsin'in genel grev çağrısına işçiler uymadı. İşçi sınıfı kendi örgütüyle politika sahnesinde yerini almış değildir henüz. Yakında o günleri de göreceğiz umalım.

METİN ÇULHAOĞLU (*Gelenek* kitap dizisi yazarı)

1) Sovyetler Birliği geçiş süreci yaşayan bir ülkedir. Süreç, sosyalizmden kapitalizme doğrudur. Geçiş sürecinin belirli evrelerinde bulunan toplumlarda, mevcut sosyo-ekonomik formasyonu tek bir kavramla tanımlamak olanaksız olabilir. Bu nedenle, günümüz Sovyetler Birliği için "sosyalist" ya da "kapitalist" sıfatı kullanmak yerine "sosyalizmden kapitalizme geçen bir toplum" tanımını yapmak en doğrusu olacaktır.

2) Geçiş süreci içinde bazı kritik dönemeç noktaları yaşansa bile, bizatihi sürecin kendisinin başlangıcı için tek bir tarih koymak olanaksızdır. Her şeye rağmen, 1985'ten sonra başlayan perestroyka ve glasnost süreçlerinin, kapitalizmin restorasyonu doğrultusunda güçlü bir potansiyelle birlikte yola koyulduğu açıktır. Son birkaç yılda yaşananlar, bu arada özellikle son müdahale girişiminin başarısızlığı, kapitalizmin restorasyonunu artık kesin bir yöneliş haline getirmiştir.

3) Yeltsin, bırakın sosyalizmi, bir burjuva demokrat ya da liberal bile sayılamaz. Yeltsin'de böyle bir yön bulmak için ise histerik anti-komünist ya da safkan budala olmak gerekir. Yeltsin bir kapitalizm hayranıdır. Hayranlık duyulan düzenin tarihsel olarak gecikmişliği, kapitalizm hayranı liderleri "vahşi", küstah, görgüsüz ve güçlüler karşısında yalaka yapar. Yeltsin'de hepsi vardır. İplerini Yeltsin'in tuttuğu bir Rusya'nın, Amerikan emperyalizminin bir kolu Ortadoğu'ya diğeri de Asya'ya uzanan jandarması haline gelmesi mümkündür. Eğer meraklısı kalmışsa, asıl "yeni çarlar" o zaman ortaya çıkmış olacaktır.

Sovyet halkının yazgısına gelince. Önümüzdeki dönemin Rusyası, Gorbaçov-Yeltsin ikilisi ya da bunlardan birinin yönetiminde, müreffeh Avrupa'nın bazı ayak işlerini yapan, sonra da balalayka çalıp buz pateni yaparak efendilerini eğlendiren üçüncü sınıf bir ulus yaratabilir.

HÜSEYİN ŞİMŞEK (*Komün* dergisi yayın yönetmeni)

1) SSCB'de, 1950'lerin sonlarında, yeni tip (bürokrat-asker) burjuvazi iktidarı ele geçirdi. SBKP 20. Kongre kararları, bu yeni tip devlet kapitalizminin yasallaştırılması oldu. Elbette bu ani bir dönüşüm değildi. O günün yakın geçmişinde kökleri vardı. Özetle; Stalin liderliğindeki gelişme stratejisinin yanlış ve eksikleri üzerine oturdu. Bunlar, siyasi eksikliklerle de birleşti. Stalin, -sonradan kabul ettiyse de- en hassas dönemde sınıf mücadelesini reddetti. Böylece kitlelerin siyasi bilincinin sürekli yükseltilmesi görevi gözardı edilirken, bürokrasinin rolü büyümeye devam etti. Bürokrat sınıf, 2. Dünya Savaşı öncesi ortaya çıktı. Savaş sırasında mevzilerini tahkim etti ve Stalin faktörünün ardında boşluk, iktidarı gasp etme fırsatını verdi.

2) Sosyalizmden dönüş Gorbi'yle başlamadı. Onun kapitalist reformları, Kruşçev'den bu yana bir devamlılığa sahip. Gorbi'nin önerdiği tedbirler, 50'lara uzanmaktadır. 60'larda, Kosigin tarafından yürürlüğe konan bir dizi uygulama ile kârın üstünlüğünü sağlamak için planlamanın rolü kısıtlanmış ve içeriği dönüştürülmüştü. Perestroyka, açılışı Kruşçev tarafından yapılan kapitalist gelişme sürecinin daha ileri düzeydeki dönüşümüdür. Son darbe girişimi de, yeni tip "Sovyet" hakim sınıflarının kanatları arasındaki bir hesaplaşmadır. Gerçek sosyalizm seçeneği, bu ikisinin de dışında olgunlaşacaktır.

HALK DEMOKRASİSİ

1) Her şeyden önce Rus Sosyal Emperyalistleri için "Sovyet" veya "Sosyalist" deyiminin kullanılmasını doğru görmüyoruz.

Kruşçev-Brejnev kliğinin 1954 sonrası KP ve sosyalist devlet iktidarında yaptıkları karşıdevrimci darbeden sonra, SSCB'de sosyalizm; siyasette, ekonomide, kültürde ve hayatın her alanında adım adım tasfiye edilerek, SSCB bürokrat-kapitalistlerin iktidarda olduğu, sosyalist maskeli emperyalist bir ülke durumuna getirildi.

Başlı başına bir toplum olmayıp, kapitalist toplumla komünist toplum arasında bir geçiş toplumu (ara toplum) olan sosyalist toplumda proletarya ile burjuvazi arasındaki siyasi, ideolojik, kültürel ve eğitim alanlarındaki sınıf mücadelesi bütün şiddetiyle devam eder.

2) Gorbaçov'un Perestroyka ve Glasnost'u, Kruşçev-Brejnev kliğinin barış içinde geçiş, barış içinde bir arada yarış, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerini yasaklayan, parlamenter yoldan kurtuluş, üretici güçler teorisi vb. tespitlerin daha açık bir dille ifade edilmesidir.

Son yıllarda Rusya'da yaşananlar, sosyalizmle kapitalizm arasındaki mücadele değil, bürokratik devlet kapitalizmi ile liberal kapitalist burjuvazi arasındaki mücadeledir.

EMEĞİN BAYRAĞI

Sovyetler Birliği sosyalist bir ülke değildir. SB'nın sosyalizmden dönüşü Stalin'in ölümü ile başlar. 1953'te Stalin'in ölümünün ardından, SBKP'yi, sosyalist inşada karşılaşılan sorunların sos-

yalist çözüm yolundan çark eden ve bir darbe ile devlet iktidarına egemen olan Kruşçev ekibi ele geçirdi.

İktidardaki merkezi bürokrat burjuvazi, kapitalist Batı ülkelerindeki siyasal yapılardan farklı biçimde örgütlenmiş bir politik kurumsal rejimi Gorbaçov'a kadar ayakta tutabildi. Gorbaçov, ekonomide serbest pazara, kurumsal alanda Batı kapitalizmine benzer bir düzenlemeye yöneldi.

Bu tarihten sonra, ayrıcalıklarını güvence altına alan kurumsal yapıyı koruyarak pazar ekonomisine geçişi savunan merkezi bürokratlarla, daha çok yerel denilebilecek bürokrat burjuvazi arasındaki çatışma şiddetlendi. Bu ikinci grup, gücünü özellikle yerel küçük üretim ve toplumun ekonomik mekanizmalarıyla olan bağından almaktadır. Darbe girişimi, SSCB merkezi bürokrasisinin yenilgisinin tescili oldu.

Sovyetler Birliği topraklarında, devrimciler için söz konusu edilebilecek tek seçenek, tarihi yapma eylemine yeniden girişen işçi sınıfının mücadelesidir

YENİ DEMOKRASİ

"Sovyetler Birliği" adlandırmasını, sosyal emperyalist Rus burjuvazisinin halkı aldatma propagandasına suç ortağı olarak algıladığımız için kullanmayan bir sosyalist dergiyiz. Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung'un düşünceleri ışığında Türkiye'deki toplumsal ve sosyal çelişkileri doğru bir biçimde tanımlayan İbrahim Kaypakkaya ve bu zeminde yayın yapan dergimiz; "SB"ni 35 yıldır sosyalist değil, Sosyal emperyalist olarak değerlendirmektedir.

1956 larda SBKP içine gizlenen Kruşçev'in temsil ettiği burjuva kliğin bir darbe ile ML kadroları partiden temizlemesinin ardından, "Emperyalizmle barış içinde yarış", "Tüm halkın devleti", "Ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerinin 3. bir dünya savaşına yol açacağı" gerekçesiyle desteklenmesi ve bastırılması gibi tezlerle ifadesini bulan, sınıf mücadelesinden ve sosyalizmden uzaklaşması SB'nın kapitalizm yoluna girdiğinin göstergeleriydi. 1963'lerde Kruşçev'in ÇKP'ne ve diğer ML partilere aldığı açık düşmanca tavırdan sonradır ki, Mao Zedung, SB'nin artık sosyalist bir ülke ve SBKP'nin de komünist bir parti olmadığını, komünizm maskesini kullanan emperyalist bir ülke olduğunu ilan ederek, uluslararası planda açık ideolojik bir mücadeleye girdi. Mao Zedung, "Sosyalizmde kimin kazanıp kimin kaybettiğinin belli olmadığını" söyleyerek, sosyalizm koşullarında burjuvazinin cepheden bir güç olarak değil, parti içinde gizlenen ve fırsat kollayan bir nesnellik olarak varolduğunu, kesin zaferin güvencesinin, sosyalizmden komünizme varana dek sürekli devrimle mümkün olacağını bilince çıkararak, Kültür Devrimi'yle pratiğe döktü.

Ancak gelinen noktada işçi sınıfının sınıfsız ve sömürüsüz dünyaya yürüyüşünde kullandığı iktidar merdivenleri kırılmıştır. Dünyada sosyalist iktidarlar yoktur. Bu geçici bir durumdur. Dünya işçi sınıfı tecrübeleri ışığında, daha sağlam basamaklar, yeni sosyalist iktidarlar inşa edecektir.

"Sovyetler Birliği"nde 35 yıllık sosyalist maskeli emperyalist tahakküm, idare barutunu tüketmiştir artık. Her milimetre karesinde 30 milyon onurlu emekçinin kanı bulunan "kızıl bayrak", aşağılık kişiliklerin ayakları altındadır. İşte bu son durum, çeşitli milliyetlerden "Sovyet" emekçilerinin yeni bir Ekim Devrimi'ne yönelmeleri anlamında, bir "Ekim'e dönüş" sürecini başlatmıştır.

İŞÇİLERİN SESİ

Sosyalizm, sınıflı toplumdan sınıfsız topluma bir geçiş sürecidir. SSCB'de ve Doğu Avrupa'da yıllardır bu süreçten bir geriye dönüş yaşanmıştır. Şu günlerde olup bitenler, yılların birikiminin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ve bütün bunların sorumlusu sosyalizm değil, revizyonist bürokratik diktatörlüklerdir. Bu anlamda bugün iflas eden emekçilerin iradesini karşısına almış olan bürokrasidir.

(12 Ocak 1990, Sayı 12, Melih Pekdemir)

EKİM

SSCB ve Doğu Avrupa'da sosyalizm adına proletarya ve emekçilere giydirilen bürokratik, tekelci "sosyalizm"in bünyeden zorlayan ve dışardan takviye edilen basınçla sosyalist kabuğunu atıp özüne bürünmesiyle, devrimin bünyesinde türeyen ve giderek kuşatıp proletaryayı iktidardan tasfiye eden... bu kanser hücresinin ekonomik, siyasal temellerini ve toplumsal dayanaklarını tüm yön ve ilişkileriyle kavrama zemini oluşmuştur.

(Şubat 1991, Sayı 41)

İŞÇİNİN YOLU

Gorbaçov'un teorik hazırlığı veya "yeni düşünce tarzı", Marksizmi ve somut gerçekleri en kaba şekilde reddediyor; emperyalizmin, tabiatının mümkün kılmadığı bir yolu tutacağına inanmayı, emperyalist burjuvaziye, onun "yeniden dönüştürülmesi" umuduna bağlanmayı öğütlüyor. Gorbaçov'un yöntemiyle kanıtlanamayacak saçmalık yoktur. Sovyet revizyonistlerinin tezlerinin can alıcı noktası, bugünkü dünya koşullarının ve statükonun korunması gerektiğidir.

(Mayıs 1988, Sayı 15)

ÖZGÜRLÜK DÜNYASI

Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle Batılı emperyalistler karşısında tam bir teslimiyet politikası izlenmeye yönelinmesi, elbette Gorbaçov'un kişiliğinden, ya da öncekilere göre (Kruşçev, Brejnev) daha az emperyalist amaçlar gütmesinden değildi. Tersine, 1960'lardan bu yana izlenen emperyalist politikaların ve kapitalist restorasyonun getirdiği ekonomik, sosyal çalkantı ona başka bir yol izleme şansı tanımıyordu. Artık ticari bir değeri olmayan sosyalist maske ve kapitalist ekonomi ve toplumsal normlarla çelişen sosyalist biçimlere ihtiyaç yoktu. Bu yüzden de Batılı emperyalistlerle aynı cephede yer alarak sosyalizme saldırmak emperyalist SB için daha ticariydi, Gorbaçov ve Gorbaçovcular da bunu yaptı. Sovyet emperyalizminin varolan koşullarda çıkarlarına "en uygun" diye düşündükleri politikaları izlemeye koyuldular.

(Ağustos 1991)

■

AMAÇ İLKELİ BİRLİK

Solda, seçim için ittifak arayışı

SP, sosyalist gruplara ve HEP'e "seçim ittifakı" önerdi. HEP, SP'nin önerisinden seçimi boykota kadar tüm çözümleri düşünüyor. Fehmi Işıklar: "Programımız doğrultusunda hareket edeceğimiz partiyle işbirliği yaparız." HEP'te RP ile ittifak arayışına tepkiler. Sadun Aren: "ANAP'tan DYP'ye kadar tüm partilerle..."

HEP ve SBP'nin seçimlere giremeyecekleri kesinleştikten sonra, seçim tartışmalarında önemli bir boyutu "ittifak" oluşturuyor. Bu partilerin seçime katılan diğer partilerin listelerinden parlamentoya temsilci göndermeleri formülü tartışılıyor. Bu ittifakın solda gerçekleşmesi fikri, üzerinde en çok durulan nokta.

SP'NİN ÖNERİSİ

Seçimlere katılma hakkını elde etmiş olan SP, tüm sosyalist gruplara ve HEP'e bir "seçim ittifakı" önerdi. HEP'in ve sosyalist akımların, ülkemizin içinde bulunduğu kritik durumda ortak bir mevziyi paylaşabileceklerini belirten SP, böylece emekçi iktidarı yolunda yeni kazanımlar elde edileceğini açıkladı. SP, bu ittifak çağrısıyla birlikte, ortak çalışmaya temel olacak bir de "seçim zemini" önerdi.

SP'nin çağrıyı yaptığı 26 Ağustos Pazartesi günü, HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar da, HEP'in, "İlkeleri doğrultusunda anlaştığı diğer partilerle ittifak yapabileceğini" açıkladı. *2000'e Doğru*, HEP Genel Başkanı'na HEP'in seçimlerle ilgili ilkelerini sordu. Fehmi Işıklar, SP'nin önerisindeki "anti-emperyalizm", "devlet terörüne karşı olma" gibi isteklerin HEP'in amaçları arasında yer aldığını, kendilerinin önerdiği çerçevenin "HEP programının özeti" olduğunu söyledi.

Öte yandan HEP'te seçimlerde alınacak tavır konusundaki tartışma hafta boyunca sürdü. Seçimleri boykot etmekten, bağımsız aday çıkartmaya, hatta RP de dahil çeşitli partilerle işbirliği yapmaya kadar tüm öneriler değerlendirildi. En çok tepki uyandıran, HEP milletvekillerinin içinden geldikleri SHP'nin işbirliği önerisiydi. Buna rağmen SHP'nin "çekici" önerisi de görüşüldü.

HEP kurucusu Musa Anter, SHP ile işbirliğine en net karşı olanlardan. Anter muhabirimize, "Sosyaldemokrat partilerden nefret ediyorum. Bunlar devlet partileri. Mücadelemiz bunlarla da. SP'nin HEP'e sunduğu beş ilkede kabul etmeyeceğimiz tek madde yok. Bu öneriyi destekliyorum" dedi.

RP İLE OLUR MU?

RP ile dirsek teması ise, partinin geniş kesimlerinde tepkiyle karşılandı. Bir yandan RP yetkilileri HEP'le görüşürken, diğer yandan Erbakan'ın Türkeş'le işbirliği yapmak üzere buluşmaları, HEP'teki tepkiyi doruğa çıkarttı.

Seçimi boykot ya da bağımsız aday HEP'te son çözümler olarak düşünülüyor. Parti öncelikle, kendi doğrultusunda en yararlı ittifakın nasıl sağlanacağı arayışında.

ANAP'TAN DYP'YE KADAR

Sosyalist gruplar, *2000'e Doğru* yayımlandığı sırada ellerine yeni ulaşan SP'nin ittifak çağrısını değerlendiriyordu.

SBP Genel Başkanı Sadun Aren ise, SP'nin önerisini "Adresi biz değiliz" biçiminde yanıtladı. *2000'e Doğru* muhabirlerine, ANAP'tan DYP'ye kadar her türlü partiyle işbirliğine koşullu olarak hazır olduklarını açıklayan Aren, SP'nin önerisini, bu partinin Saddam'a ve SB'deki darbeye karşı tutumları nedeniyle ihtiyatla karşıladıklarını söyledi. SBP İçel Milletvekili Ekin Dikmen ise, "Seçime giren partiler içinde SHP'nin, güçbirliği yapılabilecek tek parti olduğunu, bu partinin HEP ve SBP'yi kucaklaması gerektiğini" belirtti. Dikmen'e göre, "Kürtlerin de, Türklerin de çıkarı bunu gerektiriyor"du.

Bir yanda ülkenin ihtiyacı olan "ilkeli birlik" arayışı, diğer yanda, "ne olursa olsun seçilme" kaygısı. Seçim ittifakı çabalarının hangi doğrultuda noktalanacağı önümüzdeki günlerde netleşecek. ■

MUSA ANTER. "Sosyaldemokrat partilerden nefret ediyorum. SP'nin önerisini destekliyorum."

SP'NİN ÇAĞRISI

Sosyalistler ve HEP ortak mevziye!

SP'nin zemini: 1) Anti-emperyalizm, 2) Devlet terörüne karşı mücadele, 3) Ortaçağ kalıntılarının tasfiyesi ve laiklik, 4) Kürt ulusunun kaderini özgürce belirlemesi, 5) Halk hareketinin desteklenmesi. .

Sosyalist Parti'nin seçimler için yaptığı çağrıyı özetleyerek yayımlıyoruz

Sosyalist Parti, bu genel seçimde, emekçileri sömüren, ezilen uluslara tahakküm uygulayan, doğayı ve insanı kirleten emperyalist-kapitalist sisteme karşı sosyalizm seçeneği için mücadele edecektir Emperyalist-kapitalist sistemin krizinin en derin yaşandığı ülkelerden biri Türkiye'dir. Rejim, iktidarı ve muhalefetiyle iflasa gitmektedir. Sistem içinde bir çözüm üretilemiyor. Seçime giren ANAP, DYP, SHP, DSP, RP, MÇP gibi bütün düzen partileri tam anlamıyla kilitlenmişlerdir

Sosyalist Parti, seçim platformunu bir sınıf mücadelesi ve emperyalizme karşı mücadele platformuna dönüştürmek kararındadır

Sınıfsız toplum davasını paylaşan bütün arkadaşlarımızı Sosyalist Parti'ye katılmaya ve mücadeleyi örgütlü bir proleter devrimcisi olarak sürdürmeye çağırıyoruz. İşçi eylemlerinin önderleri hızla Sosyalist Parti'de örgütleniyor. Gene Partimız, Türkiye ve Kürt halkları arasındaki biricik köprüdür. Özetle sosyalistleri birleştirmekte olan örgütsel mevzi yaratılmıştır. Günün devrimci sorumluluğu, bu mevziye girmektir

Bununla birlikte bazı sosyalist gruplar ve çevreler açısından Partide birleşmenin zaman gerektirdiğini göz önünde tutarak, onları genel seçimde ortak bir zeminde mücadeleye çağırıyoruz. Partimiz, bu çağrıyı yaparken devletin koyduğu legal-illegal ayrımlarını da tanımıyor.

Sosyalist Parti, HEP'in bugün kendini "Demokratik kitle partisi" olarak tanımlamasını da dikkate almış ve aşağıdaki seçim ittifakı zeminini sosyalist gruplar yanında HEP'e de sunmuştur.

Ortak seçim zemini önerisi:

1)"Batı demokrasisi" tabelası arkasına gizlenen emperyalizme, özellikle ABD emperyalizmine karşı bağımsızlık.

2)Devlet terörüne, kontrgerillaya karşı halkın özgürlüğü ve güvenliği.

3)Ağalık, aşiret reisliği, şeyhlik gibi Ortaçağ kalıntılarının tasfiyesi ve köylülüğün özgürleşmesi temelinde gerçek demokrasi. Düşüncenin özgürleşmesi ve halkın iktidar yolunda ilerlemesinin zorunlu ihtiyacı olarak laiklik.

4)Kürt ulusunun kendi kaderini özgürce belirlemesi. Gönüllülük ve eşitlik temelinde halkın ortak evi.

5)Demokrasi ve bağımsızlığın temel dinamikleri olan işçi hareketinin, Kürt halk hareketinin ve köylü uyanışının desteklenmesi, bu dinamiklerin başına geçilmesi.

Ortak aday listelerinin belirlenmesi için yöntem önerisi:

1)Temel ilke: Aday listeleri esas olarak işçi hareketinin önderlerinden, Kürt köylü hareketinin ve İntifada'nın önderlerinden, köylü önderlerinden, devlet terörünü göğüsleyen emekçilerden ve aydınlardan, anti-emperyalist mücadelenin temsilcilerinden oluşmalıdır.

2)Ortak aday listeleri bütün seçim çevrelerinde, il ve ilçelerde yapılacak üye danışma toplantılarında "temel ilke" ışığında belirlenir. Bu danışma toplantılarına Sosyalist Parti ve Halkın Emek Partisi üyeleri birlikte katılır. Diğer sosyalist gruplar da aday önerilerini ve görüşlerini bildirirler.

Sosyalist Parti, 400 örgütüyle, seçim ittifakı gerçekleşsin veya gerçekleşmesin 74 ilde, *bütün seçim çevrelerinde* genel seçimlere girecektir. Sosyalist Parti, HEP ve sosyalist gruplar şu kritik durumda dinamik bir tutumla tarihi olanağı değerlendirerek seçim mevzisini paylaşabilir. Böylece halkımızın özlemlerine yanıt veren sonuçlar elde edebilir ve emekçi iktidarı için mücadelede yeni mevziler kazanabiliriz.

HEP GENEL BAŞKANI FEHMİ IŞIKLAR

"İlkelerimiz programımızın özetidir"

FEHMİ IŞIKLAR. "HEP programı çerçevesinde işbirliği."

HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar, seçimlerdeki ilkelerini *2000'e Doğru*'ya şöyle açıkladı: "HEP'in özüne, doğrultusuna, mücadele anlayışına ters düşmeyecek bir anlayış ve halkın onurunu zedelemeyecek adaylar. Emperyalizme ve devlet terörüne karşı olmak gibi konular zaten HEP'in amaçlarıdır. HEP'in programının özetini koyuyoruz."

Bugün tartışılan ilkelere ilişkin olarak HEP programından bazı maddeler şöyle: Toplumsal barış, ancak devletin hukukun üstünlüğü ilkesine uygun davranmasıyla sağlanabilir... Devletin şiddete başvurması, karşı şiddeti yaratır... Karşılıklı şiddetin yaratılması, bir toplum için en büyük felaket olan iç savaşa kadar gidebilir... Hukuk dışı davranış ve eylemlerle devlet korunmaya kalkıldı mı, ortada devletin kaba gücünden başka bir şey kalmaz... Türkiye Cumhuriyeti bütün kurumlarıyla laik ve demokratik esaslara göre yapılanacaktır... Kürt sorununun çözümü için öncelikle bu sorunun serbestçe tartışılmasını engelleyen bütün yasal, yönetsel ve top-

lumsal engellerin kaldırılması gerekir... Türkiye, halkların kendi kaderini tayin hakkını, her koşulda ve hiçbir ayrım yapmadan kabul edecek ve destekleyecektir... Başta ABD olmak üzere bütün devletlerle Türkiye'nin çıkarlarına aykırı bulunan tek taraflı bağımlılık ilişkilerine son verilecek.

RP GENEL SEKRETERİ
OĞUZHAN ASİLTÜRK

"Kürtlerin kaderini tayin hakkı böler"

Geçtiğimiz hafta MÇP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş ve RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan seçimde ortak tavır konusunda görüştüler. Erbakan'ın Türkeş'e ortak liste önerisinde bulunduğu, Türkeş'in de sıcak baktığı basında yer aldı. Diğer yanda Refah Partisi ve HEP görüşmeleri de sürerken, RP Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk'ün Kürt sorunu konusundaki görüşlerini aldık.

Türkiye'de yaşayan Kürt kardeşlerimizin hepsi Müslüman'dır. Ve Müslümanlar arasında ırk ayrımı yoktur. Hepimiz aynı haklara sahibiz, birbirimize karşı ırkî üstünlüğümüz olamaz. Böyle olunca da "Türk ulusunun kendi kaderini tayin", "Kürt ulusunun kendi kaderini tayin" gibi yapay ayrımlara ve inanan insanların bölünmelerine yolaçan değerlendirmelere iltifat etmeyiz.

Emperyalizm, müslüman ülkeleri bölerek onları daha rahat sömürmek için yeterince çaba gösteriyor.

Bu yetmiyormuş gibi emperyalizme karşı olduklarını söyleyenlerin, dış güçlerin arzularına tıpatıp uygun bir faaliyet içinde olmaları üzülünecek bir şeydir.

Sanayileşmiş ülkeler bir araya gelip daha büyük bir güç olmak için çalışırken, Doğu-Batı Almanya birleşirken, Avrupa tek devlet olmaya yönelmişken, Müslüman ülkelerin ırk ayrımcılığıyla parçalanıp daha çok zayıflatılmalarına her şuurlu insanın karşı çıkması gerekir.

Bin yıl bir arada kardeşçe yaşamış olan, Alpaslanların, Selahadddin Eyyubilerin torunlarının siyonizmin ve emperyalizmin oyunlarına gelerek ayrılmaları yerine, yeryüzünde yeniden Adil Düzeni kurmak için, daha güçlü bir birlik ve beraberlik içine girmeleri gerekir

OĞUZHAN ASİLTÜRK. "Koruculuk sistemi ıslah edilmelidir. PKK bir şiddet hareketidir. Kendi inancında olmayan insanları öldürme hakkı yoktur."

Bölgedeki PKK hareketi bir düşünce ve fikir hareketi niteliğinde değil bir şiddet hareketi şeklinde yürümektedir. Bu da toplumun tepkisine sebep olmaktadır. Her insanın düşünce ve inancını serbestçe ifade hakkı vardır. Ama kendi inancında olmayanları öldürme hakkı yoktur

"Türkiye'de bir devlet terörü yaşandığına katılır mısınız?" sorusuna bir başka soru ile cevap vermek gerekir. İnanan insanların baskı yapılırken, bir araya gelip dini sohbet yapanlar, kitap okuyanlar tutuklanırken, başını örten kızlar imtihan salonlarından atılır, üniversitelerden kovulurken aynı terör yaşanmıyor muydu?

Haksızlıkların hepsine karşı çıkmak gerekir. Haksızlık herkese karşı haksızlıktır. Kürt kardeşlerimizin hakkını ancak, Refah Partisi korur. Bu bizim inancımızın gereğidir.

Koruculuk sistemi, ANAP'ın aceleyle kurduğu, ıslah edilmesi gerekli birçok eksik ve yanlışı bulunan bir teşkilattır.

SBP'NİN YANITI

"ANAP'tan DYP'ye kadar"

EKİN DİKMEN. "Kürtlerin ve Türklerin çıkarı, SHP'nin HEP ve SBP'yi kucaklamasını gerektiriyor."

2000'e Doğru, SP'nin önerisine SBP'nin tavrını Genel Başkan Sadun Aren'e sordu Aren'in yanıtı şöyle: "O çağrı bizi kapsamıyor. HEP ve sol akımlara çağrı yapıyor. Bizim adımız var: SBP. İsmimizle, cismimizle... Sosyaldemokrat partilerden SHP ya da DYP'den teklif gelirse, hangi koşullarda olacağı şartıyla kabul ederiz"

Yine Sadun Aren, Meclis'te yaptığı basın toplantısından sonra *2000'e Doğru*'nun sorusuna şu yanıtı verdi: "Demokratik kurallar çerçevesinde, HEP başta olmak üzere, ANAP'a varıncaya kadar tüm partilerle, merkezi ve yerel düzeyde işbirliği yapabiliriz. Elbette SP ile de işbirliğine hazırız. Ancak bu parti, Körfez krizinde Saddam'ı, son darbe girişiminde darbecileri destekler tutumlara girerek, böyle bir işbirliğinin çok güç olacağına ilişkin bir izlenim yaratmıştır." ■

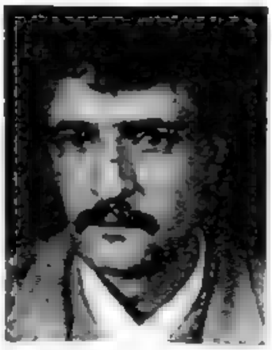

MERDAN ERDOGAN

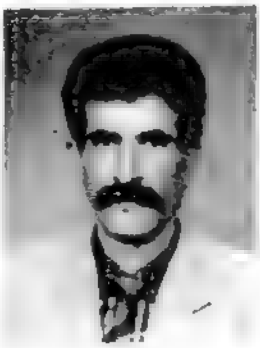

HIDIR AKGÜN

BATTAL ERDOĞAN

Partımızın eski il yönetim kurulu üyesi Köy-Tür işçisi

MERDAN ERDOĞAN ve arkadaşları
HIDIR AKGÜN, BATTAL ERDOĞAN,
MURAT AHLATOLU ve GÜRHAN AKGÜN

21 8.1991 Çarşamba günü saat 00:30'da trafik kazasında hayatlarını kaybettiler.
Tüm yakınlarına ve dostlarına başsağlığı dileriz!

SOSYALİST PARTİ
Elazığ il Örgütü

1967-12.8.1991

M. SALİH CEYLAN "RENAZ"

Ölenler döğüşerek öldüler.
Güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya.
Akın var akın güneşe akın,
Güneşi zapt edeceğiz güneşin zaptı yakın

URFA'DAN BİR GRUP
DEVRİMCİ YURTSEVER ADINA

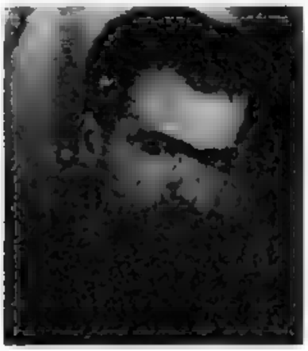

1967-12.8.1991

M. SALİH CEYLAN "RENAZ"

Halkız biz ölmeyiz.
Ölümlerden yeniden doğarız.
adını kavgamızda yaşatacağız.

SURUÇ'TAN BİR GRUP YURTSEVER
VE SOSYALİST ADINA

BİR BU EKSİKTİ

Diyarbakır'a nükleer santral

Türkiye ilk nükleer santralını kuruyor. Diyarbakır'da, muhtemelen Mazıdağı'nda. Arjantin Büyükelçiliği: "NATO üyesi olduğunuz için sizi seçtik." SHP Milletvekili Fuat Atalay: "Arjantin Türkiye'yi özel olarak seçti." STFA'nın önlenemeyen yükselişi devam ediyor.

Türkiye ile Arjantin arasında 2 Mayıs 1988 tarihinde imzalanan anlaşmaya dayanılarak, ülkemizde nükleer enerji santralı kurma çalışmaları sonuca yaklaşıyor. 1988 yılında iki ülke arasında nükleer enerjinin barışçı kullanımına ilişkin bir anlaşma yapılmıştı. Anlaşma geçtiğimiz aylarda TBMM tarafından da onaylandı. Arjantin Kongresi'nden de benzer bir onayın geçtiği öğrenildi.

Nükleer enerji santralları kurma fikri uzun yıllardır Türk hükümetlerinin kafasını meşgul etmişti. Türkiye'nin bu enerji türüne ihtiyacı olup olmadığı ve nükleer reaktörlerin çevre üzerinde yapması olası yıkıcı etkiler kamuoyunda halen tartışılmakta. Bu tartışmalar süredursun atı alan Üsküdar'ı geçmek üzere.

Arjantin-Türkiye işbirliği ile yapılacak nükleer santralların tipi, büyüklüğü, yapımda rol alacak şirketler bile belirlenmiş durumda. Bu gelişmeler kamuoyuna şu ana kadar duyurulmuş değil.

ÖZEL OLARAK SEÇTİLER

Arjantin'in Ankara Büyükelçiliği ikinci katibi ve ticari danışmanı Alejandro Deimundo Escobal ortak projeyi doğruladı ve *2000'e Doğru*'ya şunları söyledi: "Arjantin'in nükleer alanda çeşitli ülkelerle ortak çalışmalar yapma politikası vardır. Türkiye de bu ülkelerden birisi. Ülkenizle işbirliği yapmamızda Türkiye'nin istikrarlı bir ülke olmasının ve NATO üyesi olmasının etkisi olmuştur."

Nükleer alanda Türkiye-Arjantin işbirliğini destekleyenlerden SHP gölge enerji bakanı ve Diyarbakır Milletvekili Fuat Atalay da ülkelerin siyasi tercihleri açısından yaklaşıyor konuya: "Ben Arjantin'le işbirliğini değerli buluyorum. Arjantin bölgede Irak'a karşı tavır koydu örneğin. Irak da nükleer santral istedi vermediler. İran'a da vermediler. Türkiye'yi özel olarak seçtiler. Bu önemli bir şey."

Yapılan anlaşma Arjantin ve Türkiye'nin, hem resmi kuruluşlarını hem de özel şirketlerini bünyesinde toplayacak birer şirket öngörüyordu. Bunlar hemen hemen

FUAT ATALAY. "Ben Arjantin'le işbirliğini değerli buluyorum. Arjantin bölgede Irak'a karşı tavır koydu örneğin. Irak da nükleer santral istedi vermediler. İran'a da vermediler. Türkiye'yi özel olarak seçtiler. Bu önemli bir şey."

halledilmiş durumda. Türk tarafının şirketi; devletin kuruluşları olan Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ve Türkiye Elektrik Kurumu ile Sezai Türkeş-Fevzi Akkaya firmasından oluşuyor. Arjantin tarafında ise, Arjantin Milli Atom Komisyonu ve INVAP adlı bir firma var. INVAP henüz Türkiye'ye gelmemiş. İlişkileri doğrudan Arjantin devleti, Ankara'daki büyükelçilikleri kanalıyla yürütüyor. Zaten "Son aşamada işin realizasyonu nedir bilmiyoruz ama şu anda hukuki prosedür bitti" diyenler var.

DENEMEYE NE GEREK VAR ?

Arjantinlilerin nükleer alandaki deneyimleri ve teknolojilerinin yardımıyla Türkiye'ye ilk etapta 25 megawatt gücünde bir santral kurulacak. Fakat bu noktadan sonra durum pek net değil. Konuyla yakından ilgilendiğini söyleyen Fuat Atalay *2000'e Doğru*'ya Arjantin'in ilk önce bu 25 MW'lık santralı kendi ülkesinde yapacağını, burada denendikten sonra Türkiye'de de yapıma geçileceğini söylüyor. Arjantin Büyükelçiliği ikinci katibi Alejandro Escobal da ülkesinin bu alandaki tecrübesinden bahsediyor.

Arjantin nükleer alandaki çalışmalara 1950'lerde başlamış. Halen üç tane nükleer santralları var. İlkini Kanadalılarla birlikte, diğerlerini ise Alman ortaklarla yapmışlar. "Ama artık bir dördüncüsünü tamamen kendi başımıza yapacak durumdayız" diyor Escobal. Bu teknolojinin çeşitli dış ülkelere satımını yaptıklarından bahsediyor. Cezayir ve Mısır'da deneysel reaktörler kurmuşlar. Peru'yla iş yapmışlar Küba'ya teknoloji satmışlar ve bu ülke bugün dışarıya radyoizotop ihraç ediyormuş. Elçilik görevlisi, Arjantin'de bir deneme safhasından söz etmiyor. Hem nasıl etsin ki? Konu gelmiş gelmiş, Türkiye'de yer seçimine dayanmış. Reaktörün yeri için neresi düşünülüyor dersiniz?

BELEDİYE NEREDEN BİLİYOR?

2000'e Doğru, haberi Diyarbakır'dan aldı. Üst düzey bir Belediye yetkilisi şunları söyledi: "Mazıdağı yakınlarında bir nükleer santral kurulması için fizibilite çalışmaları yürütülüyor. Bu iş için Körfez Savaşı'nda ateşkes ilan edilmesinden iki gün sonra 7 kişilik bir

Arjantin heyeti Dıyarbakır'a geldi. Burada 20 gün kadar kaldılar. Gelenler arasında Arjantin Büyükelçisi de vardı. SHP Milletvekili Fuat Atalay da heyetle beraberdi." Diyarbakırlı kaynak aynı günlerde bir Amerikan heyetinin de Diyarbakır karayolları misafirhanesinde kaldığını ve bu kişilerin de santral ile ilgili olduklarını söyledi.

Arjantin Büyükelçiliği böyle bir olayın kesinlikle sözkonusu olmadığını söylüyor. Fuat Atalay ise, "Kesinlikle Diyarbakır'a böyle bir heyet gelmedi. Bunu çok kesin olarak biliyorum" diyor.

İŞİ ÖĞREN. DAHA GARİBANA SAT

Fuat Atalay Türkiye'deki nükleer santral pazarına Fransızların ve Almanlar'ın da talip olduklarını anlatıyor. Ama kendisi bu teklifleri benimsemiyor. Çünkü bu ülkeler yap-işlet-devret sistemiyle çalışmak istiyorlarmış. Atalay bu yöntemle Türkiye'nin teknolojiyi öğrenemeyeceği kanısında. Arjantin'le yapılan işbirliğinin ise teknolojiyi öğrenme ve geliştirmeye olanak tanıdığını söyluyor. Zaten projenin amaçlarından biri de ileride bu ortaklığın çeşitli Ortadoğu ve Üçüncü Dünya ülkelerine nükleer santral satması. O bakımdan işi öğrenmek gerekiyormuş.

YER SEÇİMİNİ TAEK YAPACAK

Fuat Atalay santralın Diyarbakır çevresinde yapılmayacağı kanısında. "Çünkü bu teknolojiyi Türkiye'nin geliştirmesi söz konusu. Bu yüzden büyük merkezlerin yakınında olur diye düşünüyorum" diyor. Ama santralın kuruluş yeri olarak Mazıdağı'ndan bahsedildiğini ilk kez *2000'e Doğru* muhabirinden duymuyor. Bir kişiden daha duymuş ve bu kişi de gazeteci değilmiş.

Escobal ise Diyarbakır Mazıdağı'nın seçilmesi olasılığı kendisine sorulduğunda pek şaşırmıyor. "Olabilir de olmayabilir de" diyor. "Ama bizimle ilgili bir konu değil bu. Yer seçimini TAEK yapacak. Zaten daha başlangıç aşamasındayız. Çeşitli jeolojik araştırmaların, toprak tahlillerinin yapılması gerekir."

İlk aşamada yapılacak 25 MW'lık santral 100 bin nüfuslu bir kentin elektirik gereksinimini karşılayabilecek. Bu santrallara "paket santral" deniliyor. İleride daha fazla sayıda yapıp birleştirmek olanaklıymış. Böylece 150 MW'lık bir güce ulaşabileceği söyleniyor. Sonra, dışsatım!

İŞİ BOZAN KÜÇÜK EKSİKLİK

Teknolojinin satıcısı konumundaki Arjantinliler yapılacak işin türlü yararlarını sayıyorlar. Geçmişte bu teknolojiyi sattıkları Küba'nın bugün kendilerine radyoizotop sattığından, üçüncü ülkelere ihracat yaptığından dem vuruyorlar. Projenin barışçı amaçlar için olduğunun da altını özellikle çiziyorlar.

Yapılacak işin ayrıntıları konusunda bir açıklama yapılmamış olsa bile, SHP projeyi destekliyor. Türkiye'ye ileri teknolojinin gelmesinin bir adımı olarak değerlendiriyor.

Geriye bir küçük ayrıntı kalıyor: Ne olup bittiği, hangi teknolojinin nasıl ve kaç paraya geleceği. Türkiye'nin neye gereksinimi olduğu konusunda halka da bir şeyler söylenmesi. Bir de Diyarbakırlılara sorulması: Mazıdağı'na nükleer santral istiyor musunuz? ■

ADNAN AKFIRAT / K. DENİZ ÖĞÜT

MEHMET EMİN PARLAK

1 Eylül 1979'da öldürüldü.
ANIYORUZ

Ailesi ve Arkadaşları adına
Faruk AYDIN

ŞENER ŞAHİN

1970-1991

Nasırlı ellerle yaratılan
O görkemli bayramı hiç kimse farketmeden ben de katılacağım
Seni ve mücadeleni
yaşatacağız!

AĞBİN VE DOSTLARIN

KAMUOYUNA

Devletin "cezaevleri boşaltılmış" sözleri bir demogojiden öteye gitmemektedir. Anayasa Mahkemesinin 146. madde yönündeki iptalı eşitsizliği ortadan kaldırmamış, 125. madde'den yargılanan siyasi tutuklu ve hükümlüler halen cezaevlerinde tutulmuktadırlar. Bunun anlamı kürt olan, kürt sorunlarına sahip çıkan herkesin cezalandırılmasıdır.
Bu ayrımcı politikayı kınarken cezaevlerindeki bütün devrimci tutsakların koşulsuz serbest bırakılmasını istiyoruz.
Tüm devrimci, yurtsever, demokrat ve sosyalist insanların bu doğrultuda çaba göstermeye çağrıyoruz.

Zeynel KARAHAN, Türker Türkay DEMİRCİ, Ayşe Hülya ÖZZÜMRÜT, Doğan DARGIN, Sinasi KORKUSUZ, Zabit İLTİMUR, Hasan ŞENSOY, Halit BOSTANCI, Musa BALABAN, Mehmet SÖNMEZ, Ferit BARUT, Hulusi ZEYBEL, Faruk AYDIN, Aziz DEMİREL Faruk BARANOĞLU, Nuri ÖDEMİŞ, Orhan TÜRÜDÜ, Kadir GÜL, Cengiz ÖZKAN, Ahmet KAYA, İrfan ÖRDEK, Turan ULU, Ali ÖZDEMİR, Cuma MERAL, Salih BÜRÜÇ, Derviş ÇAKIR, Hüseyin ÇAPARTAŞ, Hüseyin TORUN, Sadık Süleyman ÖGE, Yusuf Ziya SÜLEKOĞLU, Süleyman BİBER, Mustafa İLİK Şaban TABAK.

KGB ARŞİVİ ELLERİNDE

CIA, Moskova yanlılarına şantaj yapacak

KGB arşivleri Yeltsin ve CIA'nın elinde. Şimdiye kadar Sovyet gizli servisi ve yönetimiyle işbirliği yapanlarla ilgili bilgiler CIA'nın arşivine girdi. CIA bu dosyaları şantaj aracı olarak kullanacak. Moskova yanlısı çok kimse panik içinde.

Sovyetler Birliği'ndeki egemen sınıflar arasındaki darbe yarışı en Amerikancı kanadın zaferiyle bitti. Ancak olayın perde arkası yeni yeni aydınlanıyor. Geçen haftaki basın, darbenin arkasındaki gizemi, "Kafa Karıştıran Sorular", "KGB'nin İpliği Pazarda", "Komünist Partisi Belgeleri Yeltsin'in Elinde" biçiminde verdiler.

GORBAÇOV ABD BÜYÜKELÇİSİ ROBERT STRAUSS İLE. Darbe senaryolarının içinde adının geçmesi tasfiyesi anlamına mı geliyor?

CIA İKİNCİ YARIDA DEVREYE GİRDİ

Gorbaçov'un darbeyi tezgâhlayan adam olduğu iddia edildi. Bu iddialar, darbeden sonra büyük ölçüde gözden düşürülen Sovyet liderinin yerine en Amerikancı kişinin, örneğin Yeltsin ya da benzeri birinin getirilmesini amaçlıyor. En iyi olasılıkla, ABD'ye siyasi ve kişisel açıdan da borçlanan Gorbi'nin "tam bir kuklaya dönüştürülmesi" hedefleniyor.

Darbe sırasında KGB ve ordu birlikleri arasındaki çelişkili tutumlar, eşgüdümsüzlük, bölünme ve karşı karşıya gelme ile darbeciler arasındaki uyumsuzluk, panik ve intiharlar dikkati çeken üçüncü nokta. Darbenin aydınlatılması açısından düğüm burada. Yeni gelen bilgilere bakılırsa, Amerikan istihbarat örgütü, CIA, askeri darbenin geleceğini çeşitli kanallardan öğrenmişti. Ancak çıkarı için işi oluruna bıraktı. Darbenin emrivaki biçimde dünya kamuoyunu şaşırtıp korkutmasını istedi. Dahası, CIA darbenin başarısız olacağını; bunun sonucunda ordu ve Komünist Parti'nin siyasi bozguna varacak ölçüde yıpranacağını hesapladı. Olası bir askeri darbeye karşı hazırlıklarını da buna göre önceden yaptı. Kendi içinde bölünmüş KGB'nin Amerikancı kanadıyla sıkı bir işbirliği içinde karşı darbeye fiili olarak katıldı. Bu nedenle "Gorbi senaryosu" bir darbeden çok, ikinci yarısına CIA ve Batı'nın katıldığı bir "karşı darbe" olarak görünuyor.

CIA'NIN YENİ AVLARI

Öngörülenler gerçekleşti. Ordu ve SBKP darbe yedi. Darbeciler intihar ettiler. Komunist Parti binalarına saldırıldı. Amerikancı kanat, her bakımdan atağa geçti.

Bu arada KGB arşivlerinin bir kısmının Rusya Federasyonu Başkanı Boris Yeltsin'in eline geçtiği bildirildi. Yeltsin yanlıları, bu gizli arşivlerde isimleri bulunan, Sovyetler Birliği'nden para ve lojistik destek alan tüm yabancı kişi ve kuruluşların adlarının dünya kamuoyuna açıklanmasını istediler. Komunist Parti'nin el konulan arşivlerine ilişkin ilk iddialar arasında da şunlar var: "SBKP'nin yurtdışında ve özellikle İsviçre bankalarında büyük oranda döviz hesabı bulunuyor. Bu para, dünyanın çeşitli yerlerindeki grup ve kişilere dağıtılıyor." Basındaki haberlere bakılırsa Batılılar, bu sayede Sovyetler Birliği'nden şimdiye kadar gizli yardım alanların tümünü belirleyebilecekler.

Üç haber yanyana konulduğunda ortaya büyük bir gerçek çıkıyor. Batılı siyaset adamları ve istihbarat servisleri, özellikle CIA ve MOSSAD gibi uluslararası alanda ün yapmış istihbarat örgütleri, şimdiye kadar Moskova'dan para alan kişiler veya Sovyet yetkilileriyle (KGB, SKBP) gizlice çeşitli bağlantılar içine girmiş örgüt, hareket ve kişilerin kamuoyunca bilinmeyen açıklarını yakalayacak ve kirli çamaşırlarını dosyalara koyacak. Özellikle çoğu

BORİS YELTSİN. Eline geçen KGB gizli belgelerini CIA ile "ortak çıkarları" için kullanacak.

Sovyet çizgisindeki Komunist Parti elemanları olan bu kişiler, muhtemelen CIA'nın şantajlarına boyun eğerek susacak veya aktif siyasi hayattan çekilecek. Bir başka olasılık ise Amerikan istihbaratının emrine girmeleri. Batı istihbarat örgütleri özellikle CIA'nın "suçları örtbas etme karşılığında" emrinde bir dizi eski Nazi mensubunu, başta Latin Amerika ve Avrupa olmak uzere dunyanın birçok ülkesinde çalıştırdığı hatırlanırsa, bu konuda ne denli deneyimli olduğu kolayca anlaşılabilir.

Yalçın Kuçuk, Yeltsin'in arşivlere el koymasını şöyle yorumluyor: "CIA bunu aldıktan sonra kullanacaktır. Şantaj yapacaktır. Açıklarım diyecektir. Saf değiştir diyecektir. KGB Türkiye'de çok güçlüdür. 12 Mart'la önlenen 9 Mart 1971 cunta hareketini hatırlayın. Doğan Avcıoğlu'na gelerek, 'Aranızda bir ajan var' diye uyaran KGB'dir. Bunu sonradan Gazi Üniversitesi'nde Mahir Kaynak'la konuştuk, 'MİT dinleyemiyordu' diyor. 'O zaman KGB daha iyi tekniklerle dınliyordu' dıyor. CIA bunları kendisi yapmayacaktır. Gazetecilere verecektir. Bılimadamlarına verecektir. Bu dünya devrimi açısından bir talihsizliktir."

YAKALANAN AJAN İKİLİ ÇALIŞIR

CIA kimlere kancayı atabilir? Kimlere boyun eğdirebilir? Kimleri susturabilir? Bunu sayısal olarak vermek olanaksız. Ancak 60'lı ve 70'li yıllarda Sovyetler Birliği'nin dunya hegemonyacılığı için ABD ile rekabeti sırasında uluslararası alandaki faaliyetleri hatırlanırsa listenin hayli kabarık olduğu kolayca anlaşılabilir. Örneğin Moskova, süper devlet olarak tırmanışa geçtiği gunlerde, birçok Üçüncü Dünya ülkesindeki aydınlarla ilişki kurmuştu. Bu aydınlar zaman zaman Sovyetler Birliği'ni ziyaret edip bazı ödullerle ödüllendirilirdi. Ayrıca bu ulkelerdeki sendikal hareketin önculeri de gezi, seminer, konferans türünden faaliyetler adı altında Moskova'ya gider gizli-açık bağlantılar kurarlardı. Çeşitli ulkelerdeki Moskova yanlısı Komunist Parti mensupları da çeşitli örgutsel ve derneksel faaliyetler çerçevesinde Doğu Avrupa ülkelerine gönderilip gizli stajlardan geçirilirdi. Bazı askeri örgut ve hareketler, milli burjuva temsilcisi darbeciler Moskova ile bağlantı kurar ve "askeri/ideolojik" eğitim alırlardı. Benzer biçimde birtakım parlamento üyeleri, politik şahsiyetler ve basın mensupları da sık sık Sovyetler Birliği'yle Doğu Avrupa ülkelerini gezerek kimi yetkililerle gizlı/açık temaslarda bulunurlardı. ■

Acımız Büyüktür.
Dinamik mücadeleci, onurlu
ŞENOL'umuzu da
verdik toprağa.
Sen her zaman iyi güzel olanı savundun.
Bütün kötülüklere karşı çıktın.
Seni mücadelemizde daima yaşatacağız.
Ailesine ve dostlarına baş sağlığı dileriz.

Süleyman TOKMAK, Zehra TOKMAK, Fethi GÜLER, Düzgün DEMİR, Elif DEMİR, Aydın KILINÇ, Hasan DELİBAŞ, Muzaffer GÜl, Konyalı, Şaban Ahmet YILMAZ, Mustafa ve Göppingen Halkevi'den Arkadaşları

SAVUNMA SANAYİSİNDE TRİLYONLUK VURGUNLAR

"Bay yüzde 10"

Ordu-Özal kavgasının bir diğer nedeni. İki emekli generalin raporunda, Aydın Corp.-Özal ilişkisi. Sanayi Bakanlığı'nın raporuna rağmen batık Amerikan şirketi nasıl kurtarıldı?

Emekli Korgeneral Yaşar Demirbulak ve emekli Tuğgeneral Hasan Satır 19-20 Ağustos 1991 tarihinde SHP Genel Merkezi'nde MKYK üyelerine Savunma Sanayii konusunda iki gün boyunca bilgi verdiler. Rapor hazırladılar. "Hiç şüphe yok ki projeler hükümet tarafından bir dış politika aracı olarak kullanılmaktadır. Projeler, firma bazında olduğu kadar ülkeler bazında da değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Ancak bugüne kadar yapılan değerlendirmelerde yegâne söz sahibi eski Başbakan olmuştur. Eski Başbakan, yeni Cumhurbaşkanı ailesinin devamlı olarak organizasyona müdahale etmeleri bir dedikodudan öte herkes tarafından bilinen bir gerçek halini almıştır. Askerler genelde bu oluşumun dışında kalmaktadır. İhtiyaç sahiplerinin (TSK) belirledikleri kıstaslar değiştirilmekte, iç ve dış politika ağırlıklı ve menfaat görünümlü spesifikasyonlar ön plana alınmaktadır."

Raporda, Özal için yazılanlar bunlardan ibaret değil. İki emekli general şu bilgiye de yer veriyorlar:

"Radar projesinde yine normal olmayan bazı usullere başvurulmuştur. Öncelikle proje sahibi olan Hava Kuvvetleri'nin belirlediği teknik özellikler büyük ölçüde değiştirilerek birçok firma devre dışı bırakılmıştır. Daha sonra ihale, Amerika'da yaşayan Turk asıllı ABD vatandaşı Aydın Hakimoğlu'nun firması olan Aydın Corp.'a verilmiştir. Aydın Hakimoğlu eski Başbakan'a yakınlığı ile tanınmaktadır."

Aydın Corp. Türkiye'de önce savunma sanayi ile ilgili bir ihale kazanmıştı. HAVELSAN (Hava Elektronik Sanayii) ile ortak yapım için anlaşmış fakat taahütlerini yerine getirmediği için ortaklıktan çıkartılmıştı. Aydın Corp.'un getirdiği teknoloji demode bulunmuştu. Yine rapordan: "Zamanın Başbakanı dev-

VAHİT ERDEM *(Savunma Sanayii Müsteşarı)*

"Zırhlı araçları Silahlı Kuvvetler seçti"

Milli Savunma Bakanı Barlas Doğu basına çok kızgın. Bu nedenle *2000'e Doğru* ile "şimdilik" konuşmak istemiyor. Mesut Yılmaz bu konuda çok temkinli. Savunma Sanayii Müsteşarı Vahit Erdem ise Başbakanlık genelgesini hatırlatıyor. Fakat yine de *2000'e Doğru*'nun görüşme teklifini reddetmiyor.

-Efendim şu an MSB'ye bağlı iki müsteşarlık var. Bu karışıklık yaratmıyor mu?

-Hayır. SSM kendi bütçesi olan, kendi karar mekanizması olan, sadece idari yönden bakanlığa bağlı olan müstakil bir yer. Bakanlığın iki müsteşarlığı var iddiası da doğru değil. Meclise karşı bakanlık tarafından temsil ediliyoruz. Diğer bütün işleri kendimiz yapıyoruz

-TSK ile koordinasyonu nasıl yürütüyor SSM?

-Projeler itibarıyle yakın işbirliği içinde çalışmakta. Projenin başından sonuna kadar TSK ile yakın ilişki içindeyiz. Bilhassa kullanıcı kuvvetin projelere katılmasını istiyoruz.

-Fakat TSK'nın istediği projeleri SSM'nin değiştirdiği belirtiliyor.

-O mumkün değil. Zırhlı araçlar ile ilgili bazı şeyler çıktı. Anlatayım, proje daha teklife çıkmadan once ihtiyaç nereden doğar? İlgili kuvvet komutanlığından doğar. Kuvvetten Genelkurmay'a gider. Onların stratejik hedef diye planları var. O plandan bize projeler intikal eder. Hazırlanan şartnameyi kuvvet komutanlığı hazırlar. O konsept ile ihaleye çıkılır. Teknik değerlendirmelerde TSK ile değerlendirilir. Uygulama ve kontrat safhasında değişiklikler olursa yine TSK ile mutabakata varılır. SSM'nın kendi başına bir sistemi değiştirmesi teknik olarak mümkün değil. SSM öyle şu çivi yerine şunu, bu düğme yerine bunu koyayım diyemez. O zaman karmaşa doğar. Bir entegre devre gibi beraber çalışması lazım

-Ama zırhlı muhabere aracında değişiklikler oldu.

"GENELKURMAY BAŞKANI'NIN DA İMZASI VAR"

-Oldu ama üzerinde bir yıl çalışıldı Ve bunlar TSK tarafından seçildi SSM kendi kafasından seçmedi. Uygulama aşamasında dünya ve teknoloji değişiyor, dinamik bir sektor bu. TSK dedi ki "Hareket ihtiyacım açısından motor üç yüz beygir gucüne çıkarılsın Gece görüş silahı şöyle olsun" Bunları oturup firmayla müzakere ettik Değiştirmeye karar verdik. Bu değişiklikler NATO standartına uygun olarak test edildi Tamam dendi En iyi gece görüş cihazı

reye girmiş ve Hava Kuvvetleri'ne bir hayli baskı yaparak ortaklığın devamını sağlamak istemişse de sonuç alamamıştır."

O'NU "GÖRMEYEN" İHALE KAZANAMAZ!

Özal'la yıllardır beraber çalışmış eski Bakan, savunma sanayi ihalelerinde 'Bay Yüzde 10'nu görmeden; hiçbir şirketin ihale kazanamayacağını söylüyor. "Bay Yüzde 10" kimdi? *2000'e Doğru* muhabiri, emekli generaller, şirket yöneticileri, savunma sanayii ile ilgili bürokratlardan "Bay Yüzde 10"un adını sık sık duyuyordu. Türkiye'de Savunma Sanayii Terminolojisine girmişti, "Bay Yüzde 10". Sohbetlerde hiç kimse "Yahu bu Yüzde 10 kim" diye sormuyor, herkes biliyordu.

"Bay Yüzde 10" o kadar meşhur ve o kadar büyük yetkilere sahip ki, şirket sahipleri ona ricaya çıkıp: "Sayın Yüzde 10 size itirazımız yok. Yalnız çocuklarınızın biri, A şirketi, diğeri B şirketi için çalışıyor. Ortalık karışıyor, ihaleyi kimin alacağı konusunda karar verilemiyor. Lütfen çocuklarınızdan birini çeker misiniz" diyorlar.

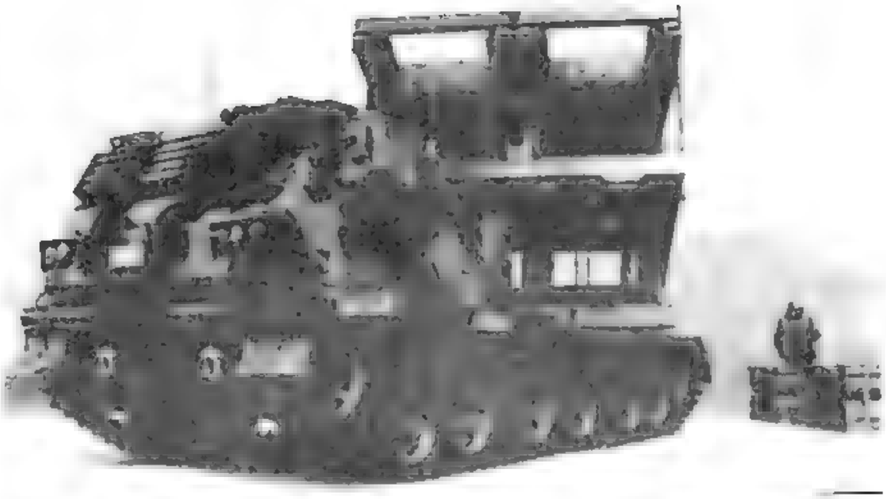

ÇOK NAMLULU ROKET SİSTEMİ MLRS. Batık ABD şirketi LTV'nin malı. Savunma Sanayii Müsteşarı Vahit Erdem de LTV'nin batık olduğunu kabul ediyor. Buna rağmen anlaşma imzalanmış.

ORDU-ÖZAL ÇATIŞMASI

Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (SAGEB) 1985 yılında kuruluyor. TSK ilk yıllarda sivil teşkilat olan SAGEB'den bilgiler istemeye başlıyor. Bilgiler bir müddet sonra Genelkurmay'a verilmiyor veya geç veriliyor. Arada sürtüşmeler başlıyor. Genelkurmay'a göre, Özal bir manevra yaparak 1986 yılında SAGEB'i kanun hükmünde bir kararname ile müsteşarlığa çeviriveriyor. Genelkurmay bu manevraya çok kızıyor. Çünkü temel askeri kurala göre Genelkurmay, direk müsteşarlığın birimlerinden bilgi alamıyor. Ancak müsteşar kanalıyla alabiliyor. Ordu ile Özal arasında ilk çatışma böyle başlıyor. Bu çatışma hâlâ da devam ediyor. Çünkü Ordu'ya göre, savunma sanayisi Özal'ın çiftliği. Tüm kontrol Özal'ın elinde.

Bu arada Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın (SSM) kurulması Milli Savunma Bakanlığı'nın işlerini de karıştırıyor. Savunma sanayisinin bütünlüğü bozuluyor. MSB'de iki müsteşarlık bulunması sıkıntıya neden oluyor. SSM, MSB'nin dışında olduğu için sıkıntı dışarı fazla sızmıyor. Ama savunma sanayisi konusunda kimin daha yetkili olduğu karışıyor.

Müsteşarlıkla ilgili bir başka usulsüzlük ünlü zırhlı araç ihalesinde yaşandı. SSM Müsteşarı Vahit Erdem basına basına yaptığı bir açıklamada, değişiklik yapılan araçların "kabul heyetince" incelenip orduya kazandırılacağı belirtiliyordu. Askeri uzmanlar şaşkın. Çünkü savunma sanayi literatüründe kabul heyeti diye bir şey yok. Muayene heyeti var. Müsteşar "kabul heyeti"ni savunma sanayi literatürüne sokmuştu.

"İsmi karanlık olaylara karışmış kişilerle araştırmadan so-

konsun istedik. Bir mutabakat çerçevesinde değişiklik yapıldı. Başbakan, Genelkurmay Başkanı ve MSB'nin imzaları var.

-Zırhlı aracın ilk 20 tanesi ABD'den alındı. Şimdi onlarla bu yeniler arasında lojistik farklar doğmayacak mı?

-200'e kadar aynısını alacağız. 201'den itibaren geliştirilmiş sistemden alınacak. Lojistik farklar doğmaması için TSK firmadan gerekli değişiklikleri yapmasını isteyebilir. İster değiştirir ister değiştirmez.

-Radar konusunda SSM ayrı, MSB ayrı projeler yürütüyor. Bu da karışıklığa neden olmuyor mu?

-Valla bana bu konuda soru sormaya... belki de hakkınız var. Tabii şimdi onlarında aynı alan'arda faaliyet gösterme yetkileri ve sorumlulukları var. İşbirliği ve koordinasyon yapmamız gerekli. Tabii bütünlük arzetmesi lazım. Ayrı ayrı ihaleler teknolojiyi dağıtır. İstenilen gelişme zor olur.

-TSK ile uyumlu çalıştığınızı söylediniz. Ama TSK hücum helikopteri istiyor. Siz genel maksatlı helikopter ihalesi açıyorsunuz.

-Galiba yanlış bilgi aldınız. TSK bizden genel maksatlı helikopter istiyor Hücum helikopteri ayrı olay. Şimdi biz Türkiye'nin ihtiyacına göre, 10 yıllık perspektife baktık. TSK'nın genel maksatlı helikoptere ihtiyacı olduğunu saptadık

"DOĞRU, LTV İFLASA GİDİYOR"

-MLRS roketleri için ABD'nin LTV firması ile anlaşma sağlandı. Ancak LTV batıyor

-Şimdi MLRS bizim en eski projelerimizden. Doğru, LTV iflasa gidiyor. ABD kanunlarına göre firmanın bütün varlıkları kontrol altında. Bu nedenle anlaşmaya varamıyoruz. ABD kanunlarına göre, galiba 11. madde, firmalar taahhütlerde bulunamıyor. Bu nedenle anlaşma yapamıyoruz. Ama galiba firma satılıyor

-Burdur'daki Burtrak Traktör Fabrikası füze parçaları yapacaktı. Bu proje ne aşamada?

-Eğer LTV ile anlaşma sağlansaydı, biliyorsunuz LTV ile ENKA ve MKEK ortak çalışacaktı. ENKA açıkça söylemek gerekirse o tesisleri şöyle veya böyle kullanılır hale getirmek istiyordu. Ama olmadı. Zaten savunma sanayii şirketleri Ankara'nın fazla uzağına gitmek istemiyorlar

-SSM'nin 3 trilyonluk bütçesinin hepsi savunma sanayisinde mi kullanılıyor?

-Evet. Savunma Sanayii kanunlarına göre başka yerlere aktarılması mümkün değil

rıştırmadan görüşmeniz size büyük yükler getirir. Görüşmemenizi öneriyoruz. Tahkikat yaptırdığınızda haklı olduğumuzu göreceksiniz..." Milli Savunma Bakanı Barlas Doğu'ya imzasız bir mektup geliyor. Mektubu yazan askerler, Barlas Doğu'dan, görüşme talebinde bulunan Mönch Yayın Grubu'nun Başkanı Manfred Sadlowski'yi kabul etmemesini istiyorlar. Bakan Doğu, mektubu dikkate almıyor ve Askeri Şura toplantısının en yoğun olduğu son gün görüşmeyi yapıyor.

ABD'NİN BATIK ŞİRKETLERİNİ TÜRKİYE KURTARIYOR!

Çok Namlulu Topçu Roketi (MLRS) projesi için 1987 yılında ABD ile Türkiye arasındamutabakat muhtırası imzalandı. Bu amaçla 1988 tarihinde ABD firması LTV ile Turkiye'den MKEK ve ENKA arasında ortak üretim için anlaşmaya varıldı. Bu projenin maliyeti yaklaşık 2.8 trilyon.

Sanayi Bakanlığı'nda çeşitli kurum ve bakanlıklardan gelen bürokratlar 1987 yılında bir toplantı yaptılar. Konu LTV şirketi. 1986 yılından sonra şirketin iflas durumuna geldiği ve bu nedenle şirketle yapılacak sözleşmenin Türkiye'nin zararına olacağı belirtilen bir rapor hazırlandı. Rapor Savunma Sanayi Müsteşarlığı'na verildi. Buna rağmen LTV ile sözleşme imzalandı. SASAT (Savunma Sanayii İmalatçıları Derneği) Başkanı Necip Sekman ve SSM Müsteşarı Vahit Erdem raporun varlığını kabul ediyorlar.

Oysa Avrupa'nın önde gelen şirketleri DİELH ve MBB, MLRS projesi için Türkiye ile konsorsiyuma açık olduklarını belirtmişlerdi. Ancak Türkiye daha ucuz olan bu teklife yanaşmadı. Savunma Sanayii konularında uzman emekli General "Çunkü" diyor, "Türkiye'nin padişahı böyle istedi!" Emekli General, "ABD bize 500 milyonluk yardım yapıyor. Herkes ABD'nin bizi ne kadar sevdiğini, kardeş gibi gördüğünu söylüyor. Halbuki kazın ayağı öyle değil. ABD 500 milyon Dolarlık hibe yardımının kaç katını bizden çıkarıyor. İşte batık şirketini bize kurtarıyor. Daha bu kadar da

FMC-NUROL ORTAKLIĞIYLA TÜRKİYE'YE SOKULAN ZIRHLI MUHAREBE ARAÇLARI. SSM Müsteşarı Vahit Erdem, "Bu sistemi Silahlı Kuvvetler istedi" diyor.

değil. Araştırın bakın trilyonluk ihalelerin çoğunu ABD şirketleri kazanıyor." General Dynamics, General Electric, LORAC, LTV, FMC... ABD şirketleri Turkiye'nin savunma sanayisini kuşatmış.

KİMİN ELİ KİMİN CEBİNDE

Savunma Sanayii faaliyetlerini devlet adına kimin yürüttüğü belli değil. TSK, MSB ve SSM ayrı ayrı faliyet içinde. Çalışmalar o kadar keşmekeş hal almış ki 24 adet süratli devriye botu alımı için, Sahil Muhafaza ihaleye çıkıyor. Ama bu arada SSM firmalara yazı yazıyor "İhaleyi biz açacağız" diye.

Karışıklığa bir başka örnek şöyle: "Kara Gözetleme Radarı" çalışmasını MSB yürütüyor. "35 mm Uçaksavar Topçu Radarı" çalışması Savunma Sanayii Müsteşarlığı. "Topçu Gözetleme Radarı" çalışmaları ise Kara Kuvvetleri'nce yurütülüyor. Radarda üç ayrı sistem! Dünya ordularında ise radar teknolojisi tek.

TSK radar konusunda istediğini SSM'ye bildiriyor. "Tek teknoloji olsun ki, lojistik bakımdan farklılıklar' olmasın" deniliyor. Radar alımı ya da üretiminde bir başka kritik konu da, yabancı firmaya bağımlılık. Bir firmanın modeli radar ihalesini kazanıp üretmeye başlayınca, ülke o modele bağlı kılınıyor. Farklı model tercihi lojistik karmaşaya yol açıyor. Yani ihaleyi kazanan firma TSK'yı kendine "mecbur" ediyor.

TSK ve SSM arasında bu tur tartışmalar artık yapılmıyor. Emekli Generallerin söylediğine göre "Ordu artık usanmış durumda." Örneğin SSM, THOMSON-CSF ile radar uretmek için anlaşmaya varıyor. Ordu diyor ki, "Bakın biz Radarsan'ı kuruyoruz. Radar konusunda önce imalata kuçük başlamak gerekir. Sonra buyük projelere başlanır. 14 adet radarın imalatı ekonomik olmaz." Burokratlar da bu görüşü paylaşıyorlar. "İhtiyaç acilse 14 radarı satın alalım. Teknolojiyi kazandıktan sonra imalata başlayalım" deniyor. Ancak SSM dinlemiyor. Ve yabancı firmalar THOMSON-CSF, Aydın Corp. "parsayı kapıyorlar."

Benzer bir durum telsiz üretiminde de yaşanıyor. Telsiz projesini Aselsan yurutürken, SSM, HF/SSB telsiz ortak uretimini İngiliz Marconi ile ENKA'ya veriyor. Hem de değerlendirme komisyonunu 3 kez değiştirerek.

TAPON MALLAR TÜRKİYE'YE

Özal tarafından "kalkınma"nın en önemli kanıtlarından biri olarak gösterilen savunma sanayisinin neresine el atılsa başıbozukluk ve emperyalist tekellere kaptırılan trilyonlarla karşılaşılıyor. 35 mm uçaksavar topu fabrikası Çankırı'da boş bekletiliyor. Çünkü İsviçre firması Oerlikon ile müşterek yapım için anlaşma yapılmış. Ancak İsviçre Türkiye'ye silah ambargosu uyguladığı için sistem çalıştırılmıyor.

Silahlı Kuvvetler SSM'ye "Hücum helikopterine ihtiyacımız var" diyor. SSM genel maksat helikopteri için ihale açıyor. Projeler öyle uzuyor ki. Türkiye'de ortak yapım devam ederken teknolojideki değişiklikler daha üretim safhasına gelinememiş olan modeli bile demode yapıyor.

"Yabancı ortaklar ya terk ettikleri veya terk etmek üzere oldukları teknolojiyi getiriyorlar. Daha çok 3 jenerasyon getiriliyor. Böylece elden çıkarmayı düşündükleri araç ve gereçleri tekrar bize getirerek değerlendirme olanağı buluyorlar. Ayrıca projelerin yönlendirmesinde yabancı ortaklar söz sahibi. Yerli üretimin katkısı çok az, yüzde 4 veya 5." SHP raporu ve savunma sanayii konusunda uzman emekli generaller aynı kaygıyı taşıyor. Gelecekte Türkiye'yi borç yükü ve bir savaş araçları mezarlığı bekliyor.

HİBE'Yİ ALAN İNCİRLİK'İ AÇAR!

Savunma sanayii projelerinin bugünkü değerler ile maliyetleri yaklaşık 7.8 milyar dolar. Savunma sanayii fonunun geliri 200-250 milyon dolar. Bu arada ABD'den 500 milyon dolar, Almanya'dan 260 milyon DM hibe alınıyor. Projeler kredi borçları ile tamamlanmaya çalışılıyor. Kredi daha çok ABD'den. Savunma Sanayii için alınan krediler gizlilik taşıdığı için ne kadar borçlanıldığı bilinmiyor. Bilinen Türkiye'nin dış borcunun her yıl milyarlarca dolar arttığı. Bu borçlanma Türkiye'ye neye maloluyor. Savunma Sanayii şirketlerinin birinde yönetim kurulu üyeliği yapan emekli general. "Sonuçta İncirlik Hava Üssü'nü kullandırmak zorunda kalıyorsunuz. Ortadoğu jandarmalığına soyunuyorsunuz" diyor.

RECEP ERGUN: "DEDİKODUSU ÇIKTI!"

TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı, ANAP Kayseri Milletvekili Recep Ergun silah sanayisinde, fonu ve teşkilatı sadece silah üretmesi için düşülmedikleri -ni, diğer mamulleri de üretmek amacıyla kurduklarını belirtiyor. *2000'e Doğru*'nun sorularına "Şimdi bu yönde çalışılıp çalışılmadığı konusunda benim tereddütlerim var. Ayrıca ihalelerde angajmanlara gidilmiştir. SSM sadece teşvikleri hazırlayacaktı. Bir büro olarak çalışacaktı. Firmalarla işletmelerle muhatap olmayacaktı. Epeyce ihmaller, kasıtlar, suistimaller var diyorsunuz. Var mı, yok mu bilemem. Ama en azından böyle dedikodular çıkmıştır. Çıkmaktadır. KİT'lerin çalışmayan tezgâhları bu iş için kullanılacaktı. Yabancı şirketlerle bu şekilde anlaşılacaktı."

"BİZLE UĞRAŞACAĞINIZA ORDUYLA UĞRAŞIN!"

SSM yetkilileri ise, şeffaf oldukları ve ihaleleri kamuoyunun önünde yaptıkları için çok spekülasyon çıktığını söylüyorlar. SSM'ye göre, "Kaybeden firmalar hemen ihalenin iptali için parayla yalan haberler yazdırıyorlar."

İhalelere bizzat devletler giriyor. Zırhlı muharebe aracı ihalesini kaybeden İngilizler çok kızmışlar. İngiltere Büyükelçisi, SSM'yi arayarak bizzat müsteşara, "Biz bu ihaleye çok önem veriyorduk. Şimdi ben hükümetime durumu nasıl izah ederim" diyor. SSM yetkilileri hemen Büyükelçi'ye ihalelerin sonuçlarını, neden FNSS'nin kazandığını gösteren cetveller gönderiyorlardı.

SSM yetkilileri Almanya'nın son dönemde Türkiye ile ilişkilerinin soğuk olmasının nedeni olarak savunma sanayii ihalelerinde Almanya'nın fazla ihale alamamasını neden olarak gösteriyorlar. Almanlar, Türkiye'nin ABD şirketlerine "kolaylıklar" gösterdiğini düşünüyorlar.

SSM yetkilileri basından yakınıyor. "Sivil bir kuruluş olduğumuz için bizi eleştiriyorlar. Bizim bütçemiz 3 trilyon. Ama TSK her yıl 7 trilyonluk masraf yapıyor. Kimse bu ihaleler konusunda bir şey yazmıyor. Şeffaf olduğumuz için bizim dedikodumuzu yazıyorlar."

SSM yetkilileri "Avrupa ve ABD şirketlerinin çok profesyonel çalıştıklarını, ilk başlangıçta zorlandıklarını ama Allah'ın yardımı ile dağ gibi sorunları aştıklarını" söylüyorlar.

Şimdi sırada 200 adet helikopter alımını içeren 1.5 milyar dolarlık ihale var. SSM, ihaleye katılan Fransız Aerospatiale, İtalyan Agusta, Almanya MBB, ABD Bell Helicopter ve Skorsky Aircraft firmalarından 4. kez teklif aldı. Eylül başında firmalar bir teklif daha sunacaklar. *Defense News* dergisinde Türkiye'nin açtığı bu ihale ilgili olarak bir makale yayımlandı. Dergiye göre bu ihale için firmaların ağızlarının suyu akıyordu. Çünkü helikopterler demodeydi. Türkiye nedense klasik ve kısa bir zaman sonra iptal edilecek, envanter dışı bırakılacak helikopterleri almaya çalışıyordu.

İşte Turgut Özal'ın övündüğü otoyollardan sonra savunma sanayisinin manzara-i umumiyesi. ■

PATRIOT. Sanki tek eksik o kalmış gibi Patriot almaya bile kalktılar.

SAGURA VE SASTAŞ'TA ŞALTER İNDİ

Sagura işçileri SP'de açlık grevinde

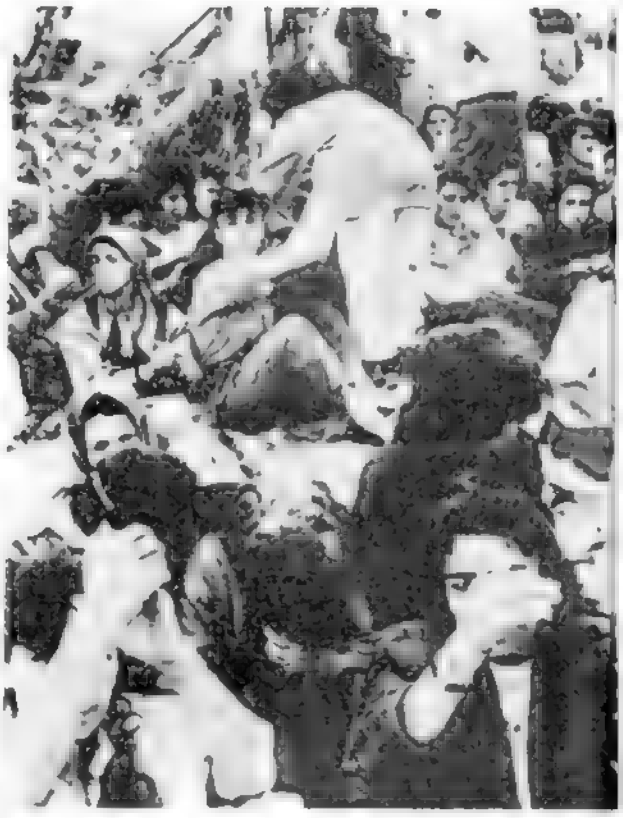

Sagura Tekstil'de 4, Sastaş'ta 35 işçi atılmıştı. Şalter indi, fabrika önünde toplanıldı. Sagura'da eylemin üçüncü akşamı Çevik Kuvvet müdahale etti... Sastaş'ta eylem 1 gün sürdü.

İstanbul'da kurulu Sagura Tekstil'de 26 Ağustos'ta üretim durdu. 500 kişilik fabrikada 4 işçinin işten atılmasıyla başlayan eylem devam ediyor. İşçiler, Paşabahçe direnişini örnek aldıklarını söylüyorlar.

İşçiler bütün gün fabrika önünde bekliyor. Atılanlar geri alınıncaya kadar üretim yapmayacaklar. Sagura işçileri "Paşabahçe'yi örnek aldıklarını" söylüyorlar. "Onlar direndi ve kazandı, biz de direneceğiz!"

Çalışanlar, Teksif Sendikası'na üye. Sendika yöneticileri, "Yetkiyi tam alamadıklarını" belirterek, mücadelenin yasal olmadığını söylüyorlar. İşçilerin kararlı olduğunu görünce "Sizinle birlikteyiz" diyorlar.

Sendikaya Nisan ayında üye oldular: "Örgütlü mücadele vermek için sendikalı olduk. Bu mücadelemizle sendikayı da değiştireceğiz."

500 işçiden 450'si kadın. Yaş ortalaması 18. "Şimdiye kadar konfeksiyon işçileri ciddiye alınmıyordu. Bu direnişimizle bu kanıyı değiştireceğiz" diyorlar.

Eylemin üçüncü günü, fabrika önünde direnişe devam eden Sagura işçilerine, Çevik Kuvvet polisleri jopla saldırdı. Genç işçi kadınlar, birbirlerine kenetlenerek, gözaltına izin vermediler. Bu arada sloganlar atıldı: "Özgürlük istiyoruz!" "Burası Türkiye, İsrail değil!" "İşçiyiz, haklıyız kazanacağız!" Polisin müdahalesi

SASTAŞ İŞÇİLERİ ŞALTER İNDİRDİ. Sastaş fabrikasından da 35 işçi işten atıldı. Bunun üzerine fabrikada 27 Ağustos'ta üretim durdu. İşçiler yaptıkları basın toplantısında, atılanlar geri alınıncaya kadar eyleme devam edeceklerini açıkladı. Ancak ertesi gün 50 işçi dışındaki 165 kişi eyleme katılmayarak çalışmaya başladı. Fabrikaya girmeyen 50 işçi "bu koşullarda çalışamayız" diyerek tazminatlarını alarak işten ayrıldılar.

SAGURA TEKSTİL İŞÇİLERİ. Yaş ortalaması 18. "Şimdiye kadar tekstil işçisi ciddiye alınmıyordu. Bu kanıyı direnişimizle sileceğiz!"

uzerine işçiler, Kartal'a doğru yuruyuşe geçtiler. Yuruyuş sırasında ikinci kez joplarla işçiye saldıran polis, 12 kişiyi de gozaltına aldı.

Ertesi gun, SHP Kartal İlçe binasında toplanan işçilere, İlçe Başkanı Nurettin Sarıbağ, öğut veriyordu: "Yasal dayanağınız yok, pek destek bulamazsınız. İşverenle uzlaşmaya çalışın. Atılan arkadaşlarınız fedakârlık etsin!" İşçilerin tumu Sarıbağ'a tepki gösterdiler. "Mücadelemizi kırmaya hakkınız yok!" "Bir tek arkadaşımız dışarıda kalmayana kadar direneceğiz!"

İşçiler işgalin ikinci gunu fabrikayı boşaltarak dış kapı onunde beklemeye başlamışlardı. Sivil emniyet görevlisinin "Yarın herkes işe alınacak, işbaşı yapacaksınız" sözlerine guvenmişlerdi. Şimdi yaptıkları hatayı anlamışlar. "Fabrikayı boşaltmasaydık polis mudahale edemezdi. Bu bize buyuk bir ders oldu" diyorlar.

Sagura işçileri 30 Ağustos Cuma günü Sosyalist Parti Kartal İlçe Örgütü binasında açlık grevine başladılar. ■

İzmir Belediye işçileri: "Arkadaşlarımız atılırsa iş bırakırız"

İzmir Buyukşehir Belediyesi'nin ESHOT ve İZSU Genel Mudurlukleri'ne bağlı birimlerinde çalışan 8 bin 300 işçi, iş bırakma eylemleri nedeniyle, eylemlerinin uçuncu gununde işverenin tehditleriyle karşılaştı. İzmir Buyukşehir Belediye Başkanı Yuksel Çakmur, ESHOT Genel Mudurluğu aracılığıyla işçilere gonderdiği mektuplarda, iş yasasının tazminatsız işçi çıkarma maddesi olan 17. maddeyi hatırlatıyordu. İşçiler söz konusu mektupları Konak Meydanı'nda yaktıktan sonra, Belediye önunde toplanarak, tek bir işçi atılırsa iş bırakacaklarına ant içtiler.

Belediye-İş 1 No.lu Taşıt Şube Başkanı Talat Özdemir, "İşçinin direnişi, 17. maddeyi işlemez hale getirdi" dedi. Özdemir, ucret ve maaşlar alınsa bile, işverenle sendika arasında 13. ve 17. maddeleri geçersiz kılacak bir protokol imzalanmadan işbaşı yapmayacaklarını açıkladı. Yasaların tum sendika ve işçilerin ortak mucadelesiyle aşılacağını belirten 6 No.lu Şube Başkanı Haşim Candan ise, "Bugun birliğin olmaması, bizim mucadelemizi engellemez. Moralimiz dort dortluk. Sonuna kadar direneceğiz" dedi.

Belediye-İş 2 No.lu Şube Başkanı Basri Çavuşoğlu da, yerel seçimlerde Belediye-İş'in desteklediği Çakmur'un, kendileri için artık yalnızca bir işveren olduğunu soyledi.

İşçiler, Temmuz ayı maaşları ile birikmiş ikramiye ve fazla mesai ucretlerinin ödenmemesini protesto için 26 Ağustos sabahından itibaren iş bıraktılar; otobusler sefere çıkmadı, su arızaları giderilmedi, İzmir'de hayat felç oldu.

METAŞ işçileri Ankara'da

Otobuslerle Ankara'daki Turk-Metal'e, oradan da ANAP merkezine gelen METAŞ işçileri 16 ay önce kapanan fabrikalarının açılmasını istediler. 970 işçiyi temsilen gelen 150 işçi, teknolojik geriliğin fabrikayı kapatmak için geçerli bir bahane olmadığı görüşunü dile getirdiler. "Fabrika, kurulduğu 1967 yılından beri 6 kez teknolojik modernizasyona gitti. Burada işlenen demir-çelik urünleri dış ulkelerde alıcı buluyor. Asıl amaç, METAŞ'la rekabet edemeyen özel demir-çelik fabrikalarını korumak."

Sendika Genel Başkanı Mustafa Özbek, işçilerin alacaklarına karşılık fabrikaya ortak edilmeleri goruşunde. İşçilerin kıdem tazminatları ve toplusözleşme farklarının toplamı, 60 milyarı buluyor.

ANAP Genel Başkan Yardımcıları Saffet Sert ve Şadan Tuzcu, işçileri "Sorunu çözduk, biraz daha bekleyin" sözleriyle karşıladılar. Bu sözler işçilerin tepkisine yol açtı. İşyeri temsilcisi Dilaver Derbent 16 aydır beklediklerini soyleyerek: "Karılarımız açlıktan kadın koruma evlerine sığınıyor. Dayanacak gucumuz kalmadı" dedi.

TRAKYA VE KIRKLARELİ CAM'DA NEDEN BAŞARILAMADI

Taban örgütsüzlüğü

Şişecam'ın iki fabrikasında işçiler direnişin neden başarıya ulaşamadığını tartışıyorlar. Zaaflar şu üç noktada toplanıyor: 1-Paşabahçe'deki gibi bir taban örgütlenmesine gidilemedi. 2-Grupçu yaklaşımlar önderliğe güven duyulmasını engelledi. 3-Söz konusu fabrikalarda işçilerin toprağa bağımlılığı hâlâ sürüyor.

Direniş yapılmayan 5 Şişecam fabrikasından atılan yaklaşık 1000 işçiden bir teki bile işine dönemedi. Öte yandan Paşabahçe'de süren 21 günlük direniş ve kazanılan başarı, Trakya ve Kırklareli Cam işçileri arasında konuşuluyor. Daha atılmalar başlamadan şalter indirme kararı alan işçiler, neden başaramadıklarını tartışıyorlar.

25 Temmuz'da Trakya Cam'dan 137, Kırklareli Cam'dan 45 işçi işten çıkarıldı. Trakya Cam'ın işçiye ihtiyacı olduğu biliniyordu. Trakya Cam'da yapılan toplantıda, işçiler şaşkın, ürkek bir tavır aldılar. Yaygın eğilim şuydu: "İşveren, işçi ihtiyacı olan bir yerde işçi çıkardıysa, şalter indiren işçiyi haydi haydi atar!" Bunun üzerine üretimi kesmek yerine daha az riskli bir eylem yapılması gerekliliği savunuldu.

"YALNIZ KALMA KORKUSU"

Kırklareli Cam işçileri 26 Temmuz'da şalter indirdi. Trakya Cam'da şalter indirilemeyince, yolun karşısındaki Kırklareli Cam işçileri "yalnız kalma" korkusuna kapıldılar. Şalter indirme eylemine son verildi. Lüleburgaz Şube yöneticileri, 29 Temmuz'dan sonra bütün çabalarıyla Trakya Cam'da şalter indirmek için çalıştılar.

Şube yöneticisi, işyeri baştemsilci ve temsilcilerinden bazıları ne toplantılara katılıyor, ne de işçileri eyleme hazırlamak için bir çaba harcıyor. İçlerinde bilerek izne ayrılanlar bile var.

Eski Şube Başkanı Mustafa Gündüz'ün, eylemin kırılması için çalıştığı belirtiliyor.

"PAŞABAHÇE KENDİ GÜCÜNE GÜVENDİ"

Şube yöneticileri kendi kendilerini de eleştiriyorlar. Ve şu saptamaları yapıyorlar: Paşabahçe kendi gücüne güvendi. Örgütlülüğünü yarattı. Direniş başarıyla bitti. Trakya ve Kırklareli Cam'da ise taban örgütlülüğü sağlanmış değil.

Grevden önce işyeri komitesi kurma çalışması olmuş. Ancak bazı grupların "Komitelerde yalnızca devrimci işçiler yer alır" yaklaşımı tartışmalara yol açmış. Bu konuda bir fikir birliği yaratılamadığı için çalışmalar yarım kalmış.

İşçi önderleri, grupçu yaklaşımların da örgütlenmelerin önündeki engellerden biri olduğunu belirtiyorlar. Bu durum işçiler arasında "Önderliğin birlik içinde olmadığı" şeklinde algılanıyor.

1990'da cam işçileri arasında yapılan anket çalışmasında, "Kristal-İş Sendikası'nın giderek güçlenmediğine inananların nedenleri" sorusuna en çok verilen iki yanıt: Sendika içindeki gruplaşma ve fikir ayrılıklarıyla işçi atılmasına karşı sendikanın pasif kalması ve atılmalar yüzünden üye sayısının düşmesi. Sendikanın pasifliği ve örgütlenmedeki yetersizlikler, diğer önemli etkenler olarak belirtiliyor.

Direnişin başarılı olduğu Paşabahçe'de halen köyde oturan işçi yok. Köy kökenli olanlar dahil. Buna karşılık Trakya, Kırklareli ve Sinop Cam'da işçilerin yarısından fazlası hâlâ köyde yaşıyor. Kristal-İş'in 1990 anketinde bu oranlar şöyle: Kırklareli ve Trakya Cam'da halen köyde yaşayanların işçilere oranı yuzde 18.4; Sinop Cam'da 66.4.

Araştırmada Trakya ve Kırklareli Cam birlikte ele alınmış. Ancak köyde toprağı olan işçi oranı Trakya Cam'da daha fazla. Kırklareli Cam'da öğrenim düzeyi de daha yüksek. Çoğunluğu sanat okulu mezunu. ■

DİLEK UĞUZ

TRAKYA VE KIRKLARELİ CAM İŞÇİLERİNİN YÜRÜYÜŞÜ (21 HAZİRAN). Direnişte başarısız oldular. Bundan sonraki ilk gündemleri temel örgütlenmeleri yaratmak.

"90 PETROL-İŞ YILLIĞI"NIN ÇARPICI SONUÇLARI

Grevde 91 patlaması

1991'in ilk beş ayında grevde kaybolan işgünü sayısı, 80 öncesinde en yüksek kayıp yılı olan 1977'nin 4 katı: 5 milyon 45 bin 52! Türkiye tarihinin en çok grev ertelemesi de bu dönemde. "Türk-İş'in yaptığı ise, işverenle el ele vererek gerçekleri işçiden gizlemek!"

Petrol-İş Sendikası'nın "90 Petrol-İş" adıyla yayımladığı yıllık, işçi sınıfı mücadelesi ve sendikalar bakımından çarpıcı sonuçlar gösteriyor. Sendikanın araştırma müdürü İlyas Köstekli'nin hazırladığı yıllıkta, geçtiğimiz 1.5 yılın değerlendirmesi yer alıyor.

"Grevler Direnişler" adlı bölümde yer alan rakamlar, 1991 yılının ilk yarısında yapılan grev ve direnişlerin, işgünü kaybı açısından 1990 yılının toplamını aştığını gösteriyor. 80 öncesinde, grevde kaybolan işgünü sayısının en yüksek olduğu yıl, 1977. Söz konusu yılda 15 bin 682 işçinin katıldığı 59 grevde kaybolan işgünü sayısı 1 milyon 397 bin 124. 1991'in ilk beş ayında grevde kaybolan işgünü sayısı, 1977'nin 4 katı: 5 milyon 45 bin 52.

SENDİKALAR NE YAPIYOR

İktidar, Türkiye tarihinin en çok sayıda grev ve işçiyi kapsayan grev ertelemelerini de bu dönemde yaptı.

Yıllık, işçi kıyımını da rakamlarla tespit ediyor. 1990'da 104 bin 352, 1991'in ilk 7.5 ayında ise 200 bin işçinin atıldığı tahmin ediliyor. Atılanların hemen hepsinin sendikalı işçiler olduğu belirtiliyor.

İşçi sınıfının ayağa kalkışına karşılık, sermaye cephesi de önlem aldı ve saldırılarını yoğunlaştırdı. Sendikalar ne yapıyor? Petrol-İş Yıllığı, bu soruya içtenlikli bir yanıt vern iş: "Sendikalar olarak var olma-yok olma uğraşı ile baş başayız!"

Kimi sendikalar bu kadarını bile yapmıyor; sermayeye teslim olmuş durumdalar! Birkaç çarpıcı veri:

-Türk-İş, işverenle el ele vererek gerçekleri işçiden gizliyor! 1991 kamu toplusözleşmelerinde 1. yıl ücret artışı, sendikaların açıkladığı gibi yüzde 162.5 değil. Bu artış brüt ücretler üzerinden hesaplanıyor. Oysa net ücret üzerinden ve enflasyon erimesi hesaba katılarak saptanan gerçek artış, yüzde 100.8. İkinci altı ayda ise yüzde 46.3 değil, yüzde 40.8.

Yüzde 100.8'lik gerçek artış hesaplanırken hesaba katılması gereken bir unsur daha var: Sözleşmelerin 7 ay gecikmesi nedeniyle doğan ücret kaybı. 585 bin işçinin her birinin ortalama aylık kaybı 500 bin lira. Böylece 1. yıl zammı yüzde 100.8'e düşüyor.

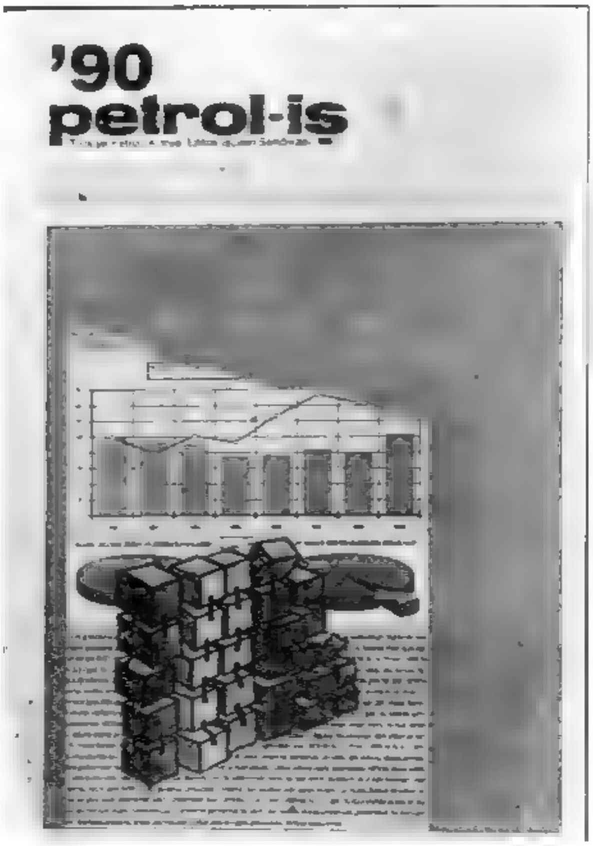

SENDİKALAŞMA ORANI YÜZDE 10

Yıllıkta yer alan diğer gerçekler ise şunlar:

-1990 verilerine göre Türkiye'de sendikalaşma oranı yüzde 10.8. Çalışanların yüzde 89.2'si sendikasız.

-Sendikalar, örgütlü oldukları işyerlerinde de sürekli olarak yetki kaybediyor. 1991'de toplusözleşmeden faydalanabilen işçilerin SSK'lı işçilere oranı, 1963 yılı dışında son 28 yılın en düşük düzeyinde; yüzde 14 oranında.

-Ülkemizde 6.5 milyon dolayında işçinin hiçbir pazarlık gücü yok ve 1990 yılı itibariyle asgari ücretli bir emekçi 1 kg. et için 2.5 gün çalışmak zorunda. ■

Grev ve direniş yapılan işyeri, katılan işçi ve kaybolan işgünü

	1990	1991*
Grev yapan işyeri	417	408
Greve katılan işçi	223.011	219 869
Kaybolan işgünü	4.650.295	5.045.052
Grev dışı direniş yapan işçi	1.265 628	1.850.382

(*) 1991 yılına ilişkin rakamlar, yılın ilk 5 ayını kapsamaktadır.

Vatan ve doğruluk elden gidiyor mu?

Başbakan Mesut Yılmaz, bir konuşmasında seçimlerden sonra bir DYP-ANAP koalisyonuna girebileceklerini söyledi. Bunu bir siyasi gaf olarak niteleyenlerin yanı sıra bu işe aklı yatanlar yeni bir parti bekliyorlar seçimden sonra. Adını da koydular! ANAYOL. Bu isim de yeni tartışmaları başlattı siyasi kulislerde. Anavatan'ın Ana'sı ve Doğru Yol'un Yol'undan oluşan bu yeni ismi duyanlar vatan ve doğruluk kavramlarının elden gittiğini vurguluyorlar.

Mili Savunma Bakanlığı, Genelkurmay'a bağlı

Bilinmeyen numaraları öğrenme servisi 011'den Milli Savunma Bakanlığı'nın telefon numarasını istediğinizde 117 61 00 numarası veriliyor. MSB'ye ulaşmak için bu numarayı aradığınızda ise "Buyrun Genelkurmay Başkanlığı" yanıtını alıyorsunuz. Bu numaranın 011'den MSB'nin santralı diye verildiğini belirttiğinizde de "Farketmez buradan bağlayabiliriz" deniyor. Sanki MSB, Genelkurmay'ın bir alt birimi.

YORUMSUZ

İhanet tokalaşmayla başlar!

Bu sayfalarda sık sık *Zaman, Türkiye, Milli Gazete* gibi gazetelerin tartışma köşelerinde yapılan İslami sohbetleri okuyorsunuz. Amacımız İslam dünyasının hâlâ neleri tartışma konusu yaptığını duyurmak. *Zaman* gazetesinin "Sohbetler" köşesi yazarı Ahmed Şahin son olarak "Tokalaşma üzerine" yorumlar getiriyor.

Erkeğin erkekle tokalaşmasının yasak olmadığını, kadının erkekle tokalaşmasının ise "safi ve fitnesiz bir sevgiye" sebep olması nedeniyle yasak olduğunu belirtiyor. "Bir erkeğin yabancı bir kadının elini tutması cehennemin şiddetli ateşini tutmasından farksızdır".

Bir hatip geçenlerde şöyle demiş: "Bir kadının eli mutfak işlerinde yıpranmış, nasırlanmışsa, bir diğerininki de mutfak işine asla yaklaşmamış, hep büro işlerinde çalışmış, yumuşak kalmışsa durum nasıl olur? Nasırlaşmış elli kadının kocası, böyle yumuşak eli sıkması halinde kendi çalışkan, gayretli hanımına karşı alâkası azalır, yumuşak elliye karşı alâka kayması hasıl olur. Böylece ev hanımı evindeki çalışmasından dolayı mükâfat görecekken mücazata maruz kalmak gibi bir netice meydana gelir."

Şahin, bir kadının yahut da erkeğin tokalaşmakta ısrar etmesinin bir "sebebi" olduğunu vurguluyor: "Bunda ısrar varsa demek ki belli başlı bir netice de söz konusu ki, bu kadarcık basit bir şeyi terkedemiyor, peşine düşüp büyütüyorlar. Bu durumda mesele daha da ciddileşir. İslam'ın koyduğu yasağın takibinde hikmet olduğu kendiliğinden meydana çıkmış olur."

Bazı kesimlerde bu işin çığırından çıktığını söyleyen Şahin, yazısını "Hekimoğlu dostunun" söylediği bir sözle bitiriyor: "Ne sakal kalmış ne bıyık, tukur tükürebildiğin kadar!.."

Arpalığın yolu susmaktan geçiyor

Generaller, emekli olduktan sonra devlet yetkilileri ve ordu hakkında basına açıklama yaparlarsa "arpalıklardan" uzak tutuluyorlar. Bu yüzden emekli generallar demeç verirlerken çok titiz davranıyorlar. Kurala uymayan birkaç emekli generalin ortaya koydukları görüşler devlet tarafından soğuk karşılanınca bu emekli paşalara yönetim kurullarının kapıları kapandı.

Avni Akyol'dan "eğitim" itirafları

Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol, eğitim sisteminde 1991-92 öğretim yılında uygulanacak ölçme ve değerlendirme sisteminin gerekçelerini açıklarken, bugün uygulanmakta olan eğitim sistemini yerden yere vurdu: Eğitim, artık herkesi aynı kalıptan geçiren bir sistem olarak kalmamalıdır. Eğitim süreci, demokratikleşmeye yeterince uymamaktadır. Mevcut sistemde öğrenciler sınıfta kalmanın korkusu ve ezikliği içinde, başarma azimlerini ve kendine duydukları güveni yitirmekte, hatta öğrencilerin ruh sağlıkları bozulmaktadır. Bugünkü sistemde öğrenciler sadece sınıf geçme çabası içinde ve kendilerini tehdit altında hissetmektedirler. Oysa, tehdit olan yerde öğrenme olmaz. Yine bugünkü sistem, mutlaka benim isteğim doğrultuda yetişeceksin, benim kalıplarıma uyacaksın demekte; öğrencinin karar verme, bağımsız düşünebilme, seçebilme hürriyeti hiçe sayılmaktadır..."

Akyol, hazırladıkları yeni sistemin bütün bu sorunları çözeceğini vurguluyor. Eğitim sistemini bu hale getirenler yıllardır iktidarda değil mi? Akyol, bu kadar kötülediği bugunkü sistemden yetişen öğretmenlere ne kadar güveniyor acaba?

SELIM USLU

Solculuğun zararları

Hükümet METAŞ'ı kurtaracağını söyleyince İsmail, portföyündeki bütün METAŞ hisse senetlerini hızla elden çıkarmış. "Nerdeyse yok pahasına" diye yakınıyor. Oysa tersini yapması gerekirdi gibi geldi bana. Komik konularda, ne olunca nasıl davranılması gerektiğini teorik olarak bile kolay kestiremem. Buna rağmen hükümetin kurtaracağım dediği şirketin hisse senetlerinin satılmak yerine alınmasının kârlı olduğunu hissettim. Normalde öyleymiş elbette. Nitekim Efe Özal'ın METAŞ hissesi topladığı o günlerde yazılıp çizilmiş. İsmail'in sorunu ise başka imiş. "Lenin'den öğrendiklerimizi bir türlü aklımdan çıkaramıyorum" diye anlatıyor. Devrimcilik döneminde, "Devlet ne derse tersini yapar" gibi bir inanç edinmiş. "Devlete güvenmeyeceksin" fikrini ruhuna yerleştirmiş ve şimdi de çıkaramıyor. O ilkenin devrimciler için olduğunu, artık iş alemine geçtiğini, iş aleminde ise devletin son derece içten davrandığını sık sık tekrarlıyormuş kendi kendine Ama gene de böyle hatalar yapmaktan kendini alamıyormuş.

Halis, bir oto yedek parça şirketinin Orta Anadolu temsilciliğini yapıyor. Onu dinlerken aynı hastalıktan mustarip olduğunu anladım. Halis, geçmiş örgütlenme deneylerinden olağanüstü yararlanmış. Şirketi örgütledikçe, Anadolu'nun bağrına bir çelik çekirdek yerleştiriyormuşcasına mutlu olmuş. Şimdi yabancı şirketlerle bile rekabet edebilecek durumda firması. Yükselmeyi beklerken geçtiğimiz günlerde soruşturma geçirmiş. Bayileri seçerken ince eleyip sık dokuduğu için genel müdürlük tarafından uyarılmış. "Abi ben eski gizli örgütlenme tekniklerini galiba biraz fazla kullandım!" diye anlatıyor. Bence de biraz fazla kullanmış. Diyelim Kırşehir bayiliğini oluştururken gidiyor, "Davaya bağlı, dirençli, ağzı sıkı, polis deneyimi olan vb." insanlar arıyor. Nevşehir'de bayileri şifreli yazışma tekniklerini öğreterek sıkıyor... "Örgütlenme denince bizim modellerden esinlenmemek mümkün değil."

Mahmut'la Meşrutiyet'ten Bülbülderesi'ne doğru yürüyoruz. Evlerimiz o tarafta. Benim hatırım için yürüdüğünü aslında pekâlâ bir taksiye atlayıp parasını şirketten alabileceğini düşünüyorum. Önemli bir basın kuruluşunun genel müdürü. İsterse bir otomobil de edinebilir elbette, ama işte yıllardır bu yola baş vurmuş değil. "Hadi ben *2000'e Doğru* dayım ve tabana kuvvet gidip geliyorum ama, sana ne oluyor kuzum?" diyecek oluyorum. İsterse otomobil de alabilirmiş, her gün taksi ile dolaşabilirmiş. Ama zorunlu olmadıkça yürümeyi yeğliyormuş. Sebep? "Selim bize fedakarlık, halk gibi yaşamak, sıkı çalışmak, tutumlu olmak gibi ilkeler öğretilmedi mi?" İyi de kuzum bütün bunlar proletarya için, halk için yapılacaktı. Şimdi halkın yerinde patron oturuyor. Mahmut'un ilginç bir açıklaması var bu konuda. Fedakarlık, tutumluluk, çalışkanlık kim için yapılırsa yapılsın mutluluk verirmiş insana. Varsın patron yararlansınmış. Patronu Mahmut'u gerçekten çok seviyor.

İnsanlar devrimcilikten iş dünyasına yağda kayar gibi geçmiyorlar. Böyle sürtünmeler oluyor. Bu sürtünmelerin iş alemi için zararlı yanları var. Verim düşüyor. Bu mutlu geçişlerin katkılarını inceden inceye düşünüp savunan ekonomici yazarlar sanırım bu verim sorununa da eğileceklerdir. Bir de şu yönü var: Devrimcilikten kapitalizme yönelik beyin göçünde bu tür aksaklıklar o kadar da önemli değildir. Doğru. Ayrıca geçiş yapan herkes benim örneklerimdeki kadar tutucu değil. Örneğin bizim Sadi Sadi bir tencere şirketinde propagandist eğitimcisi Eğitim toplantılarını Mao'nun ünlü sloganıyla bitiriyormuş. Şöyle. Enginleri fethetme ruhuyla çalışalım arkadaşlar!

Bilmem ki bir tencere ne kadar engin olabilir. Bir kazanın derinliği bile bir metreyi bulmaz.

FİLİPİNLER'DE DEVRİM DEĞERLENDİRMESİ

"Halk savaşında kararlıyız"

Komünist Parti yetkilileri son beş yılın değerlendirmesini yaptılar: Moskova ile yakınlaşmanın bedeli ödendi. Kent merkezli acil ve kesin sonuç alıcı ayaklanmalar başarısız. Uzun süreli halk savaşında ısrar edilmeli. Devrimci Halk Ordusu taktik saldırıda. Gerillaya katılım büyük. Devrimin dinamiği, Doğu Avrupa'da değil içeridedir.

Dan Vizmanos, Filipinler Deniz Kuvvetleri'nde eski bir yüzbaşı. Devrik diktatör Marcos döneminde yeni arayışlar içine girer. Derken, zamanın büyük demokratik kitle örgütlerinden BAYAN ile ilişkiye geçer. Konusunda uzman ilerici bir asker olarak ülkede komünistlerin önderliğinde süren halk savaşına ilişkin birçok makale yazar. Örneğin 30 Ocak 1991 tarihli *National Meedweek* dergisinde çıkan bir yazısında şu değerlendirmeyi yapar: "Corazon Aquino iktidarı boyunca, devrimci genelkurmay 'kesin sonuç alıcı ve acil bir savaş' temeline dayanan bir strateji saptadı. Bu strateji, Mao'nun çerçevesini çizdiği ve Filipinler'deki Yeni Halk Ordusu'nun (YHO) uyguladığı 'uzun süreli halk savaşı' kavramına tümüyle ters bir stratejiydi. Çünkü çok kısa sürede halk ayaklanmasının çıkacağını ve Aquino iktidarının en geç 1992'de devrileceğini sanıyordu. Bu nedenle 'kesin ve acil savaş' görüşünü savunanlar, 1987'de, devrimci eylemlilikte ısrar edip 'düşük yoğunlukta savaş' taktiğini uygulayanlara karşı, 'topyekûn savaş' için çağrı yaptılar."

SOVYETLER'LE YAKINLAŞMANIN SONUCU

Bu değerlendirme, aynı zamanda Filipinler Komünist Partisi'nin (FKP) 80'li yıllardan itibaren yaptığı taktik yanlışlıkların bir özeti. Çünkü bu dönemde Mao Zedung düşüncesinden belli oranda uzaklaşma ve buna paralel olarak Sovyetler Birliği'yle yakınlaşma görüldü parti saflarında. Dönemin Sovyet teorisyenleri, halk savaşı kavramına karşı "acil ve kesin sonuç getirecek halk ayaklanması ya da partizan savaşı" kuramını geliştirdiler. Moskova ile bağlantı kuran devrimci güçlere bu görüşlerini dayattılar.

Ancak Moskova kaynaklı bu teoriler, Filipinler pratiğine uymadı. Nitekim Filipinler Komünist Partisi'nin "acil ve kesin sonuçlu savaş"a çağrı yaptığı günlerde Filipinler ordusu 240 bin kişiydi. Aquino iktidarı 130 bin polis ve milisi daha devreye soktu. Oysa FKP'nin askeri gücü olan Yeni Halk Ordusu'nun tüm gücü o dönemde 16 bini geçmiyordu. Böylece devrimci ordu "kesin sonuçlu acil savaş" taktiğinde 20'ye karşı bir kişiyle savaşmak durumunda kalıyordu. Üstelik resmi ordu askeri muhimmat ve bütçe yönünden daha avantajlı bir konumdaydı. Ordunun üst rütbeli subayları, "topyekûn savaş"ta devrimcilerin mutlak biçimde yenileceği yolunda demeçler veriyorlardı.

İKİ ORDU ARASINDAKİ FARK

Ancak 90'lı yıllara girildiğinde, FKP hatalarını çabuk düzeltti. Filipinler'deki güç dengeleriyle çelişkileri yeniden saptadı. Buna göre;

1-Filipinler büyük ticari kapitalistlerle burokratik burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin egemenliği altındadır. Devrimin baş hedefleri emperyalizm, feodalizm ve burokratik kapitalizmdir. Dolayısıyla devlete egemen küçük bir seçkin zümre ile geniş halk yığınları arasındaki çelişki önemlidir.

2-Ordu saflarında bir kimlik bunalımı yaşanmaktadır. Bir yandan Filipinler ordusu "Asker tarafsızdır, profesyoneldir, anayasa gereğince ülkeyi savunmakla yükümlüdür" sloganı altında gerici bir rol üstlenmektedir; diğer yandan askerlik hizmetini yapmak için orduda bulunan halk çocukları, devleti yöneten bir avuç zumre için çalıştıklarının farkına varmaktadır.

KORUCULAR. Köyleri yakıp yıkarak demokrat görünmeye çalışan Aquino'nun maskesini aşağı indirdiler.

3-Profesyonel ordu, "düşük yoğunlukta savaş" sloganıyla sadece askeri alanda değil psikolojik, ekonomik, toplumsal alanlara da el atarak halka hizmet götürmek iddiasındadır. Ancak bu konularda askeri mantıkla hareket ettiğinden, halka hizmet yerine "baskı ve eziyet" götürmekten başka bir işe yaramamaktadır.

4-Bu da profesyonel burjuva ordusuyla, halk ordusu arasındaki gerçek farkı ortaya koymaktadır. Nitekim Filipinler ordusu, operasyon yaptığı alanlarda, halkı kendi harekâtı önünde engel olarak görmektedir. Bu nedenle gittiği her köy ya da kasabada evler tahrip olmakta, birçok yer yakılıp yıkılmakta, sayısız insanlar sokağa atılmakta, tutuklanmakta ve hatta kurşunlanmaktadır. Bu da "kaş yapayım derken göz çıkartan" ordu ile geniş halk yığınları arasında pratik çelişkiler yaratmaktadır. Buna karşılık devrimci halk ordusunun çıkarları ve kaderi, halkın çıkarları ve kaderiyle özdeş olduğundan, gerilla ordusu kitlelere dayanmak zorundadır. Sonuç olarak halk ordusu, resmi orduyla çatışmasında geniş yığınları yanına alarak avantaj sağlamaktadır.

YENİ HALK ORDUSU. "Doğu Avrupa'daki gelişmeler devrimimizin yönünü belirlemez."

300 GERİLLADAN 20 BİN GERİLLAYA

Gerçekten de YHO'nun tarihi, halka dayanmanın devrimci sonuçlar verdiğine ilişkin birçok örnekle dolu. YHO, 1972'deki ilk kuruluş günlerinde 300 gerillayla mücadeleye başlamıştı. O dönem büyük dezavantajlara sahipti. 200 askere karşı bir devrimci gerilla savaşıyordu. Devrimci ordunun manevra alanı da çok dardı. Mücadele sahası ülkenin kuzeyindeki Luzon adasıyla sınırlıydı. Devrimci ordunun o zamanki temel taktiği yaşamak ve genişlemekti. YHO komutanlarına göre, 70'li yıllar Marcos diktatörlüğünün sıkıyönetim ilan ettiği ve FKP ile YHO açısından en olumsuz ortamın olduğu yıllardı.

Devrimci gerilla o günkü hedeflerinin büyük kısmını gerçekleştirdi. Her şeyden önce 200'e karşı bir devrimci oranı, 5 askere karşı bir gerillaya kadar düştü. Kaldı ki Filipinler ordusu, şimdilerde birbirinden kopuk onlarca takımadaya dağılarak merkezi niteliğini yitiriyor. Halk ordusu komutanları Vietnam devrimci savaşı deneyiminden yola çıkarak şu saptamayı yapıyorlar: "Bir ordu, merkezi konumunu yitirip ülkenin dört bir yanına dağıldı mı, devrimci gerilla önünde gedikler vermesi kaçınılmazdır. Aslında bu ordu 'ava çıkarken avlanmış'tır artık. Ordunun yeniden toparlanması için sarfettiği her çaba, yeni bir mekanın daha kaybından başka bir anlama gelmez. Devletin gücünün azaldığı her yer halk iktidarının kurulmasının başlangıcıdır."

FİLİPİNLER'İN KORUCULARI

Marcos'un düşmesinden sonra başa geçen Aquino, kırsal kesimlerdeki iktidar boşluğuna bir çare buldu: Silahlı Yurttaş Kuvvetleri-Coğrafik Birimleri (CAF-GU). Bir yönüyle köy ve kasaba korucuları olan CAF-GU, ordunun ulaşamadığı yerlerde "huzur ve asayişi" koruyacaktı. Ancak çoğu başıbozuk, lumpen ve serseri takımından oluşan CAF-GU korucuları hem askeri bakımdan çok yetersizdiler, hem de halka insan hakları açısından "yüz karası" olacak kadar zalimce davranıyorlardı. Öyle ki, Aquino iktidarının "demokrat" maskesini bile aşağı indirdiler yaptıklarıyla.

Filipinler ordusu da kendi içinde "menfaat şebekeleri"ne ayrılmıştı. Darbe girişimleri birbirini kovalıyordu. Bu da gerilla açısından başka bir avantaj olarak kayda değer bir noktaydı. Nitekim Aquino iktidarı, generallerin sürekli artan "maaşlara zam" ile "savunma harcamaları"na ilişkin taleplerini karşılamak zorundaydı. Orduya verilen "yemlik" ve "gerillaya karşı mücadele" masraflarını karşılamak için hükümet, sürekli zam yapmak ve vergi oranlarını artırmaktan başka bir iş yapmıyordu. Bu da yoksullaşan kitleleri, devrime daha fazla yaklaştırıyor.

HALK ORDUSU ATAKTA

İç ve dış çelişkilerle yıpranan ordu, devrimci gerilla lehine güç yitiriyor. 1990 başında hatalarını

düzelten YHO, bir dizi hızlı ve kesin sonuç alıcı taktik saldırılar kampanyası başlattı. Ülke çapında yenilmez olduğunu kanıtlayan devrimci gerilla, hem kitlelere dayanarak hem de esnek çatışma yöntemleri kullanarak vurucu kapasitesini arttırdı. Bu dönemde esas taktik şu oldu: Hızla toplanarak vurmak, çabuk dağılmak ve hemen yer değiştirmek.

Filipinler Komünist Partisi Merkez Komitesi, YHO'nun 22. kuruluş yıldönümünde bir bildiri yayımlayarak "Gerilla mücadelesinin gelecekte geliştirilmesi konusunda kararlı olduklarını" vurguladı. Ordunun geniş çaplı tarama ve kuşatma operasyonlarına karşılık veren YHO, gerilla taktiğinde uzmanlaşarak düşman saflarını allak bullak ediyor. Üstelik taktik saldırı ve halk içinde çalışma yöntemleriyle inisiyatifi elinde tutuyor ve eskiye oranla çok sayıda katılım sağlanıyor. Bir uzmana göre, topluca değerlendirildiğinde, halk ordusu birimleri geniş manevra alanı buldular ve geniş arazinin denetleme politikasından vazgeçerek resmi orduya hedef olmaktan kurtuldular. Bu aynı zamanda, devrimci orduyu ezme ve silahlı devrimi stratejik kontrol altında tutma planı yapan iktidarın başarısızlığı anlamına geliyor.

Halk yığınlarıyla bağ kurmak, sadece örgütsel ve siyasal anlamda yığınlar arasında bulunmak yerine fiili olarak üretime katılarak da halkla bütünleşen Yeni Halk Ordusu gerillaları bu noktayı hem yoğun askeri operasyonlara karşı bir savunma hattı, hem de Doğu Avrupa'daki olumsuzluklardan ders çıkarılması gereken pratik bir okul olarak değerlendiriyorlar. Örneğin 1974'te yayımlanan bir belgesinde FKP şu görüşleri savunuyor: "Bizim devrimimizin özgünlüğü, dış değil (Doğu Avrupa'daki) iç gelişmelere göre yönünü tayin etmesindedir. Devrimimizi iç dinamikler belirler. Dolayısıyla düşen Berlin Duvarı bizim düşüşümüz olamaz."

"MUTLAKA HALKA DAYANMALIYIZ"

FKP kurucularından ve eski başkanı Jose Maria Sison da Doğu Avrupa'daki gelişmeleri şöyle değerlendiriyor: "Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin başarısızlığından bazı dersler çıkarmak gerek. Henüz iktidarda bulunmayan bir komünist parti olsak bile şunu söyleyebiliriz: Mutlaka ve mutlaka halka dayanmalıyız. İktidar devrimci halk hareketinin güçlerine dayanmalı ve bürokratizmin halkla parti arasına girmesine izin vermemeli. Halk yığınlarıyla birlikte partinin politik çizgisi ve programı sürekli biçimde düzeltilmeli. Yeni uluslararası ortamda bile, Filipinler milli demokratik devriminin sosyalizm perspektifiyle emperyalizme karşı mücadele etmesinden başka seçeneği yoktur. Doğu ve Güney'deki genel toplumsal hoşnutsuzluk, dünya kapitalizmine bazı avantajlar sağlayacaktır. Ancak emperyalistler arası çatışmalarla dünya çapındaki çelişkiler, anti-emperyalist ve sosyalist güçlerin yeniden direnişini beraberinde getirecektir." ■

AKYÜZ YAYINLARI

"AVUKATSIZ HALK"
KÜRTLER
Dr. Heinz Gstrein

Tarih henuz tarih olmayanın onune bir deney yumağı koyar. Bunu çozmek görevdir. Bu gunu nesnel anlamında irdelemeyi başarmak bu gun tarih dediğimiz dune bakmakla çozulur. Bu yumağı çozmek başarısını yalnızca tarihten doğru ders çıkartabilenler başarır. Tarihine bakmayan, onu "anlama" zahmetine girmeyen tarih olma surecinde doğru tarafta yerini alamaz.
Bu anlamda yakıcı bir sorun olarak yalnızca Turkiye'nin değil, yalnızca Ortadoğu'nun değil butün dunyanın ilgisini yoğunlaştırdığı bir odak olan Kurt ve Kurdistan gerçeğine "70"ler ve oncesinden eğilmek isteyenin elinde bir başvuru kitabıdır. "Avukatsız Halk Kurtler" KDP nasıl kuruldu, Barzani kimdir, Kurtler nasıl yaşar vs. turunden sorulara verilebilecek bir yanıt olma ozelliğiyle İsviçreli yazar Dr. Heinz Gstrein'in başucu niteliğindedir.

"Facts are stubborn things."
Gerçekler inatçı şeylerdir. İnatçı olabilmek için doğrumuzu "dosdoğru" ... dayız. Unutulmamalıdır ki, geçmişiyle iyice hesaplaşmaya girmeyen geleceği kurtarma ayrıcalığına sahip değildir. Geçmişi olmayan bir gelecekse zaten ...

Akyüz Kitapevi: Neşet Ömer Sk. Kadıköy İş Merkezi No 10/124 Kadıköy İst Faks 349 43 14 Tel:347 08 27
Genel Dağıtım Karınca Tel:349 48 15

ÇIKTI

GALERİ ARKADAŞ 'ta

HER ŞEY BİRARADA

- ✔ KİTAP
- ✔ KIRTASİYE
- ✔ MÜZİK KASETİ
- ✔ OYUNCAK
- ✔ RÖPRODÜKSİYON
- ✔ POSTER
- ✔ KART

arkadaş

Yeni Yerine Taşınan **VİDEO KULÜP** alımlı kimlik kartları ile sizi bekliyor

Mithatpaşa Cad. No: 28 ▲ Tel :134 46 24 (4 Hat) Yenişehir -ANK. ▲ Fax : 134 38 52

ODAK

***Bir Harbiyelinin Marksisit Olma Öyküsü**
"Kendini halkın efendisi gören o ordudakı egemen anlayışa karşı çıktım. Kendimi emekçi halkın bir parçası olarak gördüm Ayrıcalıktan nefret ettim. Subayların ayrıcaklı insanlar olarak alışveriş yaptıkları ordu pazarına bile bir kez gitmedim. Orduevlerini boykot ettim. Oralara gitmedim.

***Marksist Hareketimizin Geçmişi üzerine**
"Devrimci hareketin tarihsel geçmişi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Devrimci hareketin 70 yılı aşan bu uzun muacadele tarihi olumlu ve olumsuz herşeyi ile bizimdir. Ondan esinleneceğimiz bir direniş ruhu ve çıkaracağımız dersler var."

***Fidel Castro'nun Konuşması**
" Her biriniz nerede olursanız olun " Devrim benim ' Ben ülkelerin bağımsızlığıyım ! Ben ülkenin onuruyum ! Ben ülkenin gücü ve ordusuyum ! demelisiniz. "

***Katliamlar Tarihin Akışını Geri Döndüremez**
***Sınır Ötesi Operasyon Kimi Hedefliyor?**
***Düzen Partilerine Oy Yok**
***Paşabahçe İşçisi Direndi, Kazandı**
***İzmir'de Zamları Protesto**
***Metaş'ta Direniş**
***Erzurum Attatürk Üniversitesin'de Yaşananlar**
***Memur Sendikaları Hakkında Bir Mektup**
***Adapazarı Belediye İşçilerinin Direnişi**
***Çorum Karakaya Madeninde Direniş**

ÇIKTI!

GÖSTERİLER, ÇATIŞMALAR, SABOTAJLAR YAYGINLAŞIYOR

İran halkı yine sokaklarda

Başkent Tahran'da çeşitli gösteriler oldu. Çatışmalar çıktı. Tebriz'in üç bölgesinde gösteri ve çatışmalar. Zancan'da 30 bin kişi sokağa çıktı. Kürt bölgelerinde kıpırdanmalar. Devlet binaları kundaklanıyor. İşçiler grev yapıyor. Halk, İslam kuralları ve ekonomik baskılara karşı çıkıyor. İdamlar arttı. Muhaliflere karşı suikastler sıklaştı.

12 yıllık bir aradan sonra İran halkı yeniden sokaklarda. O zaman her çeşit örgüt aracılığıyla. özellikle mollalar önderliğinde Şah diktatörlüğüne karşı demokrasi mücadelesi veriyordu. Şimdi de İslami düzene karşı gene demokrasi uğruna mücadele veriyor.

TAHRAN'DA ATEŞLENEN FİTİL

Olayların başlangıcı bir ay öncesine kadar uzanıyor. İlk alevlenen bölge başkent Tahran oldu. 29 Temmuz 1991 Pazartesi günü başkentin güneyindeki Şahr-i Rey ile Beheşt-e Zehra arasındaki yoksul Bagerabad mahallesinde gecekondu yapmak isteyen halk, yıkıma gelen belediye görevlileriyle çatıştı. Ardından olaya müdahale eden Pastarlar (Devrim Muhafızları) ile halk arasında çıkan çatışma gün boyu sürdü. 10 bin mahalle sakini, evlerinin yıkılmasını engellemek için Pastarlara çomak, taş ve molotof kokteylleriyle direndiler. Pastarlar'a ait 16 araç tahrip edildi, 10 Pastar yaralandı. Halkın üzerine ateş açan Pastarlar birçok kişiyi yaraladılar. Olaydan sonra 30 kişi de tutuklandı. Belediye, gecekondu yıkımından vazgeçmek zorunda kaldı.

26 Temmuz Cuma günü ülkenin merkezi bölgesinde bulunan İsfahan'daki çatışma ise Pastarların, halkı şeriata uygun giyinmeye zorlamalarına bir tepki olarak patlak verdi. Protesto olayları sırasında çok sayıda insan yaralandı. Kimi kaynaklara göre 355 kişi de gözaltına alındı. Kentteki güvenlik güçleri kırmızı alarm durumuna geçirildi.

YÜZBİNLERCE KİŞİLİK GÖSTERİLER

Fakat esas kitlesel gösteriler Ağustos ayında başladı. Özellikle 15-24 Ağustos arasında Tahran, İsfahan, Zancan, Tebriz, Gaımşehr, Amol, Kum, Dezful, Dorud, Hürremabad, Kirmanşah, Ahmetabad gibi kentlere yayıldı. Toplam olarak yüzbinlerce insan sokağa döküldü. Her yerde güvenlik kuvvetleriyle göstericiler arasında şiddetli çatışmalar oldu. Çok sayıda insan hayatını kaybetti. Binlercesi tutuklandı. Birçok resmi bina yakılıp yıkıldı. Hükumet yetkilileri, olayları kışkırtanların, "Vatan ve İslam haini" olduklarını ileri sürdü.

Zancan kentindeki gösteri ise son bir ay içinde yapılanların en büyüğü olarak kaydedildi. Ekonomik sıkıntılar ve siyasi baskılara karşı başkaldıran halk "Rafsancani'ye ölüm" ve "Hameney'e ölüm" sloganları atarak hükümete ait 50 araç ile 3 binayı ateşe verdi. "Bu karışıklıkları karşı devrimciler çıkardı" diyen İranlı yetkililer, karşıt bir gösteri düzenleyerek genel hoşnutsuzluğu gizlemek istediler. Ancak resmi gösteriye katılım az oldu. Oysa Zancan'daki gösterilerde sadece tutuklananların sayısı 2 binin üzerindeydi.

Yönetime karşı Irak'tan silahlı mücadele yürüten Halkın Mücahitleri örgütünün açıklamasına göre, gösteriler üzerine acılen toplanan Yüksek Güvenlik Konseyi'nin gündemindeki biricik konu, huzur ve asayişi sağlamaktı. Gösterileri bastırmak için daha fazla yetki isteyen Pastar yetkilileri, hükümeti, geniş kapsamlı bir baskı ve tutuklama kampanyası hazırlamaya ikna ettiler. Halkın Mucahitleri önderi Mesut

İRANLI GÖSTERİCİLER. Siyasi, ekonomik ve milli baskılara karşı yeniden demokrasi mücadelesi veriyor.

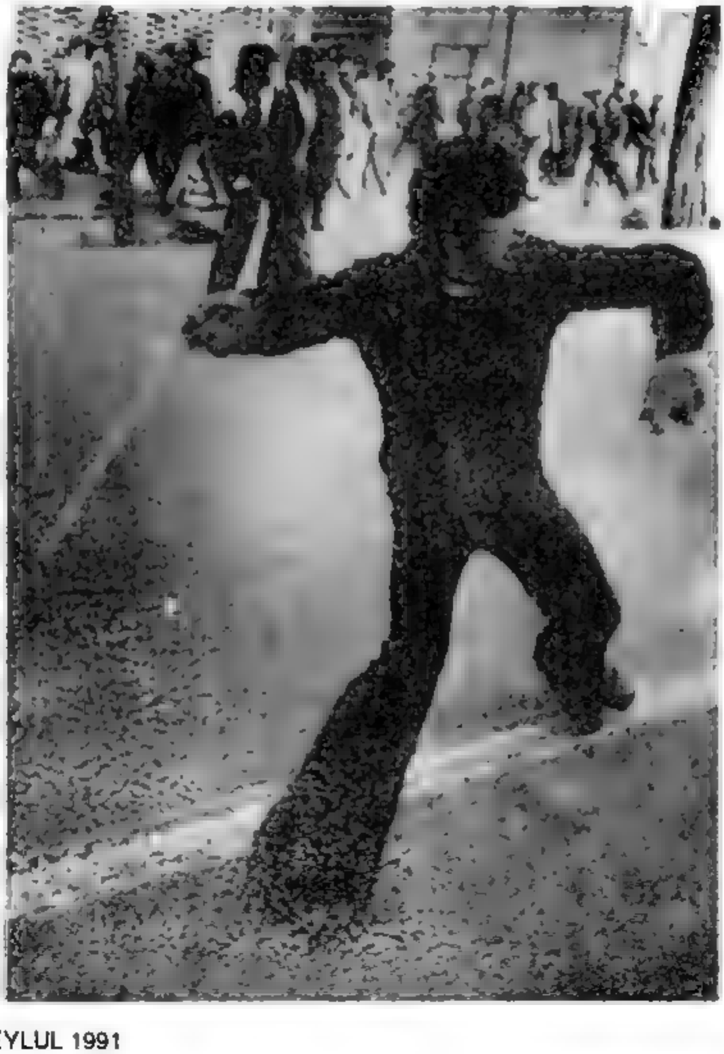

Recavi, halk hareketi üzerine şöyle konuştu: "Rafsancani'nin ılımlılık ve yeniden yapılanma politikası artık kimseyi aldatamıyor. Humeyni rejimi kalıntılarının lideri olan Ali Hameney, halkın geniş boyutlu gösterilerine karşı koymak amacıyla, ülke çapındaki güvenliğin Pastarlara devredilmesini emretmiştir."

MEÇHUL YANGINLAR

Dikkati çeken başka bir nokta da ülkenin birçok kentindeki önemli ticari ve resmi merkezlerde çıkan "meçhul yangınlar".

Temmuz başlarında Tahran'da bir dizi yangın çıktı. Ağustos'un ilk haftasında ise başkentin ağır sanayii bölgelerinde (Saray-e Sina ile Pasaj-e Sefa) iki ayrı yangın çıktı ve saatlerce sürdü. Başkent yakınlarındaki "Kudüs" uydu kentinde bulunan İttihad Boya Fabrikası'ndaki yangın 7 Ağustos 1991 tarihinde meydana geldi. Başkentteki bir başka yangın Ezilmişler Vakfı (Bünyad-e Mustezafin) çevresinde gerçekleşti. Yönetim muhaliflerinin verdiği bilgilere bakılırsa Tahran çarşısı ve sanayi merkezlerinde toplam 8 yangın çıktı. Aynı olay ülkenin kuzeybatısındaki Tebriz, güneybatısındakti Mescid-e Süleyman ve Tahran'ın batısındaki Kerec kentlerinde tekrar etti.

PASTARLAR ARASINDA ÇATIŞMA

Ayrıca Ezilmişler Vakfı merkezinde iki rakip Pastar grubu arasında çıkan silahlı çatışmada ölenler oldu, birkaçı da yaralandı. Tebriz'in Mansur bölgesinde de Pastarlar arasında silahlı çatışma çıktı. Ülkenin kuzeyindeki Reşt kentinde meydana gelen bir patlamada ise 35 kişi öldü, 80 kişi de yaralandı. Birçok işyeri hasar gördü.

Muhalif gruplarla siyasi yorumcular, bu tür olayların, "hükümet içindeki rakip kanatlar arasındaki mücadeleden kaynaklandığını" ileri sürüyorlar. Öte yandan Tahran radyosunun açıklamasına göre, radikallerin çoğunlukta olduğu Meclis, ılımlı ve pragmatist olarak tanınan Cumhurbaşkanı Haşimi Rafsancani'nin kanunları onaylamasına ilişkin yetkilerine bazı sınırlamalar getirdi. Muhalif kanatlar, Rafsancani'yi, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik bunalımdan sorumlu tutuyorlar. Rafsancani kabinesinde bulunan Ulaştırma Bakanı Saidi Kiya ile Çalışma Bakanı hakkında Meclis'te gensoru açılacağı da gelen haberler arasında. Bu da çatışmanın bir başka boyutunu gösteriyor.

RAFSANCANİ. Olaylara karşı şiddet kullanmayı tercih ediyor.

MUHALİFLERE KARŞI ŞİDDET

Ülkedeki istikrarsızlık hükümetin muhaliflere karşı tutumunu olumsuz yönde etkiliyor. Hükümet, son haftalarda, uyuşturucu madde ve silah kaçakçısı 73 kişiyi idam ettiğini açıkladı. Temmuz'un ilk iki haftasında aynı gerekçeyle gözaltına alınanların sayısı 4 bini geçti. Resmi raporlara göre bu yıl idam edilenlerin sayısı 350'den fazla. Muhalif kaynaklara göre, bu sayı 700'ü geçiyor.

23 Nisan 1991 tarihli raporda ise İslami örtünme kurallarına uymayan 800 kadının iki gün zarfında Tahran'da gözaltına alındığı ve her birine 70 kırbaç vurulduğu kaydedildi. Halkın Mücahitleri'nin bildirdiğine bakılırsa örgüt mensubu olmaktan cezaevinde bulunan birçok muhalif, İlam ve Reşt kentinde 18 Haziran 1991 günü idam edildi.

Ülkedeki genel huzursuzluğa ve yurtdışındaki muhalefetin faaliyetlerine son vermek amacıyla Rafsancani yeni güvenlik önlemleri düşünüyor. Tahran radyosu, Rafsancani'nin 8 Ağustos günü İstihbarat Bakanlığı'na bağlı yetkililerle toplandığını duyurdu. Toplantıda bir konuşma yapan Rafsancani, "Şimdiki toplumsal hareketin sona ermesi gerek. Devrim (rejimin) düşmanları ekonomik sorunları halkın gözünde abartıp toplum içinde yaygınlaştırarak, kitleleri İslam devriminden bıktırma komplosu içindedir" dedi. Haziran ortalarında ise ülkenin dini lideri Ali Hameney, Arap ve Afrika ülkelerinde faaliyet gösteren İslami hareketlere bir mesaj gönderdi; Humeyni rejimini örnek almalarını ve köktencilik suçlamasından korkmadan mücadele etmelerini istedi. Bir ay sonra İstihbarat Bakanı Fallahiyan, başkentte Rafsancani, Hameney ve Ahmet Humeyni ile ayrı ayrı görüştü; istihbarat planları için onaylarını aldı. Fransa'da sürgünde olan İran eski Başbakanı Şahpur Bahtiyar'ın ve Avrupa'daki İranlı muhalif Dr. Kazım Racavi'nin öldürülmesi, *Şeytan Ayetleri* adlı kitabın Japon çevirmeninin bıçaklanması da bu döneme rastlıyor. "Görünmeyen Yönden Atılan Ok" planını uygulayan İran istihbaratının Cenevre'deki eski Büyükelçi Sirus Nasiri'yi bölge sorumlusu olarak ataması, Bern Büyükelçisi ile Cenevre Konsolosu'nu Nasiri'nin emrine vermesi de yurtdışında İran kaynaklı suikastların artacağını gösteriyor. Bu planın babası olarak algılanan Rafsancani, böylece hem açık muhaliflerini hem de iktidarda kendine karşı çıkan İslamcı radikalleri (İmam çizgisinde olanları) tasfiye etmeyi öngörüyor. ■

TURAN DURSUN YENİDEN ARAMIZDA

Kur'an'ın dili

Aydınlanma savaşçısının "Din Bilgisi" köşesi yeniden başlıyor. 4 Eylül, Dursun'un birinci ölüm yıldönümü. Anıt mezarı açılıyor. *2000'e Doğru*'nun "Turan Dursun Araştırması" ödül yönetmeliği.

Turan Dursun "Kur'an" araştırması ile tekrar aramızda. Aydınlanma savaşçısının "Din Bilgisi" köşesi yeniden açılıyor

Sevgili Turan Dursun, kendisine yönelik itiraz ve saldırıları bir keresinde şöyle yanıtlamıştı:

"Elimdeki ışığın önemini ve gücünü biliyorum. Bilgim var, yüreğim var ve insanlara, insanımıza yararlı olmaya çalışmak gibi bir huyum ve tutkum var. Varlığım ölümlüdür kuşkusuz. Ama ölümsüz katkılarım olsun istiyorum. İnsan aklının zincirlerden kurtulup 'oh' diyeceği, soluk alacağı daha güzel bir dünya için Çabalarım bu yolda. Yazılarım bu yolda."

Ve işte, Turan Dursun yazılarına ve mücadelesine devam ediyor.

"Kur'an" araştırması tamamen itibarlı İslami kaynaklara ve bizzat Kur'an'ın kendisine dayandırılmıştır. Her zamanki gibi sağlam ve titiz çalışma.

İlk olarak "Kur'an'ın Dili" bölümünü yayımlıyoruz. "Kur'an'daki Yabancı Sözcükler", "Muhammed'in Öğretmenleri", "Kur'an Sözcüğünün Hangi Dilden Olduğu", "Kur'an'ın İnişi Nasıl Olmuştur", "Kur'an ve Tanrı Katı", "Kur'an'ın Kime Yönelik Olarak Gönderildiği", "Kur'an'ın Neden Geldiği", "Kur'an Ayetlerinin İniş Nedenleri", "Kur'an'ın Başka Bir Dile Çevrilip Çevrilemeyeceği", "Sure ve Ayet Sayısı Tartışması", "Kur'an'ın Derlenip Toparlanması, Ebubekir ve Osman'ın Çalışmaları ve Tartışmalar", "Resmi Olmayan Mushaflar" gibi bölümleri gelecek haftalarda dergimizde okuyacaksınız.

1- KUR'AN'IN TÜMÜ "ARAPÇA"DIR:

Kur'an'da, 11 yerde, çok açık biçimde, "Kur'an'ın Arapça olduğu" açıklanıyor: Yusuf: 2; Ra'd: 37; Nahl: 103; Tâhâ: 113; Şuarâ: 195; Zumer: 28; Fussilet: 3, 44; Şûrâ: 7; Zuhruf: 3; Ahkâf: 12.

Neden Arapça indirildiğine ilişkin açıklanan gerekçe de şöyle özetlenebilir: "Anlaşılır olması için", "Korkup yola gelme" sağlansın diye".

"Yola gelmesi" istenen ve seslenilen toplum "Arapça" konuşuyordu. Kur'an da o nedenle, "anlaşılsın diye", "Arap dili"yle gelmiştir:

Yusuf suresi, ayet: 1-2:

(Diyânet'in)

Elif, Lâm, Râ. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir. Biz onu, anlayasınız diye Arapça okunmak üzere gönderdik.

Açıklama:

"Arapça okunmak üzere", "Kur'an'en Arabiyyen"in karşılığı olarak yer alıyor. Oysa "Arapça Kur'an olarak" diye çevirmek daha doğrudur. Diyanet çevirisinde, buradaki "Kur'an" sözcüğüne "okunma" anlamı verildiği görülüyor. Ya da "okunan" anlamı... "Arapça Kur'an olarak" anlamı verilseydi, bu anlama yine ters olmazdı. Ama "Arapça okunmak üzere gönderdik" biçiminde bir çeviri, ayette anlatılanın dışında bir amacı ortaya getirmekte. Yani ayette, "Kur'an'ın Arapça okunmak üzere gönderildiği" değil; "Dili Arapça olan bir kitap olarak" gönderildiği anlatılıyor.

"Arapça okunmak üzere" biçimindeki yanlış çeviri, Diyânet'in resmi Kur'an çevirisinin başka yerlerinde de aynı anlatım için yer alıyor. (Bkz. Tâhâ: 113; Fussilet: 3; Şûrâ: 7; Zuhruf: 3.) Yalnızca Zümer suresinin 28. ayetinin çevirisinde doğru anlam olarak "Arapça bir Kur'an" anlamının verildiği görülüyor. "Arapça bir Kur'an" sözünün anlamı da, "Dili Arapça olan bir kitap"tır. "Arapça okunmak üzere gönderdik" biçimindeki yanlış çeviri, "Kur'an'ın illede Arapça okunmasının isteniyor olması"ndan, yani çevirenlerin böyle bir istek taşıyor olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bilmeden yanlış bir anlatım yolu seçilmiş olmasına da dayalı bulunabilir.

Yusuf suresinin yukarıda sunulan 1. ve 2. ayetlerinde anlatılanlar, hemen hemen aynen, Zuhruf suresinin 1.-3. ayetlerinde de anlatılmakta.

Demek ki, Tanrı, "Anlayasınız diye, Kur'an'ı Arapça indirdik!" diyerek, Kur'an'ın "neden Arapça gönderildiğini" de açıklıyor: "Anlayasınız diye". Bu açıklamadaki sesleniş, "Arap'lardan başkasına değil"dir. Çünkü "anlaşılsın" diye bir metnin "dil"inin "Arapça" olması, başka dili konuşanlar için gerekçe olamaz. Neden ki, başka dilleri konuşanlar, kendi dillerini Arapça'dan daha iyi anlarlar. Bu nedenledir ki, İbrahim suresinin 4. ayetinde şu açıklama yer alıyor: "-Kendilerine apaçık anlatabilsin diye, her peygamberi, kendi toplumunun diliyle gönderdik...". Bkz. "Peygamber-Peygamberlik".

Şûrâ suresi, ayet: 7:

(Ey Muhammed!) İşte böyle vahyettik sana. Arapça Kur'an olarak... Mekke ve çevresini korkutasın diye... Kuşku götürmeyen bir toplanma gününün geleceğini bildirerek korkutasın diye (vahyettik). (İnsanların) bir kesimi Cennette, bir kesimiyse ateşte (Cehennemde) olacaktır.

Fussilet suresi, ayet: 44:

(Diyânet'in)

Biz bu Kur'an'ı yabancı bir dil ile ortaya koymuş olsaydık: "-Ayetleri uzun açıklanmalı değil miydi? Bir Arab'a yabancı dille söylenir mi?" derlerdi. Ey Muhammed! De ki: "-Bu, inananlara doğruluk rehberi ve gönüllere şifadır." İnanmayanların kulaklarında ağırlık vardır. Ve onlara kapalıdır. Sanki bunlara uzak bir mesafeden seslendiliyor da anlamıyorlar.

Açıklama:

Yukarıdaki ayet, şöyle de çevrilebilir dilimize:

Biz bu Kur'an'ı, Arapça olmayan bir dille oluştursaydık, an-

dolsun ki şöyle diyeceklerdi: "- Ayetleri açık-seçik anlaşılır kılınmalı değil miydi? Arap olana Arapça olmayan dille mi anlatılır?" De ki: "-İnanırlara bir yol göstericidir o. Ve şifadır. İnanmayanlarınsa kulaklarında ağırlık (sağırlık) vardır. Kur'an, bir korluktur onlara. Öyle kimselerdir ki, uzak bir yerden çağrılıyorlarmış gibi duyuyorlar. (Fussılet: 44.)

"Arap olana Arapça olmayan dille mi anlatılır?" sorusundaki "Arap olanın kim olduğu. Kur'an yorumlarında şöyle açıklanıyor: "Muhammed" ve "Arap toplumu"

Yani, "-Arap olan Muhammed'e ve toplumuna, Arapça olmayan bir Kur'an'la anlatmak olur mu?!" diye karşı çıkılabilirdi Kur'an Arapça olmasaydı.

Taberi Tefsiri, ayetin bu kesimini, soru anlamı vermeyecek biçimde (tek hemzeyle) okuyanlar bulunduğunu da yazıyor. Buna göre şöyle çevirmek gerekiyor:

"-Kur'an'ın bir kesimi yabancı dilde, bir kesimiyse Arapça..!".

Ancak, Taberi'nin de belirttiği gibi, böyle anlam verenler azınlıkta.

Zumer suresi, ayet: 27-28:

(Diyânet'in)

Biz bu Kur'an'da, insanlara her türlü misâli, belki öğüt alırlar diye, and olsun ki verdik. O, eğriliği olmayan, Arapça bir Kur'an'dır. Belki sakınırlar.

Bu ayetten önceki üç ayet, daha önce bu maddede (bkz. B/2) geçmişti. O ayetlerle birlikte, Diyânet "Meâl"indeki anlamı şöyledir:

Ey Muhammed! Apaçık Arap diliyle uyaranlardan olman için, onu, Cebrâil, senin kalbine indirmiştir. (Şuarâ suresi, ayet: 193-195.)

Açıklama:

İşte biz Kur'an'ı böylece Arapça olarak indirdik ve onda, korku konusu olanları ("vaid"leri) sergiledik. Olur ki (Mekke putataparları) korkarlar artık. Ya da onlara bir öğüt oluşturur. (Tâhâ suresi, ayet: 113.)

Ra'd suresi, ayet: 37.

(Diyânet'in)

Biz bu Kur'an'ı, Arapça bir yasa olarak indirdik. Sana ilim geldikten sonra onların heveslerine uyarsan, And olsun ki, Allah katında sana bir dost ve seni koruyan çıkmaz.

:Açıklama:

Çeviride görülen "Arapça bir yasa olarak" sözündeki "yasa"nın ayetteki karşılığı "hukum"dur. Kur'an'ın, "Arapça bir hüküm" olarak indirildiği bildiriliyor.

Burada anlatılmak istenen "hüküm" nedir?

Taberi tefsirinde, "hukm"e "din" anlamı verildiği görülüyor. Nisaburi'nin de içinde bulunduğu kimi tefsirlerde, buradaki "hukum", "hikmet"le eş anlamlı olarak alınıyor ve ayetin başına, "-İşte böylece, Kur'an'ı, Arap diliyle dile gelen bir hikmet olarak indirdik" diye anlam veriliyor. Fahruddin Razi de, bu anlama, birinci anlam olarak yer veriyor. İkinci anlam olarak da, Kur'an'ın yukumlulere yüklenen tum "hukum"leri içerdiğini; Kur'an'sız hukum olamayacağını, bu nedenle Kur'an'ın "hukum" diye nitelendiğini savunuyor.

Bu durumda Kur'an'ın "Arapça bir hukum" olması, "Arap diliyle hukumler içeren bir Tanrı bildirisi" anlamında yorumlanıyor.

Öte yandan kimilerine göre, bu ayet, Kur'an'ın yalnızca söz"leriyle değil; içeriğiyle de "Arapça" olduğu anlatmakta. Kur'an çevirilerinin, ibadetlerde "câiz görulmeyişi"nin temel nedenlerinden biri de budur. Aşağıya (3) bkz.

2- "KUR'AN'DA ARAPÇA OLMAYAN SÖZCÜKLER DE VAR":

Celaluddin Suyuti'nin el İtkân Fi Ulûmi'l-Kur'an adlı önemli ve kaynak kitabının birinci cildinin 38. bölumunün başlığı şöyledir:

KUR'AN'DA ARAPÇA OLMAYAN SÖZCÜKLER ("Fi Mâ Vakaa Fihi Bi Gayri Luğati'l-Arabi):

Suyuti, kitabında, Kur'an'daki sözcuklerden Arapça olmayan 118 sözcük sıralar ve bu sözcuklerin nece olduğunu anlamlarıyla birlikte açıklar. Daha doğrusu, Musluman dilci ve araştırıcılardan aktarır. Sonunda da şöyle der: "- İşte yıllarca süren yoğun araştırmalar sonucunda bulmayı başardığım, başka dillerden Arapça'ya geçip de Kur'an'da yer almış olan sözcukler bunlardır. Bunlar, bu kitaptan önce hiçbir kitapta böyle derlenmiş (böyle toplanıp sıralanmış) değildir."

Bu sözcuklere daha başka sözcuklerin de eklendiği görulmekte.

Kur'an'da bulunan ve Arapça olmayan sözcuklerden Suyuti'nin derledikleri içinde de "Esfar" (kitaplar), "Ill" (Tanrı'nın adı), "âhiret", "Cehennem", "haram", Rahman", "sırat", "salavat", "Kayyum" (uyumaz anlamında Tanrı'nın niteliklerinden), "tekfir", "Adn" (Cennet), "firdevs" (Cennet), "kıstas" (adalet anlamında), "kıst" (adalet anlamında), "melekût" gibi son derece önemli olan ve kimileri Kur'an'ın "anahtar sözcukleri"nden sayılan sözcukler de bulunmakta. Suyuti'nin sı-

ralamasında belirtildiğine göre, Kur'an'da Arapça olmayan sözcüklerden en çoğu Habeşçe: 23 sözcük. Sonra Nabatça. İbranca ve Farsça geliyor: Her birinden 15 sözcük. Bunları Süryanca, Yunanca ve Kıptice izliyor: Bunların her birinden de 4 sözcük var. Sonra Berberce'den 2, Turkçe'den de bir sözcuk bulunuyor. Ayrıca 11 sözcuğun Arapça olmadığı kesin olarak belirtiliyor ama bunların nece olduğu belirtilmiyor. 3 sözcuk [illegible] kimine gore Nabatça kimine gore Berberce diye açıklanıyor. 2 sözcuk de kimine göre İbranca. kimine gore Suryanca. Yine 2 sözcuk kimine gore Nabatça. kimine göre Yunanca. Yine 2 sozcuk kimine göre Habeşçe. kimine göre İbranca. Yine 2 sozcuk kimine göre Suryanca, kimine göre Yunanca. Yine 2 sözcuk kimine gore Habeşçe. kimine göre "Hındçe" (Sanskrıtçe). Yine 2 sözcuk kimine göre Nabatça. kimine göre Berberce. Bir sözcük kimine göre Habeşçe. kimine göre Farsça. Bır sözcuk kimine göre Farsça, kimine göre İbranca. Bir sözcuk kimine gore Farsça, kimine gore "Hındçe". Bir sözcük kımine göre Farsça. kımine göre Nabatça. Bir sözcuk kimine göre Nabatça. kimine göre Habeşçe. Ve bir sözcük kimine göre Nabatça. kimine göre İbranca. Bir sözcük ıçin Kıptîce. Suryanca. İbranca: bir sözcük için Yunanca. Süryanca. Berberce: bir sözcük için de İbranca. Süryanca. Farsça dıyenler var. Toplam: 118 sözcük. ■

ABİT DURSUN

Yüzyıllarca kalacak granit

Turan Dursun'un oğlu Abıt Dursun, Turan Dursun'un katledilişının bırıncı yıldönumu olan 4 Eylul'de Ankara Cebeci Asrı Mezarlığı'nda yapılacak anma toplantısına Turan Dursun'un butun dostlarını çağırıyor Abıt Dursun, çalışmalarına başladıkları Turan Dursun Vakfı'nın önumuzdeki bır yıl ıçınde sonuçlandırılacağını soylüyor

-Turan Dursun adına yaptırılan anıt mezar, katledilişinin birinci yılında açılacak. Anıt mezarın nitelikleri hakkında bilgi verir misiniz?

-Turan Dursun adına bır anıt mezar yaptıralım mı yaptırmayalım mı dıye aile ıçerısınde ve dostlar arasında uzunca bır sure tartıştık. Sonradan duşunduk ki. gelecek kuşaklara aktarmak için bır simgenin olması gerekliydi. Bır taş ya da herhangi bir heykelcik olabilirdi bu. Normal klasik bir mezar olmamalıydı. Yuzyıllar sonrasına kalması duşunulduğu için granitte karar kıldık. Kırılması. yıpranması zor. hatta olanaksız. Çankırı'dan doğal bır granıt taş bulduk. 2.5 ton ağırlığındaki bu graniti getirdık. Hiçbir işlem yapmadık üzerinde. kendı doğallığını bozmadan kullandık. Üzerini yalnızca çım ve çiçeklerle donattık. O doğallığı seven bir insandı. Proje yarışması açmadık. Çunkü o duysa böyle bir proje için milyonlarca lira harcandığını. "Hadi canım sizde" derdi. İnsanların binlerce yıl şonra bu taşı gorup zihinlerinde bır çağrışım uyanmasını ıstedık. Anıt taşın altına "Ben karanlıkların ölümüyum- Turan Dursun" sozunu koyduk. Yalnızca doğum tarihini yazdık. olum tarihini boş bıraktık. Bizce Turan Dursun olmediği için olum olayını koymadık.

-Turan Dursun'un olumunden sonra yaşamınızın akış ında ne tur değişiklikler oldu?

-Babamın aramızdan alınmasından sonra bir yıl ıçınde çalıştığım Turkiye Elektrik Kurumu içinde uç kez yer değiştirıldım. TEK'te tarikat egemenliği oldukça fazla. Boyle bir ortamda Turan Dursun'un oğlu Abit Dursun'un rahat rahat çalıştırılması söz konusu değil. Ailemiz de bir yıl ıçerısinde daha yeni yeni iç dinamiğine oturuyor. Şoklardan henuz kurtuluyoruz.

Zaman zaman dostlardan oneriler alıyoruz. Örneğin. *Kulleteyn*'in tiyatro haline getirilmesi gibi. Ama yaşamımızın özünde büyuk değişiklikler olmadı. Zaten

TURAN DURSUN ARAŞTIRMA ÖDÜLÜ

1. *2000'e Doğru* dergisi, aydınlanma kahramanı Turan Dursun'un anısına bır ödul koyuyor

2. "Turan Dursun Araştırma Ödulu" her yıl Turan Dursun'un katledıldiği 4 Eylul günü verılecek

3. Ödul, dınlerın kaynakları ve tarıhleri konusunda ya da laıklık ve tanrıtanımazlık üzerine felsefe, sosyoloji, tarıh, siyaset ve fen bılimleri vb. alanlarında yapılacak araştırma ve ıncelemelere verilecek

Bu araştırmalar, İslamıyet, Hırıstiyanlık, Musevılık gıbı dinlerın ya da başka dınlerın birını, bırkaçını ya da tumunü konu alabılır. Araştırmalar kapsamlı konuları ele alabilır, sınırlı bır alanı inceleyebilır

4. Araştırmalar yayımlanmış veya yayımlanmamış olabılır.

5. Ödüle araştırmanın yazarı, Türkıye Yazarlar Sendıkası, Türkıye Gazeteciler Sendıkası, gazetecı cemiyetlerı, basın kuruluşları, yazar dernekleri, bılımsel araştırma kurumları, ünıversıteler, dergıler, gazeteler, yayınevlerı, meslek oda ve kuruluşları, sendikalar, kıtle orgutlerı ve partıler aday gösterebılirler

6. Odule katılmak ıçın son tarıh her yılın 31 Mayıs gunudur

7. Sonuç 4 Eylül de açıklanacaktır

8. Ödul mıktarı her yıl *2000'e Doğru* dergısi tarafından tespıt edılecektir

9. İlk ödul 4 Eylul 1992 gunü verılecektır

10. Jürı uyelerı her yıl *2000'e Doğru* dergısı tarafından belırlenecek ve ödul ıçın çağrı yayımlanırken jürı üyelerının adları da açıklanacaktır

11. Her yıl 4 Eylül günü "Aydınlanma Kahramanı Turan Dursun'u Anma Toplantısı" yapılacak Anma toplantısı *2000'e Doğru* dergısı tarafından duzenlenecektır. Toplantı basına ve halka açık yapılacaktır Toplantıda dınlerın kaynakları ve tarıhi, laıklik ve ateızm konularında bir ya da bırkaç bıldırım sunulacak ve bunlar üzerınde tartışma yapılacaktır. Anma toplantısında "Turan Dursun Araştırma Odulu" verılecektır

Not.1992 odulünun jurısı ve bu ödül ıle ılgili dığer bilgıler önumüzdekı sayılarda açıklanacaktır

ABİT DURSUN

Turan Dursun'un dostları yürekçe de kafaca da onunla birlikte olan insanlardı. Kopma ya da ayrılma yerine daha destek verici yaklaşımlar sergilediler. Okuyucuları da destek oldu. Binlerce mektup aldık.

-Cinayet olayında bir gelişme oldu mu? Yasal soruşturma ne durumda?

-Cinayet olayında bir gelişme olmadı. Cinayet zaten şaibeliydi. Yanıtlanmayı bekleyen pek çok soru işaretleri vardı. Bunların hiçbiri aydınlığa kavuşmadı. Cinayet anında karakola haber verildikten 15 dakika sonra karakol polisinin geldiği, ancak onlar geldiği sırada sivil polislerin Turan Dursun'un evinde belli çalışmalar yaptığı biliniyor. Bu şunu gösteriyordu: vurulduktan çok kısa bir süre sonra eve girmişlerdi. Evden bazı dokumanların ve çalışmaların alındığı ortaya çıktı. Kulleteyn'in son çalışması, filme alınmak üzere olan bir senaryosu, bizim henüz bilemediğimiz başka özel dokumanlar hâlâ bulunamadı. Nufus kâğıdı bile kayıp. Resmi makamlara defalarca bildirdiğimiz halde yanıt alamıyoruz. O tarihlerde Üsküdar Savcılığı'na bazı şeylerin alındığına dair dilekçe verdim. 13 Kasım 1990 tarihinde yazılı yanıt geldi. Yaptıkları araştırmada emniyet görevlilerinin görevlerini kötüye kullandıklarına dair hiçbir kanıta rastlanmadığını bildirdiler. Tutanakla alındığını belirttikleri şeyler içinde en basiti nufus kağıdı bile yok.

Anahtarın alındıktan sonra tekrar nasıl yerine konduğu, evin adresinin nasıl hemen anında tespit edilebildiği, 13 yaşındaki tanığın nasıl ortadan kaybolduğu, yoğun bir kalabalık anında başka tanığın nasıl çıkmadığı yanıt bekleyen sorular. Şu anda cinayetle ilgili hiçbir soruşturma yapılmıyor. O anki tesbitlerden sonra olay bitirildi. Emniyet güçlerinin ve savcılığın, soruşturmanın ne durumda olduğunu, 1 yıl içinde ne tür gelişmelerin olduğunu en kısa zamanda açıklamasını istiyorum. ■

★ SOSYALİST PARTİ'DEN UYARI!

Sandık seçmen listeleri 5-13 Eylül 1991 tarihleri arasında askıya çıkıyor. Bu listeler muhtarlıklarda ve ilçe seçim kurullarında ilan edilecek. Seçimde oy kullanmak için listelerde yazılı olmak gerekiyor.

Yurttaşlar ve Parti üyeleri!

Seçmen listelerini kontrol edelim. Kendimizin ve yakınlarımızın adları yazılı değilse, ilçe seçim kuruluna başvuralım.

Başvuru 5-13 Eylül tarihleri arasındadır.

Bu bir görevdir,yerine getirelim.

SOSYALİST PARTİ

Genel Merkezi

DİL DERNEĞİ GENEL YAZMANI SEVGİ ÖZEL

"Cumhurbaşkanı'nın dili güldürüyor"

Dil Derneği, *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük* yayımladı. *Büyük Türkçe Sözlük* yolda. "Anadil eğitiminin kötülüğüne kimse aldırmıyor. Televizyon ve yazılı basındaki dil yanlışları ciddiye alınmalı. Kürtçe-Türkçe etkileşimi araştırılmalı. Dil devrimi insanın özüne inemedi..."

Dil Derneği, *Yazım Kılavuzu*'ndan sonra şimdi de *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük* yayımladı. 12 Eylül rejiminin kapattığı Türk Dil Kurumu'nun ilkeleri doğrultusunda Atatürk'ün başlattığı dil devrimini sürdürmek, Türkçe'nin özleşerek gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan Dil Derneği, daha oylumlu bir *Türkçe Sözlük*'ün de hazırlıklarını sürdürüyor.

Dil Derneği Genel Yazmanı Sevgi Özel ile, Türkçe'nin günümüzdeki sorunları üzerine görüştük

-Anadil bilincini etkileyen yabancılaştırıcı unsurlar neler? Örneğin televizyon ya da yazılı basın dili nasıl yönlendiriyor?

DİL DERNEĞİ GENEL YAZMANI SEVGİ ÖZEL. "Anadil eğitimine katkıda bulunan eğitim ve kültür dizgeleri tümden değiştirilmeli"

-Son 10 yılda Turkiye'de ekonomik ve toplumsal bir karmaşa yaşandı. Evlere videodan mutfakta kullanılan elektronik aletlere kadar pek çok şey girdi. Alamayanlar da en azından vitrinlerde tanıştı onlarla. Dolayısıyla bunların dilleri de gundelik konuşmaya yansıdı. Özellikle televizyon, yaşamı bütün boyutlarıyla etkisi altına aldı. Kitap okuma alışkanlıkları üzerine olumsuz etkileri biliniyor. Dil konusunda yerleştirdiği yanlışlıklar da büyük bir sorun. TRT, özellikle eğlence programlarındaki sunucularıyla Türkçe'nin başını gözünü yara yara, espri yapmak uğruna canına okuyordu.

"STAR 1 DİLİ KATLEDİYOR"

-Şimdi Star 1'de iyice katledildiğini görüyoruz. Sansürsüzlük ve özgürlük adına dil açısından düzeysizlik aldı başını gidiyor. Kendilerini izleyen milyonlarca insana saygı duymuyorlar.

Bir de yabancı dizilerin çevirilerinde başıbozukluk var. Bu çevirileri yapanlar anadil bilinci almış olsalar, o "Korkarım, umarım oldu" ile biten İngilizce'nin kalıp küçük tümceleri ortaya çıkmayacak. Anadil eğitimi düzgün olsa o saçma sapan yanlışlıkları da kendiliğinden düzelecek.

Yazılı basında da durum ciddiye alınması gereken boyutlara ulaştı. Bakıyorsunuz, çok okunan bir gazete bir başlık atmış: "Gorbaçov'a Nobel Barış Ödülü verildi." Altında "Tepkiler" başlığı altında bir bölüm ayrılmış. Okuyorsunuz, yazılanlar tepki değil, yankı. Tepki duyan yok, herkes olumlu karşılıyor.

Gene en çok satan gazetelerden birinde küçük bir haber: "Aliağa Termik Santralı'na karşı protesto mitingi yapıldı." Protesto sözcüğü zaten kendi içinde karşı olmayı barındırıyor. Tek sütunlu bu haber 54 sözcuklük bir tümceden oluşuyor. Tümce bölünmemiş, hiçbir şey anlaşılmıyor. 54 sözcuğün yarısına yakını yabancı kaynaklı ve yanlış kullanılmış. Bu şunu gösteriyor; haberi yazan arkadaşımız çok genç. Deneyimi yok, herkesin onulmaz hastalığı olan anadil eğitiminin kötülüğünden o da nasibini almış. Kendisi de özel bir çaba ve emek harcamamış. Bu haberin sorumlusu yalnızca muhabir değil. Arada iki üç el daha var. Belki de

kesip biçip kullandılar haberi.

-Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı da dil konusunda söz sahibi kurumlar. Bir de resmi dil kurumu var. Bu kurumlar Türkçe'yi nasıl etkiliyor?

-Bu üç kurum kendi aralarında bile anlaşamıyor. Kultur Bakanlığı Dil Kurultayı düzenliyor. "Konuk sanatçı" olarak resmi dil kurumu temsilcisi geliyor. Kurultayı basından öğrendiğini söylüyor. Oysa yasalar, dille ilgili her türlü çalışmayı ve diğer resmi kurum ve kuruluşlarla ilişki kurmayı resmi dil kurumunun görevi olarak sayıyor. Yani devlet eliyle dil konusu daha da karmaşıklaştırılıyor.

MEB, 1988'de düzenlediği Eğitim Şurası'nda ders kitaplarında çağdaş yazarlara yer verileceğini açıkladı. Aradan üç yıl geçti, ders kitaplarına bakıyorsunuz, bir ikisi dışında bu insanlar ne yazar, başka ne yapıtları var, bulamıyorsunuz. Çoğu metnin altında, "Kısaltılarak ve sadeleştirilerek alınmıştır" notu var. Sadeleştirmeden öğrenciye verebileceğiniz bir edebiyat metni yok mu bu ulkede?

"DİL KURULTAY VE KONGRESİ"!

Çok eski metinleri ders kitaplarına koyduklarında onların evrensel olduklarına inanıyorlar. Önemli olan okuttukları yazarlar ya da metinler değil. Dil öğretimi çağdaş metinlerle yapılır. Anadilin tadını aldırdıktan, o dilin en güzel örneklerini tattırdıktan sonra öğrenciler zaten okuma açlığı çekerler. Zorla, başlarına vura vura okutmaya kalktıkları Mevlana'yı da okurlar, diğerlerini de...

Kültür Bakanlığı dil yuzünden kitabı reddedilen yazarlarla mahkemelik. Metinlerini seçtikleri yazarların diğer yapıtlarını kitaplarının arkasına yazsınlar da öğrenelim. Turkçe'nin kötü örneklerini aradığımız zaman fazla zahmet çekmeden o kitaplardan yararlanalım.

"Kürtçe, dağda yürürken kart kurt seslerinden çıkmış bir dildir yaklaşımı, bilimi ve insanı yok saymak demektir"

"PREZİDAN BUŞ"

Politikacıların dili üzerine yaptığım araştırmayı okuyan arkadaşlarım çok gulduklerini söylediler. Oysa ben kimseyi guldurmek için yapmamıştım. Ama başka bir ulkenin devlet başkanından "Arkadaşım Prezidan Buş" diyen cumhurbaşkanının dili insanları güldürüyor. Kendi ulkesinde yaptığı konuşması, kendi anadiline çevrilen cumhurbaşkanının tutumunun altı önemle çizilmeli.

Kültur Bakanlığı ile ilgili son bir örnek vereyim: Geçenlerde düzenledikleri Telif Hakları Kurultayı için hazırladıkarı çağrı metninin başlığı "Telif Hakları 1. Kurultay ve Kongresi" idi.

"ÜNİVERSİTELERE KURTÇE KÜRSÜSÜ"

-Türkiye'de milyonlarca kişinin anadilinin Kürtçe olduğu gerçeği var. Kimi Kurtçe'yi bir dil olarak bile görmezken, bazıları da Kürtçe eğitimin başlatılması görüşünü savunuyor. Kürtçe konusunda Türkiye hangi noktada?

-Şimdiki Kültur Bakanı Gökhan Maraş, Kurtçe'nin bir dil olmadığını söylese de, Kurtçe kuşkusuz bir dildir. İnsanlar konuşuyor ve iletişim kuruyor o dille. Universitelerde Urduca, Çince, Hintçe kursuleri var da Kurtçe'yi araştıran bir kürsü bile yok. Yani araştırma olanağı yok. Bir araştırmacı kitap yazdığında ise içeri atıyorlar hemen. Bir yandan da "Hadi, anadilinizi konuşun" diye sırt sıvazlanıyor. Kürtçe ile Turkçe arasında etkileşimler, ses, söz dizimi ve anlamlar arasındaki benzerlikler araştırılmalı. İnsanların anadiline yasak konulamaz. Ancak, Kürtçe eğitime geçmek şu an için olanaksız. Kim öğretecek? Önce üniversitelerde kürsüsünün kurulması, eğitici yetiştirilmesi gerekiyor. Adam çıkıp gazinoda türkü söylüyor da, kaseti ya da dergisi neden yok? "Türkçe resmi dildir" diyebilirsiniz ama, "Kurtçe, dağda yururken kart kurt seslerinden çıkmış bir dildir" yaklaşımı, bilimi ve insanı yok saymak demektir. Bakan Maraş, Kürtçe dil değildir derken, kendini dilbilimcilerin de önünde görüyor.

Unutmayalım ki, Kurtçe'ye yasaklar getiren bu devlet, dört beş yıl önce TRT'de kendi resmi diline bile yasaklar koydu. Öğretmenler sınıfta, örneğin, olanak, yanıt diyemiyorlar hâlâ. Bu çelişkilerin aşılması için bilimsellik gerekiyor.

-Dil devrimi işlevini yerine getirebildi mi?

-Dil devrimi insanın yaşamına, özune inemedi. Yalnızca dilde yenileşme olarak göruldü. Salt sözcük uretme işi olarak algılandı. "Uydurukçular" yakıştırması da buradan kaynaklanıyor. Oysa dil devrimi, yaşamın her alanında bilincin açığa çıkmasını sağlayan itici bir güç olmalıdır. Dile ivme kazandırmalı. Her şeye karşın, Türkçe kendini bilim ve sanat dili olarak kanıtladı. Pek çok yabancı dile çevrilen yapıtlarımız var. İstedikleri kadar ders kitaplarına almamakta direnşinler.

Dil konusunda, şurasını düzeltirseniz bu iş düzelir gibi bir umut göremiyorum. Anadil eğitimine katkıda bulunan eğitim ve kültür dizgelerinin tümden değiştirilmesi gerekiyor. ■

FENNİ ÖZALP

JORGE CARDOSO / ÜNLÜ GİTARİST TÜRKİYE'DEYDİ

Söz çıkınca geriye müzik kalmalı

Özgün ve köklü müzik geleneğinin, Güney Amerika gitar okulunun önemli temsilcilerinden biri. Sıcak, alçakgönüllü bir Latin Amerikalı, "bizden biri". Müzik ve siyaset. Müzik ve sol. Üçüncü Dünyalı bir sanatçı nasıl olmalı?

Jorge Cardoso, gitar dünyasında son yirmi yılın, tüm eleştirmenlerce onay gören önemli besteci ve yorumcularından biri. Arjantinli sanatçının iki konçertosundan başka 250'ye yakın bestesi var. 42 yaşında, 32 yıldır gitar çalıyor. Dünyanın pek çok yerinde konser vermiş, Cordola Ulusal Üniversitesi'nde bestecilik eğitimi görmüş. Karısı gibi Tıp doktoru aynı zamanda. En sevmediği soru: Peki, neden müzik? Çünkü yanıtını bilmiyorum diyor. Madrid'te yaşıyor. Sıcak, alçakgönüllü, "bizden biri"... Türkiye'ye birkaç kez konser vermek için ve Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi, gitarist Ahmet Kanneci'nin konuğu olarak gelmiş. Ören'de geçirdikleri tatil dönüşünde İstanbul'da ailesiyle birlikte sabah kahvaltısı yaptık. İspanyolca'dan çevirmenliğimizi Aynur Özcan yaptı.

Karşımızda bir Latin Amerikalı görünce aklımıza ilk Amerika'nın "keşfinin" 500. yılı geliyor. "Avrupalılarca Amerika'nın keşfinin " diye düzeltiyor Jorge Cardoso. "Amerikalılar için de problemlerin başlangıcı."

-Bir Latin Amerikalı olarak "keşif" sözcüğünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

-İki kişi karşılaşınca kim kimi keşfeder? Bir fıkra hatırladım, siz bu soruyu sorunca. Bir bilimadamı fareler üzerine araştırma yapıyormuş. Bir fareye yemek veriyor, düğmeye basıyor, fare yiyor. Arkadaşlarına da öğünerek buluşunu anlatıyormuş "Bak, fareye düğmeye basınca yemek yemesini öğrettim" diye. Fare de kendi arkadaşına anlatıyormuş "Bak, bilimadamına düğmeye basıldığı zaman bana yemek vermesini öğrettim".

Bir süre Latin Amerika'nın birliği üzerine söyleşiyoruz. Tarih boyunca İspanyollara, İngilizlere, ABD'ye karşı birleşme çabalarından. Kuzeyde Simon Bolivar'ın, güneyde San Martino'nun ideallerinden. Bugün İbero-Amerikano zirvesi ABD'yi dışta bıraktı. Ancak ABD'nin egemenliği Latin Amerika ülkeleri üzerinde sürüyor. BM'de Küba'ya karşı oy kullanabiliyorlar.

KÜLTÜREL SINIR YOK

Üçüncü Dünyalı sanatçı ve gazeteci bir araya gelince siyasetsiz konuşma olamıyor. Oysa kültürel olarak ortak noktalarımız pek çok. Sözü Latin Amerika müziğine, kültürüne getiriyoruz.

Cardoso, Latin Amerika'da sınırların kültürel değil politik olduğunu söylüyor. "Parana ve Urugua nehirlerinin arası Mezopotamya gibidir. Latin Amerika'da kültürlere kaynaklık etmiştir."

-İstanbul Festivali'ne Latin Amerikalı bir topluluk gelince ya da bir kasetleri çıkınca en çok ilgi çeken onlar oluyor. Türkiye insanı tarafından sıcak karşılanıyor, daha etkili oluyor. Nasıl açıklıyorsunuz bunu?

-Çok hareketli bir yaşam yansır İspanyol ve Latin Amerika müziğine. Bazı ritimler Türkiye müziğiyle birbirine çok benziyor.

Cardoso'yu kişi olarak daha yakından tanımak istiyoruz.

Bütün Avrupa, Latin Amerika, Fas ve Japonya'da konserler vermiş. 1975'de Arjantin'den ayrılmış. "Geceleri çalışan askerler" onun evini de basmış, Cardoso ölüm korkusuyla burun buruna gelmiş. İspanya'ya gelişinde politik nedenlerin yanında müzik çalışmalarını ilerletme amacı da var.

-Arjantin'de, Latin Amerika'da gitarın önemi nedir? Dünyanın sayılı gitarcıları arasındasınız. Siz nasıl başladınız?

-Folk müziği çok yaygın. Hemen herkes gitar çalmasını bilir. Birçok arkadaşım ya çalıyor ya da söylüyordu. Aralarında gitarı devam ettiren bir tek ben oldum.

TUNCA ARSLAN, AYNUR ÖZCAN, JORGE CARDOSO, ŞULE PERİNÇEK. "Amerika'nın keşfi? İki kişi karşı karşıya gelince kim kimi keşfetmiş olur?"

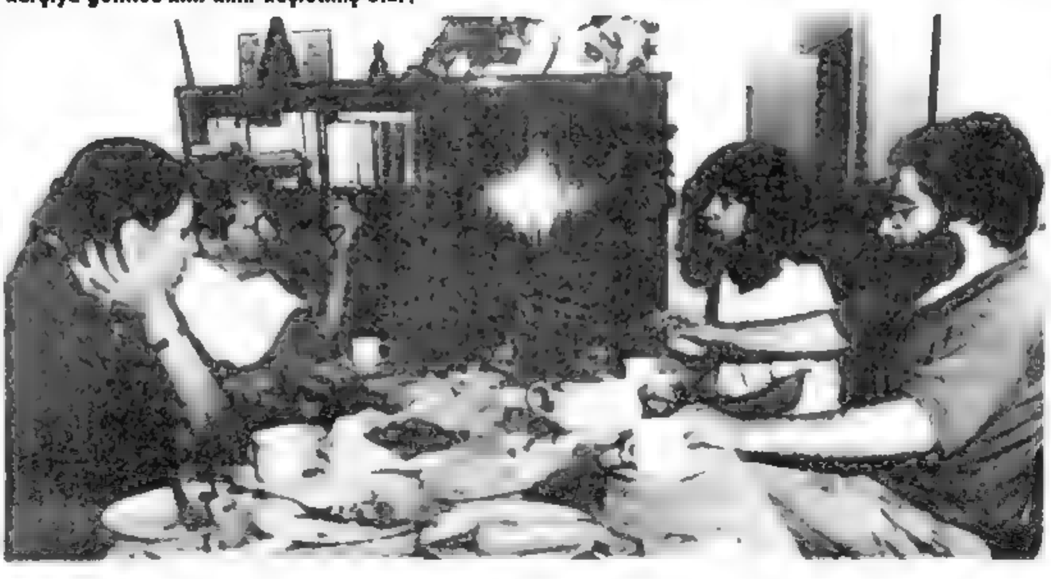

-İyi gitar çalan birine "gitarı ağlattı" denir. Bu hüznün nereden geliyor?

-Gitar gülebilir de. Brezilya'da neşelidir. Bolivya'da, Peru'da kederlidir.

-Tango nedir?

-Bilmiyorum. Sevmiyorum.

-Futbol?

-Çok az ilgileniyorum.

-Burada çoğu insan Arjantin milli takımını sayabilir.

-Ben bilmiyorum.

-Türkiye'ye ilginizin özel bir nedeni var mı?

-Küçüklüğümden bu yana İstanbul'u görmek isterdim. Ancak gelince Türkiye'nin İstanbul'dan ibaret olmadığını anladım.

Görüştüğümüzde Ege kıyılarındaki tatilden yeni dönmüşlerdi. Söyleşiye başlamadan Cordosa ve eşi bize bir dizi soru sordu. 8 yaşındaki kızı, dokuz yaşındaki oğlu dikkatle dinledi. Sınır ötesi harekât, Kürt sorunu vb. Türkiye tarihini incelemiş. Özetini şöyle vurguluyor: "Bütün dünya buradan geçmiş."

MÜZİK DANSLA BİRLİKTE ANLAŞILIR

Türkiye müziğini nasıl buluyor?

"Türk klasik müziği Batı klasik müziğinden çok farklı" diyor Cordosa. Arabesk müziğin aslını Cezayir, Fas ve Sudan'da dinlemiş. "Türkiye'deki arabesk müziği de, Livaneli'nin müziğini de dansla birlikte izlemek isterdim. Türkiye müziğini yalnızca dinledim. Geleneğini, göreneğini bir bütün içinde algılamak, görmek önemli.

-Siyaset ve müzik?

-Kuralları ayrı. Sağcı ya da solcu birinin yaptığı iyi bir müzik olabilir.

-Sol müziği ve Üçüncü Dünya müziğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Kalite, teknik, sunuş...

Siyasetin müzikle birleşmesi kaliteli bir şekilde olmuyor. Örneğin Inti Illimani, Victor Jara, Qualipium'un müziği Pinochet'nin

JORGE CARDOSO. Gorbaçov? "Düşmanımın dostu düşmanımdır. O da ABD'nin dostu."

diktatörlüğüne, askeri rejimlere karşı bir başkaldırıydı. İdeolojik bir içerikleri vardı. Çok da başarı kazandılar ve önemliydi. Ama yaptıkları müziğe bir müzisyen olarak başka bir açıdan bakmak gerekiyor. Çok güzel şarkıları var. Ancak bazılarından sözcükleri çıkardığınız zaman geriye hiçbir şey kalmıyor. Örneğin bazı çok tanınmış parçalarını çalmak istedim, ama olmadı. Çünkü ben yalnızca gitar çalıyorum, şarkı söylemiyorum.

HER ŞEY PİYASA İÇİN OLUNCA

-Dünya çapında insan hakları için, Mandela için konserler yapıldı. Bunlar daha çok Avrupalıların düzenlediği organizasyonlardı. Genelde Avrupa benmerkezci olmaları açısından eleştirildi.

-Siyasi bakımdan ne elde edildi bilmiyorum. Örneğin Mandela'nın özgür kalması Londra'da ya da Avrupa'nın herhangi bir kentinde yapılan bir rock konseri sonucu değil, kendi halkının mücadelesi sonucu olmuştur. Bu otuz yıl sürmüştür. Bir rock konseri otuz yılı bir kalemde silip böyle bir şeyi başaramaz.

-Müzik, özellikle Latin Amerika'da bir propaganda işlevi görebilir mi? Halkla ilişki aracı olarak ...

-Türkiye'de öyle mi?

-Yazılı bir metinden daha etkili.

-Evet, olabilir. Ama İspanya'da Franko döneminde bir deney yaşandı. Birçok devrimci şarkıcı vardı. Hiçbiri kalmadı. Şimdi hepsi burjuva oldu. Theodorakis de tutucu oldu, biliyorsunuz.

-Üçüncü Dünya sanatçısı nasıl olmalıdır?

-Latin Amerika'da birçok sanatçı Avrupa'yı taklit ediyor. Kendi ülkesinin kültürüne sahip çıkmalıdır. Bütün iletişim araçlarında: TV, radyo, kitaplar, kasetler, plaklarda kapitalizmin kurallarının egemenliği var. Rock, halk müziğini bozup yok ediyor.

-Latin Amerika'ya İspanyol sömürgecileri gittiler, kültürlerini ve müziklerini de götürdüler. Oranın yerli müziğiyle bir bağlantı kuruldu mu? Nasıl bir süreç yaşandı?

-Yerli kültürden izler hâlâ var. Bunun yanında İspanyolların o zaman getirdiğinden parçalar, değişim ve ikisinin karışımı sonucu ortaya çıkan bir kültür, üçü de yaşıyor.

-Özel bir soru: Rodrigo'nun Gitar Konçertosu'nun Cumhuriyetçilere karşı yazıldığı söylenir. Ailesi öldürülmüş, o da diz çöküp bu konçertoyu çalmaya başlamış.

-Rodrigo'nun Franko'cu olduğu doğru. Benim bildiğim karısı yaşıyor. Evli bir kızı var. Bilmiyorum, ancak doğru olduğunu sanmıyorum. Ben dinlerken sesi, müziği düşünüyorum.

-Son güncel bir soru: Gorbaçov hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Düşmanımın dostu düşmanımdır. O da ABD'nin dostu. ■

Orda bir Zorti var uzakta

Her toplumun kulakları çınlatılacak, kemikleri sızlatılacak, "büyük" adamları vardır. Ama hiç kuşkusuz bizimkiler daha büyüktür! Anlı şanlı tarihimizin içinde yüzlerce "Ünlü Türk Büyüğü" görürüz. Tarihi geriye doğru çevirdiğimizde göğsümüz kabarır, gözlerimiz dolar. Heykeller dikilir, heykellerin elleri öpülür, düğme iliklenir, saygıyla öne eğilinir. Bu büyük adamlar politikacı, asker, düşünür, bilimadamı, öğretmen, sanatçı ya da sporcu, genç ya da yaşlı olabilir. Mühim olan damga vurmaktır, ermişliktir, bilgeliktir. Bir çağ, onlarla anılır.

Tüm bu açılardan bakıldığında şu gariban dünyamızda, tüm zamanların en şanslı, en imrenilecek insanları, son 10 yılı Türkiye'de geçirenlerdir. Çünkü onlar, yukarıda sayılan tüm nitelikleri haiz bir büyük adam tanıdılar. Bir büyük insandan feyz aldılar. O, bir politikacı, asker, bilimadamı, ilimadamı, sanatçı, sporcu, jüri üyesi, teknik direktör, öğretmendi. Hem gençliğin hem yaşlılığın avantajlarına sahipti. "Gençlik bilebilse, yaşlılık yapabilse" sözünü tarihin çöplüğüne attı. Hem bilebiliyordu, hem yapabiliyordu. Çığır ve yol açtı. Kılavuzluk ve "Fuhrer"lik yaptı. Her şeyden anlayan bir savaşçı. "Olmaz böyle şey" sözü, günlük yaşama onunla girdi. Tanımsız. 99'dan da fazla adı var. Üstelik hâlâ yaşıyor. Ve devam ediyor! Çok şanslıyız.

Bir süredir, inzivaya çekildiği izlenimi vermişti. Oysa "Bütün Yapıtları"nı, "Hakiki hatıraları"nı yazmayı sürdürüyormuş Mustafa Kamil Zorti. "Zortizm"in başlangıç ilkelerinden sonra manifesto yerine geçecek hamleler yapıyor. Geri çekilmiyor. Kendisini çekemeyenleri tam gözünden mat etmek için saldırıyor.

Netekim, O'nun beyaz leblebilerini yemek yerine yöneldiği bakkal çakkal gözlemlerini, cenin devresinden başlayan hatıralarını, ona buna verdiği cevaplarını, bulduğu her muskayı hayra yormasını, istavritleri hizaya sokmasını, zamanın hapis gazetecilerine tavsiyelerini, bu milleti adam etme çabalarını, 12 Eylül'e saldıranlara ağızlarının payını vermesini, bulmaca çözme yöntemini, bir yiğit olarak yoğurdu nasıl yediğini, kimin neyi nasıl akıl edemediğine ilişkin koyduğu noktaları ve ünlemleri, daha neler neleri derleyip toparlıyor. Eksiği de yok, fazlası da.

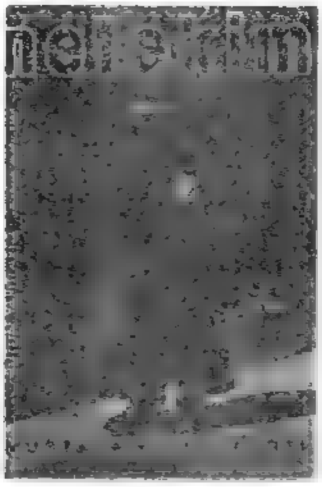

Netekim / Bütün Yapıtları-2. (Mustafa Kamil Zorti, Papirüs Yay., 275 s.)

Eminiz, Mustafa Kamil Zorti'nin *Netekim*'inin elimizdeki bu cildi, *İncil*'den de, *Dünya Rekorlar Kitabı*'ndan da, *On Derste Kız Tavlama Sanatı*'ndan da, *Netekim*'in ilk cildinden de çok satacak, konuşulacak, tartışılacak. Yazarına bak, kitabı al! Sizin de eksiğiniz kalmasın. ■

YENİ ÇIKANLAR

Eleştirinin ABC'si. *(Tahsin Yücel, Simavi Yay., 119 s.)*

Edebiyat incelemeleriyle tanınan ve aynı zamanda öykü yazarı da olan Tahsin Yücel, geçmişte ve günümüzde uygulanan eleştiri yöntemlerini anlatıyor.

Estetiğin ABC'si. *(Hülya Yetişken, Simavi Yay., 91 s.)*

Estetiğin bir sanat felsefesi olarak niteliğini araştırırken güzellik alanıyla ilişkilerini de ele alan, sanat alanının yapısı, sanatçı, sanatsal yaratma, sanatsal değerlendirme gibi temel bilgilere yer veren bir kitap.

Nietzsche Wagner'e Karşı / Bir Müzisyen Sorunu. *(Friedrich Nietzsche, Ara Yay., Çev: M. Osman Toklu, 91 s.)*

Ünlü filozoftan acımasız saldırı ve eleştiriler. Sadece Wagner değil, Nietzsche'nin çağdaşı olan ya da daha önce yaşamış birçok sanatçı, yazar, düşünür, tüm Wagnerciler, paylarına düşeni alıyorlar.

Nenemin Masalları. *(Serdar Can, Umut Yay., 103 s.)*

İlk kocası öldürüldükten sonra Müslüman olan bir Ermeni kadınının, gerçeği yakalayan masalları.

Radarın Anahtarı. *(Rıfat Ilgaz, Çınar Yay., 133 s.)*

Ünlü şair ve yazarımız Rıfat Ilgaz'ın yapıtlarının yeni basımlarını yapmaya devam eden Çınar Yayınları, bu kez de mizah öykülerinden oluşan *Radarın Anahtarı*'nın 4. baskısını sunuyor.

Herkesin bahçesi güzel kokmalı

İki yayınevimizin birden aynı günlerde piyasaya sunduğu *Kokulu Bahçe* -ya da *Itırlı Bahçe*- bir süre önce Yaba tarafından Yaşar Günenç çevirisiyle yayımlanan *Nefzavi'den Öyküleri* de büyük oranda kaapsıyor. Yayıncılarımızın Doğu usulü aşk ve seks yaşamına ilgisi uzun yıllardır sürüyor bilindiği gibi. Yine geçtiğimiz günlerde yayımlanan ünlü klasik *Kama Sutra* da önemli bir dönüm noktası oluşturmuştu.

Ancak, hemen belirtelim ki Limbo Yayınları'nın elimizdeki kitabını diğerlerinden ayıran önemli bir özellik de, kitabın gerçekten hoş bir kokuyla desteklenmiş olması. Afrodizyak etkisi

Roman tarihimizde yolculuk

Osmanlı ve Türk tarihi üzerine araştırmalar yapan ve *Turk Devrimi ve Sonrası* (1971), *Osmanlı Toplumsal Düzeni* (1979), *Osmanlı Kimliği* (1986), *Osmanlı Çalışmaları* (1989), *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş* (1991) gibi yapıtlarından tanıdığımız Taner Timur, aynı konuda çalışmaya, bu kez Osmanlı-Türk romanında tarih-toplum-kimlik ilişkilerini araştırarak devam ediyor.

Çöken bir imparatorlukta, Osmanlılıktan Türklüğe geçerken karşılaşılan kimlik buhranında, romancıların ta-

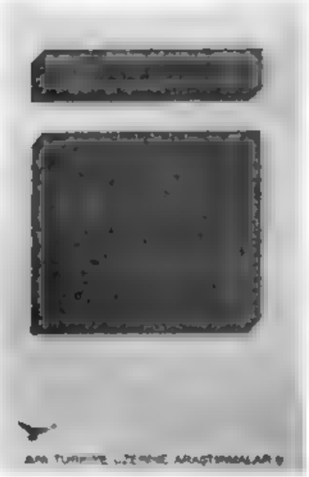

Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik. (Taner Timur, Afa Yay., 390 s.)

rihçilerden daha özgür davranmış olduğunun altını çiziyor Timur. Tarihçilerin siyasal hayatla sınırlanmışlığına karşın, romancıların topluma çok daha geniş bir perspektiften bakabildiklerini vurguluyor.

Kitabın ilk bölümü "Osmanlı Değişimi ve Roman". Toplam beş ana bölümden oluşan kitabın diğer bölüm başlıkları ise şöyle: "Kurtuluş Savaşı, Kemalist Dönem ve Türk Romanı", "Savaş Yılları, Çok Partili Hayata Geçiş ve Türk Romanı", "Tarihi Roman ve Osmanlı-Türk Romanında Tarih", "Osmanlı-Türk Romanında Evrensellik ve Özgüllük".

1890'da yazdığı *Karabibik* adlı romanının önsözünde okuyucularına hitaben, "Hakikiyun (gerçekçilik) mesleğinde yazılmış bir roman mütalea etmemişseniz işte size bir tane ben takdım edeyim" diyen Nabızâde Nâzım'dan, kadın, aşk, kölelik konularına, Osmanlı toplumunun etnik ve dini bakımdan çok çeşitli ve zengin bir toplum olmasına rağmen, romanda çoğunlukla Türk-Müslüman karakterlerin ve konuların işlenmesine, Osmanlı romanında Batılı, gayrimüslim ve Müslüman kadınların durumuna, Jakobenlerden nihilistlere, sentezci kimlik arayışlarından tarih-toplum çelişkisine, köy romanlarımızdan 1840'ların Fransası'na kadar ayrıntılı bir inceleme sergileniyor.

Hemen belirtelim ki, Taner Timur'un çalışmasının ana özelliklerinden biri de, hemen her konuda geniş parantezler açarak, Batı gelişiminden de oldukça doyurucu bilgiler vermesi. Rus ve Fransız edebiyatı vb. akımlar, yenilenmeler bu parantezlerin içinde, bizim coğrafyamızla da ilgilendirilerek okuyucuyu sıkmadan, akıcı bir dille anlatılıyor. Dönemin siyasi gelişmeleri ve olaylarıyla da sağlam bir bağ konuluyor ortaya.

Edebiyat tarihimizle ilgili temel bir başvuru ve tartışma kitabına daha sahip olmak sanırız hemen herkes tarafından sevindirici bir gelişme olarak kabul görecektir. ■

ÇANAK ANTEN

Yeni yayın dönemine oldukça yüklü bir listeyle giren İletişim Yayınları'nın programında yer alan kimi kitaplar şöyle: *Althusser Üzerine Yazılar* / Etienne Balibar, *Tanrının Öcü* / Gilles Kepel, *İşgal Altında İstanbul* / Bilge Criss, *Türkiye'de İslamcılığın Doğuşu* / Mümtaz'er Öke, *Kürdistan Üzerine Yazılar* /Martin van Bruinessen, *İnsan Haklarına Eleştirel Yaklaşım* / Bertrand Binoche, *Rus Biçimi Sosyalizm* / Zekeriya Sertel, *Aden-Arabie* / Paul Nizan, *Bizans'ta Günlük Hayat* / Tamara Talbot Rice, *Samet Ağaoğlu'nun Yayınlanmamış Günlükleri, Üç Nesil Üç Hayat* / Refik Halid Karay, *Eski İstanbul Yaşayışı* / Müsahipzade Celâl, *Domuz Toprak* / John Berger, *Ses Sese Karşı* / Aldous Huxley, *Borges Yok* / Gerhardt Köpf, *Bütün Öyküler* / Borges, *Adsız Sansız Bir Jude* / Thomas Hardy.

Kokulu Bahçe / Arap Aşk Sanatı. (Şeyh Nefzavi, Limbo Yay., Çev: Mustafa Deniz, 196 s.)

yapmasa da, insanın elinde kokulu bir kitap tutması fena olmuyor kuşkusuz.

Kokulu Bahçe, 16. yüzyılda Doğu dünyasında cinsellik üzerine bilinenlerin hemen tümünü kapsayan bir yapıt. Tunus Emiri Abd-el Aziz'ın isteği üzerine 1519'da Şeyh Nefzavi, cinsel ilişki çeşitleri, cinsel sağlık konularına ilişkin bilgileri bir kitap halinde toparlayarak sunmuş. Sonuçta ortaya, günümüze kadar gelen ve "yüce duygular"dan çok cinsel doyumsuzluğa dayandırılan, toplumun üst sınıflarından alt sınıflara kadar çeşitli insanların öykülerini sunan bir klasık çıkmış. Kitabın asıl sorunsalının ise, kadının ve erkeğin birbirlerinin ritimlerini nasıl yakalayabileceği olduğunu da belirtelim.

Cinselliği eşsiz bir sanat olarak gören *Kokulu Bahçe*, kadını erkeğe tümüyle eşit görerek, mutluluğun sihirli formülünü de yüzyıllar öncesinden açıklamış oluyor. Batı, kadını bir cinsel haz nesnesi olarak görürken, Doğu toplumlarının üzerinde çalıştıkları konunun "karşılıklı tatmin" olması ilginç değil mi?

Uzun lafın kısası: cinsiyetiniz ne olursa olsun, sizin de mis gibi kokan bir bahçeniz olsun. ■

Filipinler ve İrlanda üzerine iki film vardı!

Özgürlük Savaşçıları. (Fight For Us) / **Yönetmen:** Lino Brocka / **Senaryo:** Jose F. Lacaba / **Oyuncular:** Phillip Salvador, Dina Bonnevie, Gani Alajar, Bembol Roco
Cal. / **Yönetmen:** Pat O'Connor / **Senaryo:** Bernard Mac Laverty'/ **Oyuncular:** John Lynch, Helen Mirren, Donal McCann, John Kavanagh.

Geçtiğimiz hafta İstanbul sinemalarında, Film Festivali'nden kopup gelen iki film daha gösterime girdi. 10. İstanbul Film Festivali'nin "olay" filmi ve saltanatını festival sonrasında da uzun süre devam ettiren *Bağla Beni*, Kartal Cep'te devam ederken, Beyoğlu ve Dünya sinemaları, son festival programından *Özgürlük Savaşçıları* ve 1989'dan anımsayacağımız *Cal*'a açtılar salonlarını.

Açtılar ve kapadılar! Ancak uluslararası bir festivalin kapsamında izleyebileceğimiz ve ne yazık ki son derece sınırlı sayıda izleyicinin ilgilendiği *Özgürluk Savaşçıları* ve *Cal*, bir hafta boyunca "iş yapmadılar" ve dolayısıyla "festival izleyicisi" diye bir kategorinin gerçekliğini kanıtlamış oldular! Aynı olayın zamanında *Resmi Tarih*'in de başına gelmiş olduğunu anımsatalım...

Özgürlük Savaşçıları, dört ay önce kuşkulu bir trafik kazasında ölen ve Filipinler'in yetiştirdiği en önemli sinema adamı olan Lino Brocka'nın imzasını taşıyor. Yılmaz Güney'i çok çağrıştıran bir biçimde, para kazanmak için "mecburen düşük kaliteli" ve bunlardan kazanılan parayla "halkı için" kaliteli filmler yapan Brocka'nın *Insiang, Jaguar, Bona, Bayan Ko, Macho Dancer* gibi yapıtları, şiirsel birer Filipinler belgeseli olarak kabul ediliyor. Lino Brocka'nın yaşamının, iyi bir sanatçının iyi bir militan da olabileceğine örnek oluşturduğunu da vurgulamalıyız. Marcos diktatörlüğüne karşı mücadelesinden dolayı uzun yıllarını cezaevinde geçiren ünlü yönetmen, sinemayı hep bir kavga aracı olarak gördü.

Filipinler'de gizli olarak çekilen *Özgürluk Savaşçıları*, "uyruksuz" bir film. Bir Fransız şirketi finanse etmiş ama, "Fransa Ulusal Sinema Merkezi İzin Komisyonu"nun oybirliği ile aldığı karar gereğince Fransız uyruğu tanınması uygun görülmemiş.

ÖZGÜRLÜK SAVAŞÇILARI. Sinemalarımızda örneklerine az rastladığımız devrimci sinemanın başarılı bir örneği.

Corazan Aquino yönetiminin, Marcos faşizminden, özünde hiçbir fark taşımadığını anlatıyor *Özgürlük Savaşçıları*. Eski bir rahip olan Jimmy Cordero, siyasi tutuklu olarak cezaevinde geçirdiği sekiz yıldan sonra, ülkesinde barış ve demokrasi adına değişiklik olmadığını görür. Devlet terörü, gücünden bir şey kaybetmemiştir. ABD bayrağındaki parlaklıktan ilham alan ölüm mangalarının katliamları, köy basmalar, adam kaçırmalar, kurşuna dizmeler, işkence, kent ve kırdaki komünist avı, yoksul köylüler üzerindeki acımasız baskı sürüp gitmektedir. Merkezi hükümet, iletişim araçları ve kilise ise tüm bunları görmezden gelmekte, gizliden gizliye desteklemektedir. Cordero, kendisini "frenlemeye" çalışan nişanlısına rağmen, köylük bölgelere gider ve durumun daha da kötü olduğunu görür. Önünde, yürüyebileceği tek yol kaldığını anlar. Gerillalara katılır. "Serçeler"in, yani "Yeni Halk Ordusu"nun aktif bir militanıdır artık.

Brocka'nın Amerikan emperyalizmi ve bir sistem eleştirisi olarak ortaya koyduğu film, büyük bir coşkuyla "çıkış"ı da işaretliyor. Şapka çıkarılacak kadar büyük bir ustalıkla sergilenen onca acıya rağmen, umutsuzluğun ve yılgınlığın zerresi bile yer almıyor.

Devrimci sinemanın günümüzdeki en çarpıcı örneklerinden biri. Temiz sinema...

İkinci filmimiz *Cal* ise İrlanda sorununu ele alıyor. Güncel politik

CAL. 1989 Film Festivali'nden kopup gelen, İrlanda sorunu üzerine bir film.

içerikli belgeselleriyle tanınan yönetmen Pat O'Connor, bu ilk uzun metrajlı filminde, IRA militanı bir gencin iç çatışmalarından yola çıkıyor.

19 yaşındaki Cal ve babası, bir Protestan mahallesinde yaşamaktadırlar. Cal, IRA'nın gerçekleştirdiği bazı suikastlere karışmıştır ve yoğun bir ruhsal hesaplaşma içindedir. Artık, "bu işlerden" kurtulmak istemektedir. Evleri, Protestanlar tarafından yakılır. Bir kütüphanede çalışan ve kendisi gibi katolik olan dul bir kadına aşık olur. Liberal düşünceli bir Protestan olan kayınvalidesi ile birlikte yaşayan Marcella, pek çok konuda Cal'a yardımcı olur, sevgisine karşılık verir. Ama Cal'ın geçmişinde bilmediği ve kendisini de ilgilendiren pek çok şey vardır. Şanssız bir aşk yaşanmıştır.

Pat O'Connor, filminin "kesin bir politik bildiri" olmadığını ısrarla vurguluyor. Yönetmene göre *Cal*, "Güç koşullar altındaki İrlandalıların duygularıyla nasıl başa çıktıklarını irdeleyen bir çalışma" sadece. İrlanda sorunu üzerine, örneğin Ken Loach'ın *Gizli Dosya*'sı kadar güçlü bir film olmasa da, kimi boşluklarına, iç dinamizm dengesizliğine, yüzeysel bölümlerine, özellikle diğer IRA militanlarını çizerken ortaya çıkardığı "abartılı sevimsizlik" tablosuna rağmen, yine de yabana atılmayacak bir film gibi göründü bize. Ciddi ve dürüst... En azından izledik ve bir şey kaybetmedik! Bu arada, Mark Knofler imzalı film müziğini unutmadan, kadın oyuncu Helen Mirren'in oyun gücünün "büyüleyici" olduğunu da ekleyelim. Sadece Mirren için bile izlemeye değer. Kuşkusuz, video kaset olarak piyasaya çıkarsa!

TUNCA ARSLAN

KEDİ GÖZÜ

23-29 Eylül 1991 tarihleri arasında yapılacak olan 28. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde yarışacak olan filmler ve yönetmenleri şöyle: **1)** *Ateş Üstünde Yürümek* / Yavuz Özkan , **2)** *Bir Kadın Düşmanı* / Hüseyin Karakaş, **3)** *Devlerin Ölümü* / İrfan Tözüm, **4)** *Eskici ve Oğulları* / Şahin Gök, **5)** *Gizli Yüz* / Ömer Kavur, **6)** *Gün Ortasında Karanlık* / Memduh Ün, **7)** *Hasan Boğuldu* / Orhan Aksoy, **8)** *İki Yabancı* / Halit Refiğ, **9)** *Kiraz Çiçek Açıyor* / Yaşar Seriner, **10)** *Koltuk Belası* / Kartal Tibet, **11)** *Madde 438* / Ümit Efekan, **12)** *Raziye* / Yusuf Kurçenli, **13)** *Sayın Başkan* / Ünal Küpeli, **14)** *Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu* / Engin Ayça, **15)** *Tatar Ramazan* / Melih Gülgen, **16)** *Uzlaşma* / Oğuzhan Tercan, **17)** *Yalnız Değilsiniz* / Mesut Uçakan, **18)** *Seni Seviyorum Rosa* /Işıl Özgentürk, **19)** *Uzun İnce Bir Yoldayım* / Tunç Başaran.

* * *

Cannes Film Festivali'nde 200 film içinde ilk yediye girmeyi başaran *Robert's Movie* filmi, Türkiye'yi bu kez de Montreal'de temsil etmeye çağrıldı. ABD'de eğitim gören ve Elia Kazan, Yılmaz Güney gibi sinema devlerinin yanında deneyimini geliştiren Canan Gerede'nin bu filmi, Amerikalı bir savaş fotoğrafçısıyla, genç bir Türk şarkıcısının umutsuz, şiddet ve erotizm dolu öyküsünü, "Amerikan sineması" tarzında anlatıyor. Türkiye'nin toplumsal gerçeklerini de ara görüntüler olarak işleyen filmin başrollerinde Aslı Altan ve Patrick Bauchau var.

Nikahta keramet yoktur!

Bir Aşk, Dört Nikah. (The Marrying Man) / **Yönetmen:** Jerry Rees / **Senaryo:** Neil Simon / **Oyuncular:** Kim Basinger, Alec Baldwin, Robert Loggia.

Tensel yönü oldukça güçlü bir yıldırım aşkın, silah zoruyla da olsa evlilikle sonuçlanması, normaldir... Erkeğin, serseri ruhlu bir dolar milyoneri, kızın ise "manyak" lakaplı, kan içici bir gangsterin şarkıcı sevgilisi olması, normaldir... Bu evliliğin, çok kısa bir süre sonra boşanmayla noktalanması, normaldir... Aradan zaman geçtikten sonra, aynı kişilerin yine birbirleriyle evlenmeleri, normaldir... Bir kez daha boşanmaları da normal kabul edilebilir... Ama bundan sonrası, yani bir kez daha evlenip, bir kez daha boşanmaları ve "artık bu son" diyerek bir kez daha evlenmeleri, anormaldir. Eğer buraya kadar okuduklarınızdan sıkıldıysanız, filmden de sıkılacaksınız demektir!

İşte böylesi bir anormallık üzerine kurulu bir komedi *Bir Aşk, Dört Nikah*. Kim Basinger'a göğüs-kalça gösterisi yaptırıp, bol bol şarkı söyletmek için çekildiği her halinden belli olan film, "abartı komedisi"ni çok abartıp, yolundan saptırdığı için hiçbir ilginçlik taşımıyor. Aralara serpiştirilmiş kimi "gerçek" espriler de durumu kurtarmaya yetmiyor.

Kimi uzmanlar, sorunlu evlilikleri kurtarmak için, eşlerin birbirleriyle "sık sık" evlenmelerini öğütlerken, böylesini kastetmiyorlar herhalde! Nikahta keramet var mı, yok mu çok merak ediyorsanız, gidin görün.

BİR AŞK, DÖRT NİKAH. **Evlenmek ve boşanmak için çok neden var.**

"Dünyanın tek dahisi benim" diyen, ressamlığı kadar özel yaşamıyla da tanınan Salvador Dali ile Pablo Picasso'nun yapıtları da *Ekspresyonizm ve Sonrası* sergisinde yer alıyor.

Dali'den Picasso'ya Ekspresyonizm ve sonrası

Ekspresyonizm ve onu izleyen akımların en büyük ustalarının özgün yapıtları iki aylık bir ziyaret için Türkiye'ye geliyor. Aralarında Dali, Picasso, Matisse, Chagall, Rodin, Miro, Braque, Ernst, Kokoschka, Munch, Emil Nolde, Klee gibi adların bulunduğu 44 modernist sanatçının yapıtları *Ekspresyonizm ve Sonrası* adı altında ilk olarak İstanbul'da 19 Eylul-18 Ekim tarihleri arasında Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenecek. Daha sonra Ankara'da Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde 23 Ekim-24 Kasım tarihleri arasında Ankaralı resimseverlere sunulacak.

1920'li yılların Alman dışavurumculuğunu yansıtan, Alman sanatı ağırlıklı klasik-çağdaş yapıtların yer aldığı serginin resimseverlere ve araştırmacılara yeni ufuklar açacağına inanılıyor

1900'ler Avrupa resim sanatının panoramasını da oluşturacak sergi, 142 parça orijinal suluboya, eskiz ve baskıdan oluşmuş ve Almanya'nın Wuppertal Von der Heydt Müzesi'ndeki koleksiyondan derlenmiş. Sponsörlüğünü bu yıl 20 yıldönümunü kutlayan Beymen'in yaptığı sergi Alman Büyükelçiliği'nin yardımlarıyla geliyor ve Türkiye ve Almanya Dışişleri Bakanlıkları ile Türkiye Kültür Bakanlığı'nın himayesinde düzenleniyor. *Ekspresyonizm ve Sonrası* adlı serginin büyük boy 134 sayfalık renkli katalogu Beymen tarafından bastırılıyor

İstanbul'a yeni bir kitap kulübü

İstanbul Esenkent'te kitap kulübü açıldı. Kulup, kitap kiralama yöntemi ile kitap okumayı yaygınlaştırmayı ve imza günü, panel, soyleşi gibi etkinliklerle yazarları okurlarıyla buluşturmayı amaçlıyor

Sergilere merhaba

Yazın sona ermek üzere olduğu, kışın yavaş yavaş kendini belli etmeye başladığı şu günlerde, sanat galerileri yeni sezon hazırlıklarına başladılar. Bunlardan bir tanesi de Horhor Sanat Galerisi. Fatih'te bulunan galeride 22 Eylül'de açılacak olan Fuat Mensi Dileksiz'in resim sergisi 19 Ekim'e kadar sürecek

Bir diğer sergi de İbrahim Alptekin'in yapıtlarından oluşuyor ve The Marmara Brasserie'de 20 Eylül'e kadar sürüyor.

1983'ten sonra The Corcoran School of Art Washington DC'de Bill Newman, Steve Kruvant ve Swaroff'un resim atölyelerinde ve Epstein'ın heykel atolyesinde çalışmalar yapan Alpdoğan kıvrak çizgilerini coşkulu renklerle değerlendirip hareketin resmini yapıyor ve çalışmalarını art arda çevre düzenlemeleriyle, cinse fantezilerle yoğunlaştırıyor Farklı kimliklerde karşımıza çıkan hayat yorgunu insanlar ele aldığı yapıtlarından oluşan sergisiyle sanatçı evrensel yakalıyor.

Dormen Tiyatrosu'ndan yeni sezona yeni oyunlar

Dormen Tiyatrosu 1991-92 sezonunda repartuvarına iki yeni oyun daha aldı: *Günaydın Mr. Weil* ve *Eğlencelik*.

Haldun Dormen'in yazdığı ve yönettiği *Günaydın Mr. Weil*'de Cihan Önal ve Yekta Kara başlıca rolleri paylaşıyor. Ekim ayında sahnelenmeye başlanacak olan oyunun müzik direktörlüğünü Serdar Yalçın yapıyor.

1992 yılının Ocak ayında sahnelenecek olan *Eğlencelik*'i Gencay Gürün çevirmiş, yönetmen ise Metin Serezli. Oyunda Haldun Dormen, Metin Serezli, Sevil Üstekin, Nilgün Belgün, Gülen Karaman, Suat Sungur, Ümit Karabel, Kemal Uzun, Nejat Birecik, Ayşe Çakar ve Leyla Üner rol alıyor.

Bu oyunların yanı sıra geçen sezon oynanan *Karmakarışık* ve *Çılgın Sonbahar*'ın sahnelenmesine de devam edilecek.

Açıklamalı şarkı gecesi

Merhaba Yaşamak Sanatevi'nin düzenlediği etkinlikler Eylül ayında da devam ediyor. Soprano Müjgan Özsan'ın katılacağı "Açıklamalı Şarkı Gecesi", Ortaköy Kabataş Erkek Lisesi'nde, 21 Eylul saat 21.00'de yapılacak. Basın Yayın Yuksek okulu öğrencilerinin çalışmalarından oluşan *Koridor Fotoğrafçıları* adlı sergi ise 28 Eylül-13 Ekim tarihleri arasında izlenebilir

Sanatevi'nin Eylül ayı etkinlikleri, Los Paşaros Sefaradıs Grubu'nun 28 Eylül saat 21.00'deki folklor gosterisi ile sona eriyor

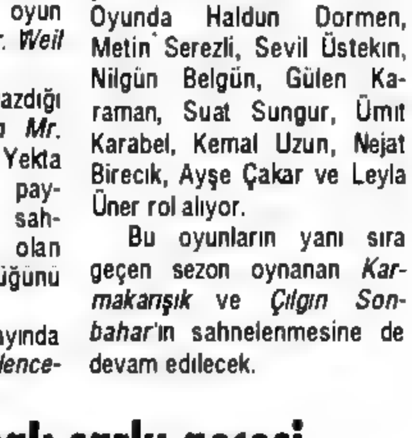

Los Paşaros Sefaradis Grubu, Merhaba Yaşamak Sanatevi'nin etkinlikleri çerçevesinde folklor gösterisi sunuyor.

Yılmaz Güney geceleri

İstanbul Açık Hava Tiyatrosu'nda 7 Ekim saat 20.00'de "Sürgün Dönüşü Yılmaz Güney Yeniden Halkıyla" gecesi düzenlenecek.

Güney Filmciliğin organize ettiği gecede Halil Ergün ve Nur Sürer Yılmaz Güney'in şiir, öykü ve mektuplarından bölümleri dia gösterisi eşliğinde sunacaklar. Daha sonra Yılmaz Güney'in senaryosunu yazdığı, yönettiği ve başrolünü oynadığı *Arkadaş* adlı filmi gösterilecek.

Bu geceler 13-14 Eylül'de Ankara Altın Park'ta, 27-28 Eylül'de İzmir Enternasyonal Fuarı'nda Amerikan Pavyonu'nda, 21 Eylül'de de Adana'da, ayrıca ileriki tarihlerde Diyarbakır'da, 11 Ekim'de Hamburg'da, 12 Ekim'de Wöblingen'de, 13 Ekim'de Köln'de, 14 Ekim'de Frankfurt'ta tekrarlanacak.

Fotoğraf yeniden yayım dünyasında

Kısa adı AFSAD olan Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği'nin, geçtiğimiz yıllarda 49 sayı çıkardığı, böylece ülkemizde, konusunda yayımlanan en uzun süreli dergi olma özelliğini kazanan *Fotoğraf*, içinde bulunduğumuz Eylül ayından itibaren yeniden yayımlanmaya başlıyor. İki ayda bir çıkacak olan dergi ile fotoğraf sanatının yaygınlaştırılması, çağdaş fotoğraf sanatının gelişimine katkıda bulunulması ve fotoğrafçılar arasında bir bağ kurularak ülkemizde bu alanda duyulan boşluğun doldurulması amaçlanıyor. İçeriği ve baskısıyla dikkati çekmeyi başaracak düzeyde olan *Fotoğraf*'a abone kabulüne de devam ediliyor.

KASET

İşçiler de gülümser!

"Gülümse" 12 Eylül'den sonra Avrupa'ya iltica eden Kemal Burkay'ın bir şiiri. İlk önce Rahmi Saltuk tarafından bestelenmiş. Aynı zamanda şiirin adı olan "Hadi Gülümse" Saltuk'un kasetinin de adaşı olmuş. "Sezen Aksu'nun "Gülümse"si gibi. Ancak iki beste arasında bir fark var. Saltuk şiirin çatısını oluşturan "İşçiler iyi çalışsın, gülümse" dizesini bestesine aynen alırken, Aksu es geçmeyi yeğlemiş.

Müziğin metalaştığı, seslerin mekanikleştiği piyasada, bu bir "piyasa kurnazlığı"dır, "genelleştiği" için de yadırganmaz. Müzisyenler tarafından şiir budanır, dizeler yenilenir. Tüm bunlar "müzikle uyum sağlamak" adına yapılır Besteci şiiri görünce çok duygulanır. Kaptırır kendini. Eksiklik hisseder, dayanamaz "katkıda" bulunur, giriverir şiirin içine.

Uzun bir aradan sonra Sezen Aksu çıkarması oldu. "Ses telleri bozuldu, sesini yitirdi, tedavi görüyor" söylentilerinin ayyuka çıktığı sırada *Gülümse* adlı kaseti "yedili" satış rakamını çoktan aştı.

Gülümse profesyonel bir kadronun, işbilen bir ekibin ürünü. Ciddi ve titiz bir çalışma sonunda ortaya çıkmış. Toplumun her kesimini en ince ayrıntısına kadar inceleyen; insan algı kanallarının mekanikleşen seslere olan duyarsızlığını da dikkate alarak müzik ve teknik gelişimi birleştiren "usta" işi bir çalışma. Yaşamın günübirlikteliği, sıradanlığı, duygusallığı, hareketliliği, şiirsel bir dille anlatılmış. Geleneksel "oynak" ezgilerin, folklorik motiflerin işlenişi insanda "tanıdık" bir şeyleri çağrıştırıyor. Sanki unutmuşsunuz da hatırlamaya çalışıyorsunuz.

Halk dilini, entelektüel dili kullanmasıyla, argoyu çağrıştıran sözcükleri ve cilveli söylemiyle *Gülümse*, Türkiyeli. Müzik coğrafyasının sınırsızlığıyla birlikte alaturka. Üstün teknolojinin makinelerinden çıkan elektro ritimler, sesin pesliğiyle birleşince uyumlu, volümlü şarkılar haline gelmiş. Böylelikle sesin zayıflığı da kurtarılmış. Enstrümantal söylem ustaca mikslerle ezgiselleşmiş Aynı zamanda kısa aralıklarla söylenen kesik melodiler, ritim üzerinde müzik karakterini oluşturuyor. Enstrümantal ağırlıklı parçalarda duygusallık söylemde etkili. Ürkek, sessiz bir seslenişle karşılaşıyoruz. Müziğin arkasında gelen ezgisel bir ses, bazen de duygusal bir ezıklik şeklinde.

Tonmaysterler Duyal Karagözoğlu ve Aykut Güler. Dünyaca ünlü birçok sanatçının çalışmalarında müzik ve ses düzenlemesini çoğunlukla İngilizler yapıyor. Sezen'in kaseti de sanırız özellikle İngiliz Curtıs Schwarts kontrolünden geçmiş. Onno Tunç, Sezen'in her şeyi. Bu konuda söyleyecek fazla söze gerek yok. *Gülümse*'nin müzikleri Onno Tunç imzalı.

Kasetin ilk yüzü "Hadi Bakalım" adlı parçayla başlıyor. Sözlerini Aysel Gürel'in yazdığı parça, kitlelerin çok sık kullandığı sözcük ve deyimlerden oluşuyor: "Eline, diline hakim ol-En büyük kim-Hadi bakalım-Sen seni bil sen seni" vs. Bu gibi sözcüklerin dizilişi, folklorik karakterli ezgilerin oynak ritimler üzerine kesik melodilerle işlenişi, toplumun hareketliliğiyle paralellik kuruyor. Cezbeden de bu zaten Cilveli bir söylem de cabası

Sözlerini Onat Kutlar, Ece Aksoy, Ersın Şalman, Sezen Aksu birlikte yazdığı "Tutsak", karamsar bir entelektüel aşk şarkısı. "Ne Kavgam Bitti Ne Sevdam"ın sözleri ise Aysel Gürel'e ait. Kesik ve kısa melodilerden oluşan oynak bir sevda şarkısı ve sıcak. Kemal Burkay'ın şiirinden derlenen "Gülümse" son derece melodik. Yalnızlık, saflık, özlem ve duygusallık ön planda Sezen Aksu'nun en başarılı olduğu tarz. "Güllerim Soldu" bir Sezen Aksu şarkısı. Duygusal Cazımsı bir esinti ve melodiler etkin

Kasetin ikinci yüzünün ilk parçası "Vazgeçtim", Ara Dınkçıyan tarafından bestelenmiş. Sözleri Sezen Aksu'ya ait. Popüler bir alet olan ud ile ustaca yorumlanışı parçaya ayrı bir özellik katıyor.

"Her Şeyi Yak"ta ise Yunanlı müzisyen Aleksiu'nun müziğine Sezen Aksu söz yazmış. Düzenleme, Atılla Özdemiroğlu. Karamsarlıkla birleşen makamsal bir meyhane müziğini andırıyor. "Namus" akılda kalıcı, oynak. Sözler Ümit Yaşar Oğuzcan'a ait. Cafcaflı bir şarkı. "Seni Kımler Aldı" yine bir Sezen Aksu şarkısı. Fuat Güner'in düzenlemiş Karamsar bir aşk şarkısı olan parçada Sezen tarzı bir söylemle karşılaşıyoruz "Değer mi": Sözlerini Aysel Gürel'in yazdığı bu şarkı bu kez değişik bir söyleyişle kasete alınmış.

KADİR KARAKOÇ

LİG BAŞINDA FENERBAHÇE

"Doktor"un işi kolay değil

Geçen yılı çok kötü geçiren Fenerbahçe, Dr. Venglos'un yüksek antrenman temposuna ve Tanju, Engin gibi transferlere karşın, taraftarını sevindirecek düzeye gelemedi. Defans ve orta alandaki sorunlar çözüm bekliyor.

Yeni sezonda Fenerbahçe'yi anlatmadan önce geçen sezona şöyle bir dönüp bakmakta yarar var. Geçen yıl, ezeli rakiplerinin 20-25 puan arkasında kalan, kalesinde Schumacher gibi bir dev olmasına karşın en kolay gol yiyen takımlardan biri durumuna düşen, orta sahada pres ve mücadele alışkanlığı olmayan, ileride sürekli Rıdvan'ı arayan bir Fenerbahçe izlemiştik. Sarı-lacivertliler, zaman zaman yaratıcı oyuncularının gününde olması nedeniyle bol gollü galibiyetler almış, ancak futbol kalitesi olarak vasatın üzerine çıkamamışlardı.

Fenerbahçe'nin eksikleri belliydi. Schumacher futbolu bırakacağına göre iyi bir kaleci... Güvenilir bir defans... Orta sahada Oğuz'un sırtındaki yükü hafifletecek bir oyuncu. Engin'in transferiyle birinci sorun çözüldü. Bu arada yılın en büyük transfer bombasıyla Tanju Fenerbahçeli yapıldı. Sarı-lacivertli takımın böyle bir transfere ihtiyacı var mıydı tartışılır. Çünkü, geçen yılın hastalığı gol atmamak değil, yemekti. Ama Tanju'nun transferiyle taraftar havaya girmiş oldu. Morali düzeldi ve tribünler de dolmaya başladı. Orta sahadaki problemin çözümü için yabancı transferler uygun görüldü. Polonyalı Soka ile Brezilyalı Gerson'un çare olup olamayacağını zaman gösterecek. Defansın çözümü ise yeni oyuncular almaktan değil, en uyumlu biçimde bir arada oynayacak oyuncuları tespit etmekten geçiyordu. Çünkü Fenerbahçe hemen her temmuz ayında ülkenin kalburüstü savunmacılarından biriyle ya da birkaçıyla anlaşma imzalıyor. Fakat bir türlü ucuz gol yeme hastalığını atlatamıyordu. Hazırlık maçlarında yalnızca Trabzon karşılaşmasının gol yemeden bitirilmiş olması, bu hastalığın tedavisinin de zaman alacağını gösteriyor.

Fenerbahçe kadrosunda defansı oluşturabilecek adayların çoğunun mücadele ve fizik gücü yüksek, ancak çabukluk ve manevra kabiliyetleri zayıf. Teknik kapasiteleri de sınırlı olduğu için, oyunun hücum yönüne ve orta saha ile yoğun top alışverişine katkıları olmuyor. Yine aynı nedenlerden ötürü kanatlarda bir mekik gibi çalışacak sağ ve sol bekler bulunamıyor. İsmail ve Ahmet Suphi markaj özellikleri ağır basan oyuncular. Fenerbahçe'ye transfer edildiğinde "Avrupa'da bile oynar" denilen Semih iki sezondur düşüşte. K. Şenol ise üstün futbol bilgisine karşın geçirdiği sakatlıktan sonra bir türlü eski haline dönemedi.

HATLARI KİM BAĞLAYACAK?

Fenerbahçe'de orta sahayı ve forveti besleyen, çoğaltan kanat savunmacıları formda olmayınca, bu görev liberoya düşüyor. Oysa, şu anda bu mevkiye yerleşmiş görünen Müjdat ve geçen yıl libero oynayan Jako (Anlaşması iptal edildiği için bu sezon izleyemeyeceğiz) defansı geride kurmayı seven, fazla hücuma çıkmayan oyuncular. Ne gariptir ki, daha önce beş numaralı formayı taşıyan Sovyet Vişnevski de bu tip bir oyuncuydu. Yani Fenerbahçe'de geride çakılı ve risksiz oynayan libero geleneği oluşuyor yavaş yavaş. Öyleyse kanat savunmacılarının çok daha diri olması gerekiyor. İşte sorun burada. Fuleli adımlarıyla hücuma çıkmayı

VENGLOS. Elindeki kadrodan en iyi biçimde yararlanabilecek mi?

çok seven -ama bir türlü orta yapmayı öğrenemeyen- Semih, çoğunlukla geri dönmekte geç kalıyor. Üstelik moral kondüsyonu yüksek olmadığı zamanlar, başarılı bir kesici de değil. İsmail ise savunma görevini aksatmamak için hücuma çıkış sayısını sınırlı tutan, orta sahayı geçer geçmez başını kaldırıp arkadaşlarına bakmadan topu rakip ceza sahasına havalandıran bir futbolcu. Geçen yılın buyük bir kısmını kulübede

Kimsenin yeri garanti değil

geçiren Ahmet Suphi ile K.Şenol, bu görevleri daha iyi yapabileceklerine dair en küçük bir işaret vermemişlerdi., Şu anda da tribünlere böyle bir ümit aşılamıyorlar.

Orta sahada da Oğuz dışında yaratıcı ve topu kanatlara taşıyan oyuncu olmadığı için Tanju, gazetecilere sık sık "İstediğim topları alamıyorum" diyor. Tanju'nun istediği topların kanatlardan taşınıp, havadan libero ile stoperin ortasına indirilmesi gerekiyor. Peki, bu işi kim yapacak? Zamanla İstanbul ve Fenerbahçe'ye alışacak Ümit ya da eski formuna kavuşacak Hakan bu sorunun yanıtı olabilir.

DENEMESİ BEDAVA

Uzun süre peşinde koşulan, ancak alaturka transfer taktikleri yüzünden İtalya'nın Foggia takımına kaptırılan Romen Dan Petrescu, sözünu ettiğimiz sorunun çözümü açısından doğru bir seçimdi aslında. Fakat olmadı. Ondan sonra da kimden bir futbolcu ismi duyulsa peşine düşüldü. Tek maç için İstanbul'a gelip denenenler, umutla bekleyen taraftarın da canını sıktı. Sarı-lacivertli forma, kiralık smokin gibi her maç başka bir yabancının sırtına geçiriliyordu. Oysa geçen yıldan eksikleri bilinen bu takım için Nisan-Mayıs aylarında Avrupa'da sürdürülecek bir monitörlük çalışması, en doğru yabancıların seçilmesini sağlayabilirdi. Bu konuda çarpıcı bir örnek de yaşandı. Zeyer'i izlemek için İsviçre'ye giden yöneticiler, Lozan'ın Hollandalı liberosu Verlaat'a hayran kalıp kancayı ona taktılar. Fakat İsviçre takımı bu transfere yanaşmadı. Çünkü onlar Verlaat'ı eş-dost tavsiyesiyle değil, uzun süre takip ederek almışlardı ve kaptırmaya niyetleri yoktu.

Doktor Venglos elindeki kadrodan en iyi biçimde yararlanıp ligin zirvesine tırmanmanın sihirli formülünü bulabilecek mi? Yoksa o da Türkiye'deki ilk yılında koşulları iyi tanımamanın getirdiği hatalara düşüp, Hiddink gibi arkasına bakmadan kaçacak mı? Fenerbahçe camiasının başarıya ne kadar susadığı düşünülürse, Venglos'un takımı o kadar kısa sürede toparlaması gerek.

İyi bir saha çalıştırıcısı olan Venglos, antrenmanlara erken başlamanın etkisiyle de oyuncularına dirilik ve mücadele gücü kazandırdı. Takımda hemen hemen hiçbir formanın henüz garantisi olmaması da mücadele arzusu üzerinde olumlu etki yapıyor. TSYD Kupası'na gelene kadar oynadığı dört hazırlık maçından üçünü kazanan Fenerbahçe'de en fazla dikkat çeken özellik buydu. Bayern München ve Bratislava karşısında yenik duruma düşmelerine karşın oyunu bırakmadılar. En çok kullanılan deyimle özetlemek gerekirse, "koşuyorlardı". Aslında Fenerbahçe yenilmesine rağmen, Galatasaray karşısında da bu özelliğini terk etmedi. Hatta Tanju'nun golü biraz daha erken gelebilseydi maça ve skora ortak olma şansına sahip olabilirlerdi.

Beşiktaş maçında ise, siyah-beyazlıların "öldürücü sağ yumruğu"na önlem alamadıkları ve bu güçlü rakip karşısında son yıllarda galibiyeti unuttukları için kompleksleriinin kurbanı oldular.

Venglos'tan başarı bekleyenler, bu takımın geçen yılı çok kötü geçirmesini bir kenara koyarak, "Elinde Türkiye'nin en iyi kadrosu var" diyorlar. Oysa Fenerbahçeli futbolculara baktığımızda, Oğuz, Tanju ve Engin dışındakilerin mevkilerinde Türkiye'nin en iyi isimleri olmadıklarını görüyoruz. Takımda savunmacı yanı ağır basan, fiziği güçlü ama bazen yanındakine pas vermekte bile zorlanan oyuncu sayısının 10'a yaklaştığını söylersek, "Fenerbahçe'nin teknik kapasitesi yüksek" önyargısının ne kadar kof olduğu ortaya çıkar.

Kısacası Venglos'un işi zor. Önce iyi bir çalıştırıcı olmanın avantajlarından yararlanıp, elindeki oyuncuların en azından bir kısmını mevkilerinin Türkiye'de en iyisi durumuna getirmek zorunda. Sonra da rakipleri tanıyıp, onlara karşı alacağı önlemlerle uluslararası alanda kazandığı ünün boş olmadığını Fenerbahçe taraftarına kanıtlaması gerek. ■

MURAT YOSMAOĞLU

1 Eylül Pazar

1. KANAL
09.00 Haberler
09.05 Çizgi Film *(Peter Pan)*
09.30 Dizi *(Alf)*
09.55 Haberler ve İşitme Engellilere Haberler
10.20 Hata Kimde
10.35 Pazar Sineması *(Sevimli Yaratık Bunyip)*
12.30 Bugün Pazar
13.05 Haberler
13.15 Barış Manço ile Dünya Turu
14.00 Haberler
14.05 Pazar Konseri
15.05 Haberler
15.10 Bir Kelime Bir İşlem
15.40 TV'de Türk Sineması *(Çizmeli Kedi)*
17.25 Genç Umutlarımız
17.55 Haberler
18.05 Dünya Atletizm Şampiyonası-Özet
18.30 Start
19.00 Belgesel *(Şifa Suları-Son)*
19.25 Drama *(Biz Bize Benzeriz)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor Stüdyosu
21.40 Drama *(Analar Babalar Çocuklar)*
22.30 Tatil Gecesi
23.40 Haberler
23.50 Gece ve Müzik
00.50 Haberler

2. KANAL
10.00 Lisans Tamamlama Programları
12.00 Kapanış
14.00 TV'de Sinema *(Açıkgözler Çetesi)*
15.50 Pop Müzik
16.00 Belgesel *(Yeryüzü Kaşifleri)*
17.00 Dizi *(Cennet Kasabası)*
17.50 Gençlerle
18.35 Dizi *(Patridge Ailesi)*
19.00 Haberler
19.15 Bir Solist
19.40 Dizi *(Cludeo)*
20.05 Dizi *(Hedef)*
20.55 Dünya Folklorundan
21.20 Belgesel *(Yüzyılımızda Türk Resmi)*
22.00 Haberler
22.35 Tiyatro *(Ivanov)*

3. KANAL
18.00 Dünya Atletizm Şampiyonası
21.05 TV'de Sinema *(Silahşörün Ölümü)*
22.40 Mini Dizi *(Disraeli-Son)*
23.40 Festivallerden

4. KANAL
17.30 Stüdyo İzmir
18.35 Dizi *(Koç)*
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
19.45 Gençlerimiz
20.15 Gitara Başlarken-Son
20.35 Belgesel *(Genç Kainat)*
21.10 Dizi *(Gökkuşağı)*
21.35 Bir Solist
22.00 Gençlerle
22.45 TV'de Sinema *(Güneyli Kız)*

5. KANAL
18.00 Barış Manço ile Dünya Turu
18.45 Tarihte Bu Hafta
19.00 Haberler
19.15 Drama *(Perihan Abla)*
20.00 Tele Objektif
20.45 Alışık Artık
21.15 İnsan ve Ahlak
21.30 Dağarcık
22.00 Türkçe, İngilizce ve Almanca Haberler
22.45 Spor
23.35 Şiir Dünyası
24.00 Bugün Pazar
00.30 Müzikle Yolculuk

2 Eylül Pazartesi

1. KANAL
07.00 Haberler
07.05 Gün Başlıyor
09.30 Çocuk Kuşağı
09.55 Haberler
10.30 Kadın Saati
10.35 Arkası Yarın *(Kuğu)*
11.00 Haberler
11.05 İngilizce Dil Dersi
11.45 Tatil Ekranı
16.30 Yaz Köşesi
17.00 Haberler
17.15 Arkası Yarın *(Sevgi Bağları)*
18.00 Anadolu'dan Görünüm
18.30 A Stüdyosu'ndan
19.20 Drama *(Ben Oluyordum)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor
21.00 Stüdyo A
22.00 Anılarla Müzik
23.00 Haberler
23.10 Dizi *(Diamond'lar)*
24.00 Haberler

2. KANAL
18.10 Arkası Yarın *(Yalan Rüzgarı)*
19.03 Haberler
19.20 Belgesel *(Evrimleşen İnsan)*
20.20 Müzik
20.30 Ekonomi Dosyası
21.00 Dizi *(Müller ve Miller)*
22.00 Haberler
22.35 Değişen Sanat
23.35 Çeşitleme

Stevie Wonder-*Gotta Have You*, Simple Minds-*Stand By Love*, Grandmaster Chuck-en ve Dj Duck-*Like A You Yo*, Snap-*Megamix*, Dr. Alban-*No Coke*, The Real Milli Vanilli-*To Late*, London Beat-*L've Been Thinking About You*, Black Box-*Strike It Up*, Shaw Christopher-*Another Sleepless Night*, KLF Communication-*3 AM Eternal*, Army Of Lovers-*Army Of Lovers*, Crystal Water-*Gipsy Woman*

3. KANAL
20.00 Dizi *(Houston Şövalyeleri)*
20.50 Belgesel *(Dünyanın Bilinmeyen Yüzü)*
21.20 Opera *(Afrikalı Kadın)*

4. KANAL
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Müzik
19.40 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
20.00 Lisans Tamamlama Programları
21.30 Dizi *(Brendon Arazisi)*
21.55 Belgesel *(Ekinoks)*
22.45 Start

5. KANAL
19.03 Haberler
19.20 Yok Yok TV
19.45 Türkçe Dil Dersi
20.10 Ah Şu Komşularımız
20.35 Son 7 Gün Türkiye
21.05 GAP'a Bakış
22.00 Türkçe, İngilizce ve Almanca Haberler
22.45 Drama *(İz Peşinde)*
23.35 Turizm
23.45 Belgesel *(Denizlerin Sesi)*
00.15 Müziğimizde Kadın
00.40 Drama *(Hızır Acil Servis)*
01.10 Portreler *(Hikmet Şimşek)*

3 Eylül Salı

1. KANAL
07.00 Haberler
07.05 Gün Başlıyor
09.30 Çocuk Kuşağı
09.55 Haberler
10.00 Kadın Saati
10.35 Arkası Yarın *(Kuğu)*
11.00 Haberler
11.05 Tatil Ekranı
16.30 Haydi Yaz Yarışmaları
17.00 Haberler
17.15 Arkası Yarın *(Sevgi Bağları)*
18.00 Haberler
18.10 İki Solistten Türküler
18.40 A Stüdyosu'ndan
19.25 Dizi *(Evli İnsanlar)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor
21.00 Belgesel *(Sultan Sazlığı)*
21.25 Bir Solist
22.00 İnsanlık Hali
22.30 Dizi *(Gazeteciler)*
23.15 Haberler

2. KANAL
18.10 Arkası Yarın *(Yalan Rüzgarı)*
19.03 Haberler
19.20 Belgesel *(Bereketli Okyanuslar)*
19.50 Dizi *(FM)*
20.15 Tele Müzik
20.40 Dizi *(Gecenin Sıcağında)*
21.30 CNN Dünya Raporu
22.00 Haberler
22.35 TV'de Sinema *(Kumsaldaki Şarkı)*

3. KANAL
20.00 Belgesel *(Tahiti Adaları)*
20.32 TV'de Sinema *(Kazanmak)*
22.30 Mini Dizi *(Yabancılar)*
23.10 Klasik Müzik

4. KANAL
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Müzik
19.40 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
20.00 Lisans Tamamlama Programları
22.10 Belgesel *(Bilim Gösterisi)*
22.35 Dizi *(Kappatoo)*
23.00 Bir Solist

5. KANAL
19.03 Haberler
19.20 Çıtlembik
19.45 Türkçe Dil Dersi
20.10 Bir Konu Bir Konuk
20.25 TV'de Türk Sineması *(Zifaf)*
22.00 Türkçe, İngilizce ve Almanca Haberler
22.45 Drama *(Şık)*
23.35 Turizm
23.45 Eyvan
00.25 Bir Kelime Bir İşlem
00.55 Belgesel *(Sivas)*

4 Eylül Çarşamba

1. KANAL
07.00 Haberler
07.05 Gün Başlıyor
09.30 Çocuk Kuşağı
09.55 Haberler
10.00 Kadın Saati
10.35 Arkası Yarın *(Kuğu)*
11.00 Haberler
11.05 İngilizce Dil Dersi
11.45 Tatil Ekranı
16.30 Merhaba
17.00 Haberler
17.15 Arkası Yarın *(Sevgi Bağları)*
18.00 Haberler
18.10 Sivas Kongresi
18.35 A Stüdyosu'ndan
19.15 Gönül Sohbetleri
19.20 Drama *(Alışık Artık)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.25 Türkiye-ABD Milli Futbol Karşılaşması
22.30 Dizi *(Üç Arkadaş)*
23.20 Haberler
23.30 Dizi *(Sevgili Uşağım)*
00.20 Haberler

2. KANAL
18.10 Arkası Yarın *(Yalan Rüzgarı)*
19.03 Haberler
19.20 Haber Program
20.10 Müzikorama
20.35 Dizi *(Alf)*
21.00 Bilim Gündemi
22.00 Haberler
22.35 TV'de Türk Sineması *(Değirmen)*

3. KANAL
20.00 Video Müzik Türkiye
21.01 TV'de Sinema *(Polisler Yarışıyor)*
22.40 Mini Dizi *(Genç Charlie Chaplin)*

4. KANAL
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Müzik
19.40 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
20.00 Lisans Tamamlama Programları
21.30 Dizi *(Eve Doğru)*
22.15 Belgesel *(Keşifler Dünyası)*
22.45 Genç Soluklar

5. KANAL
19.03 Haberler
19.10 Müzik
19.45 Türkçe Dil Dersi
20.15 Yaşadıkça
20.35 İsteklerimiz
21.15 Boğaziçi Yalıları
21.45 Türk Halk Müziği
22.00 Türkçe, İngilizce ve Almanca Haberler
22.45 Türkiye-ABD Milli Futbol Karşılaşması
00.15 Gençlerle
01.00 Dünya Hali
01.30 Ezgi Akşamı

5 Eylül Perşembe

1. KANAL
07.00 Haberler
07.05 Gün Başlıyor
09.30 Çocuk Kuşağı
09.55 Haberler
10.00 Kadın Saati
10.35 Arkası Yarın *(Kuğu)*
11.00 Haberler
11.05 Tatil Ekranı
16.30 Çıtlembik
17.00 Haberler
17.15 Arkası Yarın *(Sevgi Bağları)*
18.00 Haberler
18.10 Gençlik Konserleri
18.30 A Stüdyosu'ndan
19.10 Merhaba Çocuklar
19.20 İnanç Dünyası
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor
21.00 Drama *(Aile)*
21.55 Ayışığı
22.40 Gündem
23.30 Haberler

2. KANAL
18.10 Arkası Yarın *(Yalan Rüzgarı)*
19.03 Haberler
19.20 Dizi *(Oğullar ve Kızları)*
20.05 Solistler Geçidi
20.30 Tıp Dosyası
21.00 Haftanın Sohbeti
21.20 Avrupa'dan Futbol
22.00 Haberler
22.35 Günlerle Gelen
23.15 Festivallerden

3. KANAL
20.00 Dizi *(Polisiye Olaylar)*
21.00 Rythms Of The World
21.46 TV'de Sinema *(Ölüm Melodisi)*
23.45 Belgesel *(Macera Günlüğü)*

4. KANAL
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Müzik
19.40 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
20.00 Lisans Tamamlama Programları
22.10 Belgesel *(Doğaya Açılan Pencere)*
22.35 Dizi *(Fanelli Kardeşler)*
23.00 Genç Umutlarımız

5. KANAL
19.03 Haberler
19.20 Bir Varmış Bir Yokmuş
19.45 Türkçe Dil Dersi
20.10 Bir Konu Bir Konuk
20.25 Karşı Karşıya
21.20 Gönül Sohbetleri
21.25 İnanç Dünyası
22.00 Türkçe, İngilizce ve Almanca Haberler
22.45 Belgesel *(Altaylar)*
23.35 Spor
00.05 Türkü Defteri
00.35 Drama *(Kanun Savaşçıları)*

6 Eylül Cuma

1. KANAL
07.00 Haberler
07.05 Gün Başlıyor
09.30 Çocuk Kuşağı
09.55 Haberler
10.00 Kadın Saati
10.35 Arkası Yarın *(Kuğu)*
11.00 Haberler
11.05 İngilizce Dil Dersi
11.45 Tatil Ekranı
16.30 Yarışalım Eğlenelim
17.00 Haberler
17.15 Arkası Yarın *(Sevgi Bağları)*
18.00 Haberler
18.10 7. Dünya Çim Kayağı Şampiyonası-Özet
18.40 A Stüdyosu'ndan
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor

21.00 Bir Başka Gece
23.05 Haberler
23.15 Dizi *(Maceracı Milyoner)*
00.05 Haberler
00.20 Dizi *(Alfred Hitchcock)*
00.45 Haberler

2. KANAL
18.10 Arkası Yarın *(Yalan Rüzgarı)*
19.03 Haberler
19.20 İslam ve İnsan
19.45 Dizi *(Aile Babası)*
20.10 Dört, Üç, İki, Bir
20.40 Dizi *(İyimser)*
21.05 Yeni Soluk
21.30 Belgesel *(Yarının Dünyası)*
22.00 Haberler
22.35 TV'de Sinema *(Andrei Rublev)*

3. KANAL
20.00 Belgesel *(Okyanusta Bir Damla)*
21.00 TV Filmi *(İdam Mahkumu)*
22.15 Mini Dizi *(Genç Charlie Chaplin)*
23.20 Caz

4. KANAL
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Müzik
19.40 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
20.00 Lisans Tamamlama Programları
21.30 Dizi *(Babamız)*
21.55 Belgesel *(2000'e Doğru)*
22.45 Video Müzik Türkiye

5. KANAL
19.03 Haberler
19.20 Yaz Köşesi
19.45 Türkçe Dil Dersi
20.10 Yaşadıkça
20.30 Drama *(Ben Olsaydım)*
21.00 Mavi Gece
22.00 Türkçe, İngilizce
ve Almanca Haberler
22.45 Ayışığı
23.35 Tunam

23.45 Drama *(Sevgiyi Öğrenen Adam)*
00.35 Turnuva
01.05 Konuların İçinden

7 Eylül Cumartesi

1. KANAL
10.00 Haberler
10.05 Çizgi Film
10.55 Haberler
11.00 Neşe Pınarı
11.55 Haberler
12.00 Dizi *(Sevimli Kanguru)*
12.25 Çizgi Film *(Bir Hikaye Bin Ders)*
12.35 Dizi *(Gopher Ailesi)*
13.00 Haberler
13.10 Dizi *(Kurtarma 911)*
14.00 Haberler
14.10 Belgesel *(Avustralya Kıtası)*
15.00 Haberler
15.10 TV'de Sinema *(Fandango)*
17.00 Haberler
17.15 Konservatuvarlarımız
18.00 Haberler
18.05 Tarihte Bu Hafta
18.20 Dizi *(Senfoni)*
19.20 7. Dünya Çim Kayağı
Şampiyonası-Özet
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.40 Spor
21.00 Yaz Eğlencesi
22.05 TV'de Türk Sineması *(Şah Mat)*
23.50 Haberler
00.05 Gecenin Konuğu
00.45 Haberler
01.00 Caz
01.30 Haberler

2. KANAL
11.00 Lisans Tamamlama Programları
13.00 Kapanış
15.00 Dizi *(Macera Kalesi)*
15.25 Dizi *(Büyük Göç)*
15.50 Tatil Sineması *(Ultimate Warrior)*
17.30 Son 7 Gün Türkiye
18.00 Belgesel *(Kartal Ülkesi)*
18.50 Geçmiş Zaman Olur ki
19.00 Haberler
19.15 Dizi *(Sokak Kanunu)*
20.00 Dünya Listelerinden
20.30 Spor Flash
20.45 Bizim İmarlarımız
21.20 Belgesel *(Tarım Üretim Kullanım)*
22.00 Haberler
22.35 Bale *(Don Kişot)*

3. KANAL
20.00 Dizi *(Aşağıdakiler Yukarıdakiler)*
20.55 Sinema *(Ölü)*
22.16 Video Müzik Türkiye

4. KANAL
18.15 Gençlik Konserleri
18.35 Dizi *(Jem)*
19.01 Arkası Yarın *(Yıldıza Ulaşmak)*
19.25 Arkası Yarın *(Hayat Ağacı)*
19.45 Belgesel *(Spor ve Sağlık)*
20.05 Bir Kelime Bir İşlem
20.35 Pop Saati
21.05 Fıkrala Eğlenelim
21.20 Konservatuvarlarımız
22.05 Cumartesi Eğlencesi
22.50 Dizi *(Kara Şimşek)*

5. KANAL
18.00 Neşe Pınarı
19.00 Haberler
19.15 Cumartesi Eğlencesi
20.00 İnkılap Tarihi
20.20 TV'de Türk Sineması *(Bez Bebek)*
22.00 Türkçe, İngilizce
ve Almanca Haberler
22.45 Bir Başka Gece
00.35 Drama *(Bizimkiler)*
01.20 Gecenin Konuğu

MAGIC BOX / STAR 1

1 EYLÜL PAZAR
10.00 Haberler
10.05 Çizgi Film *(Turbo Genç)*
10.30 Çizgi Film *(Beterböcek)*
10.55 Dizi *(Bu Dünyanın Dışından)*
11.20 Gizli Kamera Şakaları
11.45 Sinema
13.25 Dizi *(Marina Maceraları)*
14.20 Dizi *(Formül 1)*
15.15 Traktörler Yarışıyor
15.45 Dünyadan Spor
16.45 Magic Miks
18.00 Olay Yerinde
18.30 Dizi *(Bugünün Canavarları)*
19.00 Dizi *(Uzay Yolu Yeni Jenerasyon)*
19.50 Haberler
20.10 Sinema
21.50 Dizi *(Dallas)*
22.45 Haberler
22.50 Dizi *(Yabancılar)*
23.50 Dizi *(İki Kafadar)*
00.45 Haberler / Gece Jimnastiği

2 EYLÜL PAZARTESİ
13.05 Çizgi Film *(Ağaçkakan Woody)*
13.30 Dizi *(Bütün Çocuklarım)*
14.15 Dizi *(Hastane Günlüğü)*
15.00 Dizi *(Komşular)*
15.25 Hot Clip
17.10 Dizi *(Cesur ve Güzel)*
17.55 Çizgi Film
(Hollywood Yaramazları)
18.20 Çizgi Film *(Taş Devri)*
18.50 Çizgi Film *(Tiny Toon Maceraları)*
19.15 Dizi *(Jefferson Ailesi)*
20.10 Dizi *(Patron Kim)*
20.35 Dizi *(Çin Plajı)*
21.30 Dizi *(Adalet Savaşçısı)*
22.35 Dizi *(Cinayet Dosyası)*
23.35 Dizi *(Otostopçu)*
24.00 Haberler / Gece Jimnastiği

3 EYLÜL SALI
13.05 Çizgi Film *(Ağaçkakan Woody)*
13.30 Dizi *(Bütün Çocuklarım)*
14.15 Dizi *(Hastane Günlüğü)*
15.00 Dizi *(Komşular)*
15.25 Hot Clip
17.10 Dizi *(Cesur ve Güzel)*
17.55 Çizgi Film
(Hollywood Yaramazları)
18.20 Çizgi Film *(Taş Devri)*
18.50 Çizgi Film *(Ninja Kaplumbağalar)*
19.15 Dizi *(Biz On Kişiyiz)*
20.10 Dizi *(Muhteşem İkili)*
20.35 Dizi *(Emerald Noktası)*
21.30 Salı Pazarı
23.30 Dizi *(Yayın Zamanı)*
00.20 Haberler / Gece Jimnastiği

4 EYLÜL ÇARŞAMBA
13.05 Çizgi Film *(Ağaçkakan Woody)*
13.30 Dizi *(Bütün Çocuklarım)*
14.15 Dizi *(Hastane Günlüğü)*
15.00 Dizi *(Komşular)*
15.25 ...t Clip
17.10 Dizi *(Cesur ve Güzel)*
17.55 Çizgi Film
(Hollywood Yaramazları)
18.20 Çizgi Film *(Taş Devri)*
18.50 Çizgi Film *(Tiny Toon Maceraları)*
19.15 Dizi *(Jefferson Ailesi)*
20.10 Dizi *(Beni Rahat Bırak)*
20.35 Dizi *(Maskeli Balo)*
21.30 Dizi *(Hanedan)*
22.35 Dizi *(Avcılar)*
23.30 Dizi *(Yaratıklar)*
24.00 Stephen King'den Korku
00.25 Haberler / Gece Jimnastiği

5 EYLÜL PERŞEMBE
13.05 Çizgi Film *(Ağaçkakan Woody)*
13.30 Dizi *(Bütün Çocuklarım)*
14.15 Dizi *(Hastane Günlüğü)*
15.00 Dizi *(Komşular)*
15.25 Hot Clip
17.10 Dizi *(Cesur ve Güzel)*
17.55 Çizgi Film
(Hollywood Yaramazları)
18.20 Çizgi Film *(Taş Devri)*
18.50 Çizgi Film *(Ninja Kaplumbağalar)*
19.15 Dizi *(Çocuklarla Evlilik)*
20.10 Dizi *(Muhteşem İkili)*
20.35 Dizi *(Sadece Aşk)*
21.30 Orhan Boran'lı Dakikalar
22.35 Sinema *(Rus Ruleti)*
00.10 Amerikan Güreşi
00.55 Haberler / Gece Jimnastiği

6 EYLÜL CUMA
13.05 Çizgi Film *(Ağaçkakan Woody)*
13.30 Dizi *(Bütün Çocuklarım)*
14.15 Dizi *(Hastane Günlüğü)*
15.00 Dizi *(Komşular)*
15.25 Hot Clip
17.10 Dizi *(Cesur ve Güzel)*
17.55 Çizgi Film
(Hollywood Yaramazları)
18.20 Çizgi Film *(Taş Devri)*
18.50 Çizgi Film
(Tiny Toon Maceraları)
19.15 Dizi *(Jefferson Ailesi)*
20.10 Dizi *(Tatlı Dertler)*
20.35 Dizi *(McGyver)*
21.30 Vay Canına
22.35 Dizi *(Miami Vice)*
23.30 Sinema *(Çılgın Kızlar)*
[illegible] Haberler / Gece Jimnastiği

7 EYLÜL CUMARTESİ
10.00 Haberler
10.05 Çizgi Film *(Çalçene)*
10.30 Çizgi Film *(Beterböcek)*
10.55 Dizi *(Siyah Yele)*
11.20 Sinema *(Jenny)*

[illegible] Dizi *(Asırlık Efsane)*
13.50 Duran Duran Konseri
14.40 Sınır Tanımayanlar
15.15 Türkiye 1. Futbol Ligi'nden
Naklen Yayın
17.45 Youngstar Galaksy
18.15 Amerikan Güreşi
19.00 Dizi *(A Takımı)*
19.50 Haberler
20.10 Dizi *(Bütün Gece Açık)*
20.35 Bir Cumartesi Eğlencesi
22.15 Ahmet Uğurlu Kargı Show
22.45 Haberler
22.50 Dizi *(Simon ve Simon)*
23.40 Sinema *(Kara Ayna)*
01.10 Haberler / Gece Jimnastiği

NOT: Magic Box / Star 1'de cumartesi ve pazar günleri dışında her gün saat *13.00, 14.55, 19.50* ve *22.40*'da haberleri izleyebilirsiniz.

KANAL GAP

2 EYLÜL PAZARTESİ
12.30 Kadınlarımız
13.00 Hata Kimde
13.10 TRT Çocuk Korosu
13.20 Müzik *(İsteklerimiz)*
14.00 Haberler ve Hava Durumu
14.20 Belgesel *(Bir Damla Su İçin)*
14.40 Şairlerimizle
14.55 Tarım Takvimi
15.00 İlkokullar Arası Bilgi Yarışması
15.30 Tarihte Bu Hafta
15.45 Sağlık
16.00 Belgesel *(Karadeniz'e İlk Adım)*
16.25 Neşe Pınarı

3 EYLÜL SALI
12.30 Kadınlarımız
13.00 Yarışalım Eğlenelim
13.30 Türk Halk Müziği
14.00 Haberler ve Hava Durumu
14.20 Türkçemiz Dilimiz
14.35 Tarım Takvimi
14.40 Sorun Söyleyelim
15.00 Gökyüzü
15.25 Anadolu'dan Görünüm
16.00 TV'de Türk Sineması *(Şah Mat)*

4 AĞUSTOS ÇARŞAMBA
12.30 Kadınlarımız
13.00 Trampet
13.30 Müzik *(Sizin İçin Seçtiklerimiz)*
14.00 Haberler ve Hava Durumu
14.20 Tarım Takvimi
14.25 Biz Bize
14.45 Sağlık
14.55 Ortaokullar Arası Bilgi
Yarışması
15.30 GAP Müzik Şöleni
16.15 Seyredemediklerimiz
(7'den 77'ye)
17.00 GAP Magazin

5 AĞUSTOS PERŞEMBE
12.30 Kadınlarımız
13.00 Yaz Köşesi
13.30 Türk Sanat Müziği
14.00 Haberler ve Hava Durumu
14.20 Tarım Forumu
15.00 Gökyüzü
15.25 Biz Bize
15.45 Tarım Takvimi
16.00 TV'de Türk Sineması
(Silah Arkadaşları)

6 AĞUSTOS CUMA
12.30 Kadınlarımız
13.00 Hata Kimde
13.10 TRT Çocuk Korosu
13.30 Müzik *(İsteklerimiz)*
14.00 Haberler ve Hava Durumu
14.20 Sağlık
14.30 Liseler Arası Bilgi Yarışması
15.00 Seyredemediklerimiz
(Yalancının Mumu)
15.40 Yörelerimiz Türkülerimiz
16.00 İnsan ve Ahlak
16.20 Tarım Takvimi
16.25 Edebiyat Edebiyat
16.40 Gençlerimiz

PAUL NEWMAN VE JOANNE WOODWARD. *Kazanmak*'ta canlandırdıkları karı-kocanın tersine gerçek yaşamlarında Hollywood'un "nadir" uzun evliliklerinden birini sürdürüyorlar.

Hızlı yaşa, ama kaybetme!

KAZANMAK (WINNING) Yönetmen: James Goldstone. 1969. ABD. 123 dakika.

Profesyonel oto yarışçısı Frank, Flora ile tanışınca ona aşık olur ve çok kısa bir süre sonra da evlenirler. Ancak Frank yarışlara karısından daha çok zaman ayırmaktadır. Frank'ın yarışlardaki amansız rakibi Lou karısını da elinden almayı becerecektir. Tüm bu olanlar hırsını kamçılar; öncelikle yarışta Lou'yu alt eder. Sonra da karısını yeniden kazanmak için uğraşır.

Tansiyonu yuksek, klişeleşmiş bir melodram olmasına karşın, sürükleyici ve zevkle seyredilebilecek bir film *Kazanmak*. Mavi gözlerindeki derin hülyalı bakışlarıyla Paul Newman oto yarışçısında, dingin güzelliğiyle Joanne Woodward onun karısı -ki gerçekte de bu iki ünlü isim Hollywood'un ender uzun süreli evliliklerinden birini sürdürüyor- rolünde oldukça başarılı. Lou'yu ise Robert Wagner canlandırmış. Müziklerini Dave Grusin'in gerçekleştirdiği *Kazanmak* hareketli araba yarışı sahneleriyle heyecan seven pek çok izleyiciyi ekran başına toplayacaktır.

3 Eylul Salı, TV 3

30 yıllık dostluk

KUMSALDAKİ ŞARKI (BEACHES) Yönetmen: Gary Marshall. 1989 ABD

Varyete dunyasından gelen ve bir gun star olmayı kafaya koyan C. C. Bloom ile, konumu gereği kendisinden beklenenı vermeye çalışan aristokrat kökenli zengin Hilary'nin, çocukluklarından başlayıp 30 yıl süren fırtınalı arkadaşlıklarını konu alan bu sevimli melodram, iki ünlü oyuncuyu bir araya getiriyor: Bette Midler ve Barbara Hershey. Biri özgürluğü ve çılgınlığından ödün vermeyen, diğeri guzel ve başarılı iki arkadaş. Sıcak, duygusal, komık ve sevimli bir film *Kumsaldaki Şarkı*. Özellikle son yılların gözde komedi oyuncusu ve aynı zamanda başarılı şarkıcısı Bette Midler'a dikkat. Geçtiğimiz yıl müziğin Oscar'ı sayılan Grammy Ödülü'nü alan, yapımcılığını Arif Mardin'in üstlendiği *Wind Beneath My Wings* adlı duyarlı şarkıda ne denli iyi bir şarkıcı olduğunu kanıtlıyor Midler. Bu yeni tarihli ve video listelerinde en iyiler arasında yer alan sevimli film, hoş bir eğlencelik ama trajik sonu ile gözlerinizin dolmasını engelleyemeyecek.

3 Eylul Salı, TV 2

Kurtlarla Dans Eden Adam'ın ilk zamanları

FANDANGO Yönetmen: Kevin Reynolds. 1984. ABD. 91 dakika.

Aynı liseden mezun bir grup arkadaş, son bir çılgınlık yapmaya karar verirler. Zira biri evlenecek, diğeri ise askere gidecektir. Ancak bu son çılgınlık, çizdikleri yaşam rotasının değişmesine neden olacaktır.

Pek komık olmayan bır komedi filmi. Konu 1970'lerin başlarında geçiyor. Filmde henüz bugünkü kadar ünlenmemiş genç bir Kevin Costner'in yanı sıra Judd Nelson, Sam Robards, Chuck Bush ve Brıan Cesak rol alıyor. *Fandango* alışılmış bir gençlik filmi olmanın ötesine geçemiyor.

7 Eylul C.tesi, TV 1

Ev sallayan göbek

DEĞİRMEN Yönetmen: Atıf Yılmaz. 1987. 100 dakika.

Yıl 1914; İstanbul yakınlarında küçük bir kasaba olan Sarıpınar'ın monoton yaşamı, fahişelikle suçlanıp surgune gönderilen Bulgar dilberi Nadja'nın gelişiyle hareketlenir. Kasabanın ileri gelenlerinin katıldığı bir alemde Bulgar güzeli gobek atmaya başlayınca ahşap ev de sallanmaya başlar. Bazıları durumu kavrayamayıp sarsıntıyı deprem zannedince, ortalık karışır...

Senaryosunu Barış Pirhasan'ın kaleme aldığı, görüntü yönetmenliğini Orhan Oğuz'un yaptığı filmde kasaba ağasını Şener Şen, Nadja'yı balerin Serap Aksoy canlandırıyor. Yönetmense Turk sinemasının en önemli isimlerinden Atıf Yılmaz.

Değirmen, şirin, kolay izlenen ve otantik değerlerle örülu, kayda değer trajı-komik bir film. Daha önce seyretmediyseniz iyi bir fırsat.

4 Eylul Çrş. TV 2

Oyuncular hatırına

ÖLÜM MELODİSİ (HUMORESQUE) Yönetmen: Jean Negulesco. 1947. ABD. 125 dakika, sıyah-beyaz.

Başarılı bir viyolonselist olan Paul Barey, umutsuzca zengin patroniçesine aşık olur. Ancak olaylar onu kadın ile işi arasında seçim yapmaya zorlayacaktır.

Parıltılı bir yaşam, yuksek sosyete ve başarılı goruntülerle süslu

Huston'un "en iyi filmi"

ÖLÜLER (THE DEAD) Yönetmen: John Huston, 1987, İngiltere, 81 dakika.

Ekranlara ikinci kez konuk olacak olan bu çarpıcı yapım, gerek James Joyce'un ünlü romanından uyarlama olması, gerekse Huston'un serumla gezerek bitirmeye çalıştığı son filmi olmasıyla hemen sivriliyor.

Usta yönetmen Huston'un "en iyi filmim" diye nitelediği bu son meyvesinde kızı Angelica Huston'un yanı sıra Donald McCann, Helena Carroll, Cathleen Delaniy gibi İngiliz sinema ve tiyatrosunun ünlü isimleri yer alıyor.

İrlanda asıllı yönetmenin köklerine dönüş ya da vasiyet filmi gibi vasıflarla adlandırılan bu başarılı yapımı ne yazık ki sinema seyircisinden yeterli ilgiyi görememiş; ağır gelişen anlatımı ve olgun üslubuyla ancak sinema sanatıyla direk ilgili olanların takdirini kazanmıştı. Eğer *Ölüler*'i daha önce seyretmediyseniz ve sinema sizin için seyirlik bir zevk olmanın ötesindeyse, bu filmi sakın kaçırmayın deriz.

***Ölüler*, İrlanda asıllı yönetmen John Huston'un köklerine dönüş ya da vasiyet filmi gibi vasıflarla adlandırılıyor.**

7 Eylül C.tesi, TV 3

Gerilim klasiklerinden

KARA AYNA (DARK MIRROR) Yönetmen: Robert Siodmak, 1946, ABD, 85 dakika, siyah-beyaz.

Evinde bıçaklanmış olarak bulunan ünlü bir sosyete doktoru; biri iyi, diğeri şeytan ikiz kız kardeşler ve dedektife kök söktüren garip bir cinayet davası...

Başarılı bir gerilim sineması örneği olan *Kara Ayna; Spiral Merdivenler, Dracula'nın Oğlu* gibi filmleriyle tanıdığımız yönetmen Robert Siodmak'ın imzasını taşıyor.

Olivia de Havilland'ın başrolde iki ayrı karakteri başarıyla canlandırmasının yanı sıra Dimitri Tiomkin'in gerilimli müziği ve Milton Krasner'in anlatıma çok şey katan nefes kesici ışıklarla yarattığı görüntü atmosferi ve tabii ki siyah-beyazın farklı tadı. Ortaya çıkan artık klasikleşmiş ve onlarca kez benzeri yapılmış başarılı bir gerilim filmi.

7 Eylül C.tesi, Magic Box

sıradan bir Amerikan rüyası filmi. Klasik müziğin büyülü ezgileri bile kurtaramıyor. Ancak iki görkemli oyuncu Joan Crawford ve John Garfield'ı izlemek keyifli olabilir. Ayrıca filmde ünlü piyanist Oscar Levant da rol alıyor. *Bir Milyonerle Nasıl Evlenilir*'in yönetmeni Jean Negulesco'nun imzasını taşıyan bu sabun köpüğü müzikal, ancak oyuncuları hatırına çekilebilir.

5 Eylül Prş. TV 3

DİKİZ AYNASI

Televizyona eleştirilerinizi bize yazın

18 Ağustos Pazar akşamı yayınlanan *Gençlerle* programına çıkan Bilgin Adalı, televizyon izleycisinin tepkisizliğinden yakınıyor. Yayınlanan programlar hakkında kimse tepki belirtmiyormuş; olumlu ya da olumsuz. Oysa her türlü yolu kullanarak düşüncelerimizi TRT'ye ulaştırmalıymışız! TRT de çok önemser hani, izleyicinin ne düşündüğünü!

TV de dahil, herhangi bir medya grubunun kamuoyunun tepkisini önemsemesi için, bizzat tepkinin kendisinin haber niteliği ya da magazin niteliği taşıması gerekiyor. Örneğin, *Bizimkiler* adlı dizide sıradan bir seyirci-kapıcı, Cafer rolüne tepki duyduğunu yazsaydı, kim takardı o kapıcıyı? Ama tepkiyi Kapıcılar Derneği Başkanı Başkanı gösterince anlam kazanıyor. Müjde Ar'ın oynadığı *Teyzem* adlı filmde üvey babanın emekli astsubay olduğunu belirten bütün işaret ve sözlerin sansüre uğramasına ne demeli? Sırf Silahlı Kuvvetler'in tepkisi nedeniyle. Örnekler çoğaltılabilir. Örneklerin hepsi bir tek şeyi anlatıyor: Tepki örgütlü olarak öne çıkarılmadıkça, kimsenin tındığı yok!

Televizyon yayınları konusunda tepki örgütleyebilecek en önemli kesim kuşkusuz basın. Televizyon dergileri, televizyon köşelerini hazırlayanlar ya da televizyon üstüne yazanlar. Ama bu alanlarda yapılanlar, yazılıp çizilenler ekran dedikodusu olmadan öteye gitmiyor. Ya da keyf ehli televizyon yazarımız eline birasını almış, kuruyemişini hazırlamış tam maç seyredecekken reklam çıkmıyor mu! Adamcağızın kan beynine sıçrıyor ve kaleminden kan damlayarak "Bu kadar da olmaz ki birader" diyerek yazmaya başlıyor.

Yalnızca o değil, televizyoncular da kördür. Kameramanlar, teknisyenler, yapımcılar, yönetmenler... Neyi, niçin ve nasıl çektikleri gibi sorular çoktan örümcek ağlarıyla kaplanmıştır. Tek sorunları vardır: Bir an önce çekimi tamamlayıp kapağı bir yere atmak ve kurum içi ilişkilerini sarsacak bağlantılar ve sorunlardan uzak durmak.

1980 öncesi, çıkarlarını kurumsal çıkarların adıyla gizleyerek öne çıkaran ve adları olumsuz sıfatlarla anılan üç grup vardı: Harbiyeliler, mülkiyeliler, tıbbiyeliler. Bu üç grupta yer alan insanlarla karşı tetikte olmak gerekirdi. Çünkü iri laflarla karşınıza çıkarlardı: Savunma, politika, sağlık gibi. Tıbbiye ve mülkiyeliler son dönemde bu olumsuz yargılardan arındılar. İktidarları sarsıldı çünkü. Onların yerini gazeteciler aldı. "Gazeteci mi? Aman, aman uzak dur!" diyoruz. Televizyoncular da bu kategorinin içinde. İlginç olan, bu grubun en çok aşağılanan, en çok ezilen ve sinir uçları kamuoyuna en yakın olan grup olduğu halde, böylesine dışlanmayı "başarması".

TV 1 ve Star 1'de salı geceleri yayınlanan iki dizi var: TV 1'de *Gazeteciler* ve Star 1'de *Yayın Zamanı*; yani televizyoncular. Diziler bu iki kategorideki insanları ele alıyor. Rastlantıyla karşınıza çıkarsa izleyin; yoksa değmez. Göreceksiniz, bir yandan o iri iri laflar; kamuoyunu aydınlatma, bağımsız habercilik, gerçeklik, yansızlık., vs. vs., öte yandan her türlü politik bağlantı, sermaye ilişkileri, özel korumacılıkla örülü yayınlar vs. vs. Kimin eli kimin cebinde belli değil. Şimdi daha da ilginç bir noktaya geliyoruz.

Bu ülkenin kapıcıları, seslerini duyurma, tepki üretme, kamuoyunun karşısına çıkma, örgütlülük gibi alanlarda bu ülkenin gazetecilerinden daha ileridedir. *Bizimkiler* dizisine yönelttikleri tepkinin içeriği bir yana, tepki üretmeyi başarmışlardı. Gazeteciler ise hiçbir şey üretemiyorlar. En başta da televizyon yazarları elbette. Bu iki dizi hâlâ gösteriliyor. Bekleyip göreceğiz. Burada akla gelen, bu dizide gösterilenlerden bizim gazetecilerin ve televizyoncuların farklı olmadığı. Her türlü ilkesizlik, sığlık, kucak kucağa ilişkiler, belden yukarı çıkamayan sohbetler. Ne adına? Bağımsız habercilik adına!

Gazeteciler kör, televizyoncular kör... de, okuyucu ve izleyiciye ne demeli? Şimdilik hiçbir şey; ama şimdilik. *Dikiz Aynası* okurlarına çağrıda bulunuyorum. Bize yazın. Bizim yazılarımızı, diğer TV yazarlarının yazılarını, TV yayınlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yazılarımız ilginizi çekiyor mu? Hangi yönde değişmeli?

AYHAN YALÇINKAYA

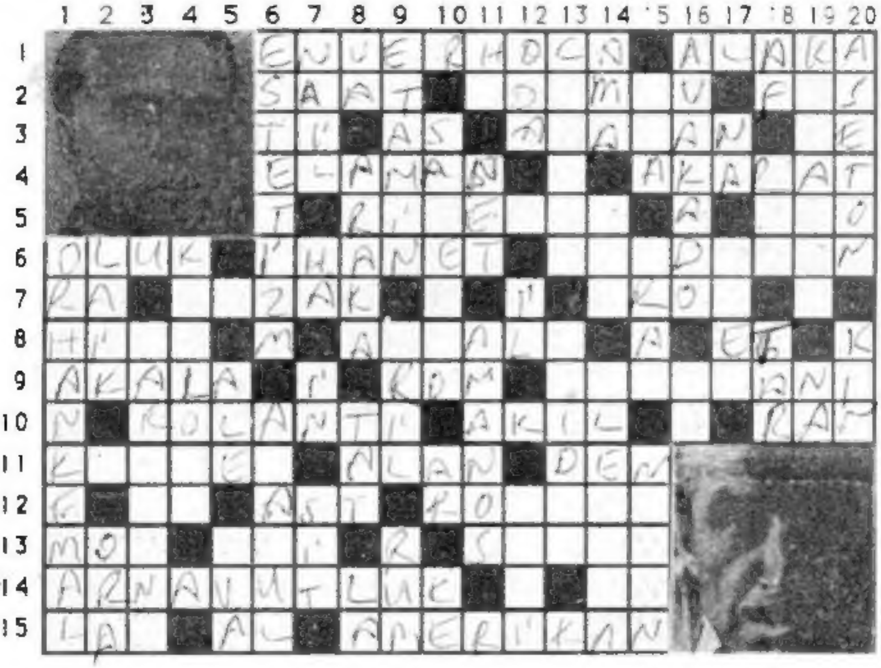

SOLDAN SAĞA

1)(1908-1985) Çeşitli Marksçı grupları kendi yönetimi altında birleştiren; işgalci İtalyan ve Nazilere karşı örgütlenmede önemli rol oynayan; Arnavutluk Emek Partisi'ni kuran; Halk Cumhuriyeti'nin ilanından sonra başkanlık yapan; hükümet yönetiminden ayrıldıktan sonra, SSCB'yi revizyonizm ve ülkesinin içişlerine karışmakla suçlayarak SSCB'den ve Mao Zedung'un ölümünden sonra da Çin'den uzaklaşan, sol üst köşede fotoğrafı görülen Arnavutluk siyaset adamı. / İlgi. **2)**Bir zaman birimi. / (1908-1970) Jung, Kafka, Stringberg ve Brecht'ten etkilenen; gerçeküstücülükle ilgilenen ve tiyatro aracılığıyla tiksinti ve boğuntularını açıklama olanağı bulan; yaşamını intiharla noktalayan Arthur önadlı Fransız oyun yazarı. / Bir çeşit balık. **3)**Boru sesi. / Kakım da denilen bir kürk hayvanı. / (1918-1982) Sabahattin Kudret Aksal ile *Sokak* dergisini çıkaran; filmlerinin çoğunun senaryosunu kendisi yazan; *Dümbüllü Macera Peşinde, Sahildeki Kadın, Fosforlu Cevriye* filmlerinden birkaçı olan, Aydın önadlı yönetmen ve senaryo yazarı. / Vietnam'da hüküm sürmüş iki hanedan. **4)**Usanç belirten bir ünlem. / Kiraya verilerek gelir getiren ev, dükkan. **5)**(1795-1826) Byron'ın üslubunda anlatı tarzında şiirler yazan ve devrimci belagat örnekleri veren; Dekabrist ayaklanmasının hazırlanmasına ve senato meydanında yapılan harekata katılması sonrasında idama mahkûm edilerek kurşuna dizilen Kondreti Fyogroviç önadlı Rus şair ve devrimci. / Finlandiya'da bulunan Türku kentine İsveçlilerin verdiği ad. **6)**Bir şeyin akmasına yarayan, üst yanı açık boru. / Arkadan vurma, sadakatsizlik. / Taşlı, çakıllı yol için kullanılan sözcük. **7)**Eski Mısır'da güneş tanrısı. / Birinci Dünya Savaşı sırasında İngilizlerle birlikte savaşan Avustralyalı ve Yeni Zelandalı kuvvetler. / Yunan antikçağında tanrının evi. **8)**Pişmiş ipekten dokunan, krem rengi, bürümcüğe benzer bir tür kumaş. / Yaprakları tek tüysü, çiçekleri şemsiyemsi dizili ot ya da çalı. / Mısır'ın plaka işareti. **9)**Pamuk türü. / Sert bir içki. / Genel olarak ses iskalasının veya bir insan sesinin ya da bir çalgının kapsamını en pesten en tize kadar oluşturan üç bölümden her biri. **10)**Bir motorun stop etmeden çalışabildiği en düşük rejimi. / Us. / Nazım Hikmet'in soyadı. **11)**(1913) *Kumsalda, Çılgın Dünya, Nürnberg Duruşması* filmlerinden bazıları olan, Stanley önadlı ABD'li yönetmen. / Saha, meydan. / Çayın tat ve koku bakımından tavı. **12)**"Evet" anlamında bir sözcük. / Ankara'da özel bir tiyatro. / Küba'da bir ada. **13)**Küba'da Nda koyu kıyısında bir kent. / Japonların kimonolarının üstüne taktıkları ipekten kumaş. / Geceleri konuşulup dertleşilen dost. **14)**Avrupa'da bir ülke. / Kiloamperin simgesi. **15)**Avusturya'da bir kent. / Alüminyumun simgesi. / Atkı ve çözgüleri pamuk ipliğinden, bez ayağı tekniğiyle dokunmuş tekstil ürünü.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1)(914-1970) Yapıtlarında güç yaşama koşulları içindeki küçük insanları, onların geçim sıkıntılarını canlandıran, ancak yalnızca tanıklık etmekle yetinmeyip, halkın daha iyi bir yaşama ulaşmasına yardımcı olacak, uyarıcı, yönlendirici bir gerçek yolunu işlemiş, asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan, sağ alt köşede fotoğrafı görülen yazar. **2)**Din ile devlet işlerini birbirinden ayırmayan. / "O" yer. **3)**Vişnu ile birleştirilen bir tanrıya verilen ad. **4)**Mayasız hamurdan yapılan ve sac üzerinde pişirilen peynirli ya da peynirsiz pide. **5)**Bir cins İngiliz birası. / Yazı, hat. **6)**İngiltere'de 19. yüzyılın son 30 yılında ortaya çıkan ve "Sanat, sanat içindir" görüşünü benimseyen anti-natüralist akımda yer alan sanat ve yazın eğilimi. / (1917) Toplumsal içerikli şiirlerini *Sana Ne Olmuş, İnsana Saygı, Ertelenmiş Saygılar* gibi kitaplarında toplayan; birçok romanı da yayımlanan; 141. maddeden dolayı tutuklanan Muzaffer önadlı Türk şair ve romancı. **7)**Ulaşmış. / Hektarın simgesi. / Mağara. / Devletçe koruma altına alınmış tarihi alan ya da bölge. **8)**Voltamperin simgesi. / İri taneli bezelye. / Lezzet. / Lantanın simgesi. **9)**Bir tür pamuk dokuma tekniği. / İki yanaşık notayı hızlı ve almaşık bir biçimde yineleyerek ortaya konan vokal. / Müslüman ülkelerde oturan Yunan asıllı kimselere verilen ad. **10)**İtalya'da bir kent. / Namus. / "Eken"in ortası. **11)**Hahniyumun simgesi. / Teniste, topun servis atışında fileye değmesi. / Akdeniz bölgesinde bir dağ sırası. **12)**Evin bir bölümü. / Vilayet. / (1928) Genellikle savaşı ve çocukların dünyasını ele aldığı yapıtlarında ince duyarlığını ve dünyanın saçmalığına olan inancını, güldürü ve grotesk sahnelerle anlatan; *Bir İpin Tarihi, 1918 Olayları, İki Komedi* önemli yapıtlarından olan ve uluslararası bir okur kitlesine ulaşan Veijo önadlı Finli yazar. **13)**Prosper Merimée'nin bir yapıtı. / Hamam. **14)**Lakin, fakat. / Bir ilimiz. / Modern Yunanca. **15)**SSCB'de bir kent. / Asya'da bir ülke. / (1921) *Eleştiri Kuramları ve Eleştiri* ile 1973 yılında TDK Ödülü'nü alan; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* bir diğer önemli yapıtı olan; İÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan emekli olan Berna önadlı yazar. **16)**Sıcak bölgelerde yetiştirilen, armut biçiminde ve yeşil yapraklı bir meyve. / Sanat. **17)**Sodyumun simgesi. / Estonya'da diğer adı Sanema olan bir ada. **18)**Bağışlama. / Tabakalanmış ceylan derisi. / Bir tür telli halk çalgısı. **19)**Yayın kadrosunda Mahmut Yesari, Ramiz ve Ratip Tahir de bulunan; 1914 yılında 77 sayı yayımlanmış olan haftalık mizah dergisi. / Başına geldiği sözcüğe olumsuz bir anlam katan önek. **20)**Kadınların tırnak boyasını temizlemekte kullandıkları kimyasal bir madde. / İçine kesici alet konulan sert kılıf.

GEÇEN HAFTANIN ÇÖZÜMÜ

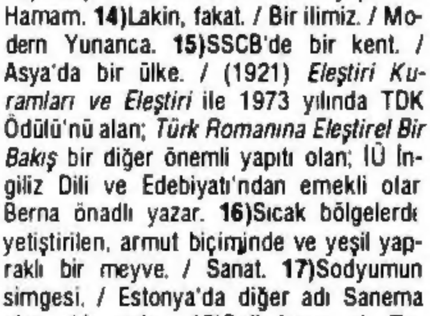

ÇAĞRI

ANIT GÖMÜT AÇILIŞI

TURAN DURSUN

"IŞIKTAN KORKANLAR" TARAFINDAN

KAHPECE KATLEDİLEN,

DOĞU BİLİMLERİ UZMANI,

GAZETECİ - YAZAR

ANIT GÖMÜTÜ BAŞINDA

ANILACAKTIR.

TARİH: 4 EYLÜL 1991, ÇARŞAMBA 14.00
YER: CEBECİ "ASRİ MEZARLIĞI"

YILIN KARIŞIK ÖZGÜN MÜZİK KASETİ *Çıktı*

Üşüyorum Kapama Gözlerini

AHMED ARİF
AHMET KAYA
CEM KARACA
ESİN AFŞAR
HASRET GÜLTEKİN
SADIK GÜRBÜZ
RAHMİ SALTUK

ALTUK PLAK VE KASETÇİLİK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
İ.M.Ç. 6. BLOK NO. 6517 UNKAPANI / İSTANBUL
TEL: 513 73 69 FAX: 512 70 25